

PLANINSKI VESTNIK

11

LETNIK LXXV

1895 1975

1975

P L A N I N S K I V E S T N I K

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

IZHAJA OD LETA 1895

Dr. Miha Potočnik	Planinski dan	633
Dr. Željko Poljak	Prof. dr. Branimir Gušić	637
Francè Avčin	Zasedanje komisije za varovalne metode UIAA	639
Marjetka Bubnič	Nekaj popotnih nasvetov za današnje triglavane	642
Janez Marincič	Granit, sonce in led	643
Urša Kolenc	Novembrska dogodivščina	646
Rudi Hönn	Petdeset let gozdovništva na Slovenskem	648
Francè Avčin	Mario Bisaccia	652
Marijan Krišelj	Mitji Mejaku na njegov prerani grob	656
Dipl. ing. Dušan Krapeš	Po mnogih letih zopet na Veliki planini	658
Ing. Božo Jordan	Trije vroči dnevi	660
Lev Planinc	Po Velebitu	662
Franc Bauman,	Dve v Grintavcu	664
Tone Trobevšek	Obmejni slovenski planinci – na vrhu	666
Ludvik Zorzut	Spomin na dr. Gorazda Zavrnika	669
Ing. Pavle Šegula	Sreča v nesreči ali plezalni poskusi v lškem Vintgarju	670
Dušan Weber	Trije zapisi s Kobariškega	671
Ivan Kurinčič	Letna konferenca IKAR v Tatrah	674
Ing. Pavle Šegula	Moj najlepši prijatelj	676
Mojca Lajovic	Društvene novice	677
	Alpinistične novice	688
	Varstvo narave	689
	Iz planinske literature	690
	Razgled po svetu	691
	Ob 80-letnici Planinskega Vestnika	695
	Zakon o določitvi zavarovanega območja za reko Sočo s pritoki	703
	Naslovna stran:	
	Trenta	
	Foto: Jože Dolničar	

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana – pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojim, dr. Tone Vraber. – Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 160 din (9 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. – Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

LETO LXXV | ŠT. 11 | LJUBLJANA | NOV. 1975

Slovinova paleta brezalkoholnih pijač je sedaj zaokrožena. Naša prodajna organizacija vam lahko vsak trenutek ponudi praktično skoraj vse brezalkoholne pijače.

Proizvodni program sadnih sokov FRUPI obsega:

jabolčni sok, borovničev cocktail, ribezov cocktail

SLOVIN

Ljubljana, Frankopanska 18

PINGO
 NA IZLETIH
 ODŽEJA
 IN OKREPČA

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

75. LETNIK

11 1975

PLANINSKI DAN

*Govor predsednika Planinske zveze Slovenije dr. Mihe Potočnika
14. septembra 1975 na Sviščakih*

Že sedmič zapovrstjo — vsako leto na drugem kraju prelepe Slovenije — se shajamo na »Dan planincev«. Letos smo se zbrali tu pod slavnim in mogočnim Snežnikom.

Tudi danes na vseh vrhovih in planinskih zbirališčih širom po Sloveniji izpričujejo in potrjujejo planinci svoj patriotizem in aktivno izgradnjo socialistične družbe in samoupravnih odnosov v njej. Izpričujejo svojo trdno voljo, da v zdravem gorskem okolju — tako kot nam vsem nalaga naša nova ustava — smotrno in aktivno preživljajo svoj prosti čas, nenehno krepijo svoje telesno in duševno zdravje, svojo delovno in obrambno sposobnost.

Letos smo tudi slovenski planinci praznovali v številnih planinskih prireditvah 30-letnico zmage nad nacizmom in fašizmom ter 30-letnico osvoboditve. Zlasti množični pohod 3000 planincev februarja na najvišjo goro obmejnih Karavank — na zimski Stol — in množično zborovanje maja meseca na prijaznem Govejku v zibelki slovenskega partizanstva Dolomitih, razen tega pa še množica regionalnih občinskih in krajevnih proslav naših društev so izpričali naše prepričanje, da smo samo z osvoboditvijo in z graditvijo novih družbenih odnosov — v katerih ni več mesta za delitev na gospodo in tlačane, na privilegirane in zapostavljene, na žlahtne meščane in zarobljene podeželane, na izkoriščevalce in izkoriščance — tudi slovenski planinci lahko razvili našo dejavnost do neslutnih višin in razmaha. Tudi naše delo je dokaz in potrditev ustvarjalne moči zares svobodnih ljudi. In prav tu pod Snežnikom, ki je bil že med obema vojnama z vso Primorsko vred okupirana dežela pod tujo fašistično nadvlado, ne pozabimo na to, da je prav svoboda naše največje bogastvo, ki smo si ga nakopali v krvavih rudnikih NOB in v znoju povojne graditve.

140 planinskih društev (PD) v vseh slovenskih občinah in v vseh večjih, zlasti industrijskih krajih! Število članstva se je že tesno približalo številki 90 000. Lansko leto je število v knjige naših postojank vpisanih obiskovalcev v naših gorah doseglo 1 080 000 in tako prvič v naši več kot 80 let stari planinski zgodovini preseglo število milijon. To nas vsekakor navdaja z zadovoljstvom in ponosom. Med obiskovalci namreč niso le naši člani, temveč so to obiskovalci iz najrazličnejših krajev, slojev in sredin. Važno in odločilno je, da vedno več ljudi zahaja v hribe. K sreči ozke klubaške in profesionalno deformirane miselnosti v naših vrstah ni.

Iz take množilnosti pri rednem zahajanju v planine in gorsko naravo seveda raste tudi večja kakovost, ki se odraža tudi v našem kvalitetnem alpinizmu in njegovih tudi mednarodno priznanih uspehih. Vse to dosega naraven in logičen vrh tudi v naših odpravah v tuja gorstva — kot so npr. naše himalajske odprave.

Na njih slovenski alpinisti kot reprezentanca Jugoslavije predstavljajo naše znanje in sposobnosti in se mednarodno enakopravno kosajo z alpinisti mnogo večjih, številnejših in bogatejših narodov. Zato nimajo prav tisti, ki modrujejo, češ da naj bi raje »ta denar«, ki gre za ekspedicije, porabili za planinske kočice in pota, ki še vedno zelo tesno shajajo. Resnica je namreč ta, da tega denarja, kar ga zberemo za odprave, sicer sploh ne bi dobili ne za kočice ne za pota in ne za naše siceršnje akcije. Do danes še niti en dinar ni šel v ekspedicije iz sredstev, ki bi jih sicer lahko namenili in porabili za te druge namene.

In končno: Zadnja himalajska odprava na Kangbačen je bila (ne od nas planincev, temveč od slovenskih športnih novinarjev!) proglašena za najuspešnejšo športno ekipo leta, dobila je Bloudkove nagradne plakete in državno odlikovanje predsednika republike. Ali planinci in alpinisti nimamo pravice, potegovati se za enakopraven položaj v sklopu telesne kulture Slovenije, saj celo manj kvalitetne skupine in posamezniki — celo tudi v športih brez množične osnove tekmujejo v inozemstvu, primerjajo z drugimi v mednarodnih tekmovanjih svoje znanje in tako doprinašajo tudi k aktivnemu sožitju narodov. Zaželimo naši sedanji odpravi na Makalu tudi s tega mesta popoln uspeh!

Letošnji obisk v slovenskih gorah bo spet presegel lanskoletno rekordno številko. Seveda se tega lahko veselimo, ker je v gorah poleg množice zrelih delovnih ljudi vedno več mladih in najmlajših. To je najrentabilnejša dolgoročna naložba v duševno in telesno sposobnost našega naroda, pa tudi zagotovilo za planinsko organizacijo in izziv za njeno nadaljnje še boljše delo.

Žal tega množičnega razpoloženja in obiska zaradi skromnih sredstev in premalo moči kot planinska organizacija in kot družba vedno ne dohajamo. Naše planinske skrbi in pritožbe so znane, ponavljamo jih že dolga leta na naših občnih zborih in skupščinah, v Planinskem Vestniku in drugih javnih glasilih, v naših razgovorih in stikih. Zato jih tu ne bomo ponavljali. Potrebno je samo še enkrat in ponovno poudariti, da se morajo PD na terenu še bolj intenzivno povezati zlasti z organizacijami združenega dela (TOZD, OZD) in s TTKS, — aktivno pa se morajo vključiti tudi v delovanje krajevnih skupnosti ter s svojim aktivnim delom najti svoje mesto in enakopravno udeležbo v sami samoupravni bazi. Brez tega ne bo dobrega mesta pod soncem, kajti osamljenost in zaverovanost v samega sebe še nikoli ni rodila dobrih sadov!

Naj opozorim vsaj na dve izredno pereči vprašanji, ki sta v neposredni zvezi z našo množičnostjo in z našim delom:

1. Letošnje leto smo imeli nesorazmerno veliko planinskih nesreč, od tega več kot druga »normalna« leta tudi smrtnih. Naše delovne ljudi vsaka nesreča v gorah zelo prizadene, nesreča v gorah mnogo bolj odmeva med ljudmi in v javnosti kot pa na primer sedaj že kar vsakodnevne nesreče in pokoli v prometu. Podoba je, da smo Slovenci zaradi čustvene navezanosti na naš gorski svet tudi za nesreče v gorah še posebej občutljivi.

Kakorkoli pa seveda z vsem spoštovanjem sočustvujemo s ponesrečenci in se z njimi solidariziramo, moramo vendarle reči, da bi bila letošnja smrtna bera v naših gorah mnogo skromnejša, če ne bi precejšnjega števila nesreč zakrivil tako imenovani človeški = subjektivni faktor. Kljub naši skrbno organizirani gorski reševalni službi (GRS) in njemu zelo poudarjenemu preventivnemu delu in tudi njenim žrtvam in kljub vsem drugim ne ravno majhnim prizadevanjem planinske organizacije, da nesreč ne bi bilo oziroma da bi jih bilo čim manj, se še vedno dogaja, da obiskovalci gora ne upoštevajo najenostavnejših pravil, ne upoštevajo svaril in izkušenj, ki jih v mnogih planinskih šolah, tečajih, publikacijah, učbenikih in posvetih že dolga leta venomer ponavljamo. Čeprav je res — in tako je zapisano tudi v statutu PZS, — da vsak obiskovalec gora hodi po njih na svojo lastno nevarnost in na lastno tveganje (res je tudi, da je hoja

po gorskem svetu vedno združena s tveganjem in je to pravzaprav sestavni del planinske ture), je planinska zveza prav v zadnjih letih opravila ogromno delo, da bi preprečila nesreče in odpravila vzroke zanje. Leta 1973 smo sprejeli in založili v znatnem številu izvodov »Častni kodeks slovenskih planincev«, ki govori tudi o varni hoji po gorah in o smotrnem obnašanju na planinski turi; izšla je (1971) brošura »Nevarnosti v gorah«; knjiga »Plazovi« (1973); knjiga »Hoja in plezanje v gorah« (1974); »Turni smuki v Julijskih Alpah« (1972); brošura »Bil sem na Triglavu« (1973); vođnik in dnevnik »Slovenska planinska pot (transverzala)« (1974) in več vođnikov po drugih specialnih transverzalah; izdali in založili smo vođnike in zemljevide po Julijskih Alpah, po Kamniških in Savinjskih planinah, po Karavankah, po Bohinjskih gorah; po Škofjeloškem pogorju, po Pohorju. V vseh edicijah »Planinske založbe« je tudi poglavje o nevarnostih v gorah in so napotki za varno hojo. Razen tega je še obilo člankov in prispevkov v Planinskem vestniku in v časopisju (inž. Šegula) itd. itd. Planinske organizacije zares ne more nihče očitati, da je glede tega premalo storila, opominjala in izobraževala. Naša gorska pota so nadalje — sorazmerno z drugimi Alpami v inozemstvu — najboljše zavarovana, zaznamovana in vzdrževana in dobivajo zelo visoke ocene zlasti tudi med inozemskimi obiskovalci.

Toda: Veliko in vedno več, kakor pač narašča tudi priliv, je v množici obiskovalcev še neizkušenih in nepoučenih, pa tudi takih, ki prevzetno podcenjujejo hribe in precenjujejo sebe. Res je med obiskovalci morda tudi še nekaj »modnih« in »nedeljskih« turistov. Še vse preveč je obiskovalcev s slabo opremo, z neustrezno obutvijo, dolinsko napravljenih, ki jih potem neurje in vremenski preobrati v gorovju presenetijo in udarijo nepripravljene s svojo elementarno ostrostjo. Precej nesreč je zakrivilo tudi samohodstvo, ki se množi in je prav letos botrovalo nekaj nepotrebnim smrtnim nesrečam. V letošnjem številu pa so tudi povsem, — da tako rečem — dolinski primeri zaradi kapi in podobnega, in celo samomori, česar pravzaprav ne moremo šteti med prave gorske nesreče. Treba je tudi reči, da število letošnjih smrtnih in drugih nesreč ni nekaj izjemno nenormalnega, čeprav seveda vedno želimo in upamo, da jih ne bo ali pa da jih bo manj kot prejšnja leta. Prej bi skoraj lahko rekli, da je bilo leto 1974 z »le« 12 mrtvimi izjemno ugodno. Verjetno smo se prežgodaj veselili ene same lastovke! Avstrijski A. V. in njegova GRS sta lani ob znatno manjšem obisku (827 600) zabeležila kar 35 smrtnih nesreč v gorah Avstrije, leto prej pa 37. Pri nas pride — seveda od leta do leta različno — povprečno ena smrtna nesreča na približno 50 000 do 100 000 obiskovalcev. Letos se je to povprečje žal približalo številki 50 000, kolikor pa je bilo nesreč tudi pred 10 in 15 leti. Podoba je, da je tudi v tem neka usodna zakonitost.

Vsekakor bo treba še naprej izpopolnjevati šolanje, zlasti mladih planincev (»Kar se Janezek nauči...«), prosvetljevanje, preventivo. Toda že vnaprej je jasno, da bo med toliko sto in stotisoči vedno tudi nekaj nesrečnih in s tem se je treba sprijazniti tako kot z dežjem in slabim vremenom, ki ga nihče ne mara pa vseeno pride. Kajti, če celo na cestah ob vseh zakonih, prometnih znakih, kazenski in materialni odgovornosti in milici ni mogoče preprečiti in zatreti prometnih nesreč, temveč s številom motornih vozil in voznikov po nekem zakonu sorazmerja celo naraščajo, tudi v gorah ne moremo računati na popolno zatišje in idilo brez nesreč. To se mi je zdelo potrebno tu povedati, ker ne samo planinci, temveč tudi široka javnost po tem sprašuje.

2. Množični obisk prinaša tudi v gore poleg pravih osebnih planinskih nesreč in nezgod še eno sodobno nesrečo, ki pa je žal lastnost, nesreča in defekt mnogih naših ljudi: onesnaževanje in uničevanje gorske narave. To, kar se vsaj na glavni planinski magistrali v Triglavskem pogorju (drugod pa tudi ni dosti boljše) dandanes dogaja in vidi, je prava narodna in planinska sramota. Počivališča, razgledišča, vrhovi, okolice planinskih koč so skrajno onesnažena z odpadki

in smetmi, s sledovi ne vem kakšne »civilizacije«. Vrh Triglava, ta naš nekdanji bog in še danes veliki simbol slovenskega človeka in slovenskega naroda, ki ga imamo celo v svojem državnem grbu, je pravi svinjak. Tako je na primer tudi počivališče pri studencu pod Begunjskim vrhom na stečiču poti čez Prag in Tominškove. Takih sramotnih postaj našega divjaškega odnosa do narave in do tistih, ki po istih krajih hodijo za nami, je na pretek. Kakšen je npr. celo — vkljub prizadevni profesionalni skrbi Zavoda za gojitev divjadi na Bledu — naš edini narodni park pri Triglavskih jezerih? Dvomim, da vsi tisti onesnaževalci tudi doma tako živijo in ravnaajo z odpadki, saj bi se sicer zadržali v nesnagi! Gore pa nam skrunijo celo — ali pa predvsem — taki, ki doma v stanovanju »smučajo« po parketih z varovalnimi krpami in to zahtevajo celo tudi od svojih gostov, če pridejo k njim na obisk. In pri tem nikogar nič ne stane, če bi planinec prazno konzervo ali zavitek lepo vtaknil v nahrbtnik in nesel nazaj v dolino na smetišče ali pa odpadke, ki gorijo, zažgal. Tako pa ima že skoraj vsak kamen ob naših planinskih poteh (ker nekateri smeti vsaj skrivajo) svojo smet in svojega smetarskega »patrona«. Potrebno bo še veliko vzgoje, pa tudi množičnega planinskega pritiska (lahko mu celo rečemo pravi pozitivni planinski teror) zavednih planincev na vse oskrunjevalce naših sicer prelepih in nepozabnih gora. In brez dvoma ne bi bilo odveč, če bi vsaj preizkušeni planinci, alpinisti, gorski reševalci in stražarji dobili tudi ustrezna inšpekcijska pooblastila, da bi lahko na mestu ukrepali. Naša nova ustava tako možnost v 181. členu tudi izrecno predvideva in mi se bomo morali boriti zanjo. Enostavno ne smemo biti ravnodušni do teh stvari, se z njimi nikoli ne smemo pomiriti, kajti sicer nam ne bo ne le telo, temveč tudi duša zbolela in srce otopelo. Potem ne bi bilo več lepo in prijetno živeti.

PETDESET LET ŠESTE STOPNJE

S tem podnaslovom je izšla knjiga o ekstremnih alpinistih — kje neki, če ne v Münchnu pri BLV Verlagsgesellschaft. Napisali so jo R. Messner, D. Rudatis in V. Varale, torej Nemeč in dva Italijana. Knjiga ima naslov »Ekstremneži« (Die Extremen). Varale je kot najstarejši prevzel »prazgodovino« od 1925 do začetka druge svetovne vojne. Ta športni žurnalista, o katerem smo v prejšnjih letih dvakrat govorili, je v tej stvari doma, seveda pa mu je najbližje dogajanje v Dolomitih. »Našega« Aschenbrennerja je preselil iz Travnika v triglavsko steno. Reinhold Messner je imel tu spet priložnost, da izpove svoje nazore — najbrž doslej ni bilo alpinista ki bi se lahko v tolikih publikacijah predstavil s svojimi idejami in dejanji, z vrednotenji in cilji. O teh in o dogajanju v alpinizmu z območja šeste in superšeste stopnje smo v teh rubrikah 26 let izčrpno poročali, zato ne ponavljamo Messnerjevih tez niti tistih trditev, ki so res solipsistične, tj. kjer jemlje mero za vse le po samem sebi.

Alpinizem ni šel samo v višino, istočasno je zajel tudi širino, razvija se danes v deželah, s katerimi marsikdo ni računal. Zato je o vseh teh stvareh težko podati sintezo glede na stvar in na človeka. Kaj vse pa se je že premaknilo in nagradilo za zgodovino po Buhlu, Terrayu, Bonattiju in drugih tiste dobe! Pregled nad vsem tem že dolgo ni več delo enega samega človeka, niti talentiranega pisca, gre za obsežno informacijo, ne nazadnje časovno in gmočno investicijo. Tudi Messner je moral pred tem dejstvom kloniti in se zateči v eklekticizem, v izbirno metodo, s katero je zajel 82 Italijanov, 42 Nemcev (ZRN), 37 Avstrijcev, 20 Francozov, 11 Angležev, 9 Švicarjev, 1 iz SZ, zunaj teh 215 imen stoje torej vsi vrhunski plezalci SZ, DDR, ČSSR, Japonske in ZDA, da ne govorimo o domačem alpinizmu. Avtor znane knjige »Meja v skali« (Das Letzte im Fels) D. Rudatis ima v knjigi najmanjši delež in smiselno povezuje oba prej navedena avtorja, saj se je angažiral v prvih desetletjih, izpovedal pa je svoje nazore o alpinističnem »fair playu« tudi ob sodobnem dogajanju.

Knjiga prinaša tudi 200 portretov in dva seznama imen. Morda bo knjiga vzpodbujala k pravičnejši obravnavi alpinističnih zadnjih — 50 let.

PROF. DR. BRANIMIR GUŠIČ

DR. ŽELJKO POLJAK

Akademik dr. Branimir Gušič je bil slovenskim planincem dobro znana osebnost, najožje povezana z našimi gorami, posebej s Trento in našimi vidnimi planinskimi delavci, med katerimi je Rudolfa Badjuro štel za svojega planinskega učitelja. Slovenija ga je seveda poznala tudi kot zdravnika, akademskega učitelja, uglednega člana zagrebške akademije, znanstvenika, etnologa in avtorja številnih knjig in razprav. Čas dopustov, v katerem se je poslovil od svojega dela in od ljudi, je bil kriv, da ga na njegovi zadnji poti v Zagrebu ni posprenilo več njegovih slovenskih planinskih prijateljev in drugih častilcev. Naj tudi na tem mestu izrazimo svoje globoko sožalje vsem njegovim najbližjim in najdražjim, vsem ustanovam in društvom, ki so z njim izgubile sijajnega človeka, čudovitega prijatelja in neutrudnega delavca na mnogih področjih, pomembnih za blagor in napredek naše domovine.

Obenem se čutimo dolžni, da se zahvalimo prof. dr. Željku Poljaku za kleni in obenem priskrbi nekrolog, za katerega smo ga naprosili.

Uredništvo

o se je sredi tega leta med planinci Jugoslavije razširila novica, da je preminul akademik Branimir Gušič, sem se spomnil njegovih besed, ki jih je nekoč izrekel na zadnji poti neke naše osebnosti: »Zakaj je usoda tako krivična, da na koncu življenja enako nagrajuje dobrega in slabega!« Dne 6. julija je usoda bila prav tako krivična, ko nam je vzela človeka, ki je s svojo osebnostjo označeval eno od planinskih razdobij. Čeprav se nam na prvi pogled zdi, da je 74 let življenja, izpolnjenih z neutrudnim delom, zakrožena celota in da se v tej dobi življenjski opus približuje koncu, to pravilo ne velja za prof. Gušiča. Ko je odšel v pokoj s položaja predstojnika ORL klinike v Zagrebu, se je rešil vsakdanjih skrbi zdravniškega dela in se posvetil publicističnemu in znanstvenemu delu. Sumiral je svoje življenjske izkušnje in začel shranjevati na papir sadove, ki jih je zbiral vse življenje. Tako je npr. v Planinskem Vestniku objavil svoje spomine z naslovom »Iz najinega življenja z gorami« (1973, 478). Pretresle so nas njegove besede, prežete z globokimi emocijami, saj so bile tudi svojevrstna planinska oporoka. Kot da je slutil bližnji konec, je zapisal: »V teh letih ob takih razmišljanjih vselej občutim tudi globoko srečo, da mi je bila usoda naklonjena, saj mi je vsa leta omogočila, da sem skupno s svojo Marijano vedno znova doživljal neskaljeno srečo zares srečnega življenja.«

Gušičev curriculum vitae je na videz zelo enostaven. Rodil se je v Zagrebu 6. aprila 1901, v Zagrebu je dovršil šole in diplomiral na Medicinski fakulteti. Že kot študent je začel volontirati na ORL kliniki in na njej ostal do svoje upokojitve kot profesor. Doktoriral je na Filozofski fakulteti iz antropogeografije. S svojo vsestranostjo – bil

Prof. dr. Branimir Gušič

je enciklopedist širokega formata – je dosegel velik ugled, zato je tudi postal član Akademije. Med številnimi funkcijami omenimo, da je bil večkrat dekan Medicinske fakultete, predsednik akademijskega odbora za ljudsko življenje in običaje, urednik njegovega Zbornika, soustanovitelj odbora za Kras, član predsedstva in sveta mnogih institucij na Akademiji, generalni tajnik Akademije itd. Poleg tega je bil neizprosni varuh kulturne dediščine in brezkompromisni borec za varstvo narave v mnogih družbenih funkcijah, med drugim tudi kot predsednik republiškega sveta za varstvo narave.

Njegove planinske poti – vselej s fotoaparatom v roki, ker je posnetke štel med odlične znanstvene dokaze – so močno vplivale na planinsko gibanje na Hrvaškem. Bil je soustanovitelj Planinske zveze Hrvatske in njen prvi predsednik, soustanovitelj predvojnega HTK »Sljeme« in njegov predsednik (»Sljeme« je šlo po stopinjah Skale), bil je tudi pisec prvega planinskega vodnika v hrvaškem jeziku (Medvednica, 1924) itd. Prizadeval si je, da bi obogatil delo planinske organizacije in ji dal smisel z raziskovanjem manj znanih področij. Bil je pravi mojster v tem, da je prijetno združil s koristnim. Potovanje je bila njegova posebna strast, potoval pa je vselej z beležnico, z določenim načrtom in namenom, zato se je izogibal izhojenih poti. Ni mu bilo težko hoditi po hribih, stanovati v pastirskih kolibah, prenočevati pod šotorom vse do zadnjih dni. V tem pogledu je bil učenec Rudolfa Badjura. Badjurine nesebičnosti in prijateljstva ni nikoli pozabil.

Ob njegovi smrti je objavil v »Naših planinah« nekrolog »Rudolfu Badjuri, učitelju in prijatelju v spomin« (1963, 245), v katerem poln žalosti in hrepenenja po nekdanjih skupnih potovanjih pravi: »Badjura me je tedaj vpeljal v skrivnosti najlepše slovenske doline, tedaj zapuščene in nepozabno vabljive Trente. On me je učil prisluhniti šumenju Soče... Tako se moram zahvaliti prav Badjuri, da je Soča odkrila svoje skrivnosti mojemu mlademu srcu, ki je bilo tako sprejemljivo za lepote slovenske zemlje.« Planinec je postal v Sloveniji. »Tu je,« – pravi Gušič v PV 1973 – »moje mlado srce žejno pilo lepoto visokih gora in vzljubilo ta kotiček slovenske pokrajine, da je postal moja druga domovina.«

Poleg Dinarskih planin je najbolj ljubil Julijske Alpe. To ga je trajno povežalo z mnogimi uglednimi slovenskimi planinci. Precejšnje število njegovih publikacij je posvečenih prav planinskemu življenju v Sloveniji.* Sodelavec PV je postal že leta 1921 in mu ostal zvest več kot 50 let!

V svojem dolgem planinskem stažu si je pridobil številne prijatelje. Njegov osebni čar, simpatična emotivnost in razumnost v ravnanju z ljudmi, to je bila skrivnost njegove sposobnosti, da je že pri prvem srečanju s človekom s pičlimi neposrednimi besedami dosegel polno zaupanje in simpatijo. Na njegovi poslednji poti z Mirogoja v Zagrebu je bilo poleg številnih zastopnikov ustanov iz vseh naših republik nenavadno mnogo navadnih ljudi. Bili so tu številni bivši bolniki, planinski tovariši, pa tudi kmetje iz daljnih krajev, nekateri celo v narodnih nošah. Nekateri so ga spoznali

---

Nekatera Gušičeva dela o slovenski zemlji ali objavljena v slovenskih časopisih: Ein Beitrag zur Rophalocerefauna Sloveniens. Glasnik Hrvatskega prirodoslovnega društva, št. 33, Zagreb 1921.

Smučevska tura na Veliku planinu. Planinski vestnik 21: 156, 1921.

Lička Plešivica. PV 21: 59, 1921.

Na smučima po Medvednici. PV 21: 156, 1921.

Proljeće na Karavankama. Hrvatski planinar 18: 34, 1922.

Proljetni uspon na Grintovec. Hrvatski planinar 18: 77, 1922.

Durmitor, življenje in svet. Ljubljana, knj. 7, št. 25, str. 544, 1930.

Dinarske planine. PV 32: 47, 1932.

U Bjeliču. PV 35: 146 i 172, 1935.

Dr. Julius Kugy i Trenta. Povodom 60-godišnjice Slovenskog planinskog društva. Naše planine 5: 71, 1953.

»Skalin« alpinistički film »U kraljestvu Zlatoroga«. Hrv. planinar 27: 313, 1931.

Zanimljivi domaći film o Triglavskom pogorju. Jutranji list od 9. 11. 1932, Zagreb.

Iz najinega življenja z gorami. PV 73: 485, 1973.

kot bolniki, drugi pa na njegovih raziskovanjih na potih od Triglava do albanske meje.

Bilo bi napak, če ne bi poudarili, da je bil Gušić zelo ploden znanstveni delavec, čislan tudi v inozemstvu. Med številnimi priznanji omenimo, da so ga tri naše najstarejše akademije izvolile za člana: zagrebška, beograjska in ljubljanska, da so ga za častnega člana izvolile zdravniške organizacije v Hrvaški, Poljski, Avstriji, Nemčiji, Ameriki, Bolgariji, Grčiji in da je nosilec našega najvišjega priznanja – nagrade AVNOJ.

Prof. Gušić nam je zapustil bogato dediščino: tisoče napisanih strani, številne institucije, ki jih je ustanovil ali jim je bil duhovni pobudnik, nekoliko generacij svojih učencev, danes uglednih strokovnjakov, planincev in kulturnih delavcev. Ker je težko preboleti izgubo take osebnosti, kot je bil Branimir Gušić, naj nas tolaži dejstvo, da sadovi njegovega duha žive z nami naprej.

ZASEDANJE KOMISIJE ZA VAROVALNE METODE UIAA

Alpinistični tabor Škeljda, Kavkaz, 1.–11. junija 1975

FRANCÈ AVČIN

a povabilo Sovjetske federacije alpinizma je komisija skupno odpotovala s sovjetskim letalom Tupoljev 1. 6. iz Züricha v Moskvo, od tam pa naslednjega jutra v Mineralnije vodi in z avtobusom ob Balesanu v tabor Škeljda ob Adilsúju (Karabardino-balkarska avtonomna oblast). Tvorilo jo je 13 od Izvršnega komiteja UIAA osebno imenovanih članov, med njimi podpisani kot t. č. podpredsednik sorodne – in ustanoviteljske – komisije UIAA za varnostni material. Navzoči zastopniki industrije so imeli posvetovalni glas, ne pa glasovalne pravice. Spremljal nas je ves čas generalni sekretar Federacije SSSR M. J. Anufrikov, za nas je v vsem skrbel njen delegat in factotum instruktor dr. Gippenreiter, tehnično vodstvo pa je imel član komisije zaslužni sovjetski alpinist Vitalij Abalakov, simpatični naš stari znanec, po izvoru sibirski Tatar, konstruktor številnih originalnih in koristnih alpinističnih rekvizitov, sedemdesetletni tamkajšnji Joža Čop. Stroške za vse je od Moskve do Moskve prevzela Federacija alpinizma SSSR, prevoz Zürich–Moskva–Zürich pa so nam zaračunali močno znižano – za skupino najeto letalo (grupni čarter).

Po običajnih začetnih formalnostih je predsednik Peter Baumgartner, sedaj upokojeni švicarski polkovnik, ki je bil kakor znano uspešno organiziral prejšnje zasedanje v Andermattu (glej PV 1974, 74) pričel z rednim zasedanjem 3. junija zjutraj. Takoj je vznikla iz avstrijskih krogov zamisel o skupnem zasedanju obeh sorodnih komisij, oziroma o združitvi obeh komisij v skupno komisijo UIAA za varnost v gorah. Tema je bila odložena na zadnji dan zasedanja, podpisani pa naj bi izdelal argumentacijo za razpravo v izvršnem komiteju kot pripravo za ustrezni sklep Generalne skupščine jeseni. Utemeljitev sem razložil z zgodovino ustanovitve prve komisije pred domala 20 leti na Bledu in vzroke, ki so svoj čas terjali razširitev v dve ločeni, čeprav tehnično vse bolj prepleteni samostojni komisiji. To sedaj govori za zlitje v eno samo. Vsi navzoči so to zamisel podprli z vselej navzočim predsednikom UIAA Jean Jugeom vred (pri domala 70 letih še vedno pleza šesto stopnjo najvidnejše smeri v Alpah – Zahodni Dru, Walker ipd.). Nerodno je le to da je bil izvršni komite za vse

komisije pravkar izdelal poseben pravilnik, ki ga bi bilo treba ob združitvi komisij prilagoditi.

V tehničnih diskusijah je bil »ribiški vozec« za dinamično varovanje različnih imen preimenovan v »UIAA-vozel«.

Nadaljnja razprava je analizirala vzdržljivost in obremenitve človeške hrbtenice pri padcih. Oboje je odločalo na izdelavo in vrsto plezalskih pasov in je v skupnem delu pripeljalo do norm za to plezalsko pripravo. Vsekakor pa se slejkoprej priporoča, da naj bosta na vrvi tik navezne točke ena ali še bolje dve Prusikovi stopni zanki. Z njima se razbremenijo telo po padcu in omogoči vzpon po vrvi.

Sklenjeno je bilo, da bo UIAA v posebni številki svojega rednega biltena priobčila čim preje vse izkušnje, navodila in norme obeh komisij oz. bodoče eventualne skupne. To bo dopolnilo najrazličnejšim plezalskim priročnikom, tako za skalo kot za led. Vsaka državna alpinistična organizacija bo morala poskrbeti za prevod v svoje jezike in ga razdeliti alpinistom, ev. s prodajo po subvencionirani ceni, prav tako tudi popolna in dokončna navodila za plezalske pasove, ki jih zato tu ne bomo navajali. Ogleдали smo si jih v vseh značilnih dosedanjih izvedbah, dobrih in slabih, deljenih in nedeljenih. Končni korak bo tudi na tem področju norma UIAA, le ta bo pogoj za »kakovostni znak UIAA« (UIAA-label). Posebna delovna skupina specialistov bo izdelala vse, kar je treba zanj, do prihodnjega zasedanja, ki bo v Walesu jeseni l. 1976. Tam bo glavna naloga, da se preštudira in praktično preskusi vse, kar je važno za optimalno ureditev »stojišča« – oz. varovališča. 4. junij je bil namenjen praktičnim poskusom in preizkusom metod za dinamično varovanje v snegu in ledu. V ta namen smo se vsi povzpeli v dolino ledenika Kaškataš. Z delom na strmem, a mehkem lavinskem snegu smo pričeli zgodaj na višini okrog 3000 m in v močni sončni pripeki. Pri tem je dolgoletnega zaslužnega vodjo italijanske komisije CAI Maria Bisaccia zgrabil srčni infarkt. (Glej avtorjev članek v tej številki »In memoriam«.)

5. junija se je komisija ponovno povzpela na ta ledenik in nadaljevala z delom. Tudi ti rezultati oz. iz njih sledeča navodila za dinamično varovanje v snegu in ledu bodo priobčeni v omenjenem posebnem biltenu UIAA. Navedem naj le rezultat merjenja največjih sil z obročnima dinamometroma po sistemu Abalakov in Pit Schubert (kazalec na instrumentu pri maksimu sile obmiruje). Pri običajnem varovanju »na cepinu«, zabodenem v sneg, te že sile okrog 50 kp, če prijemljejo pri oklu, vržejo iz stojišča. Če pa je prijemališče okrog sredine ratišča (posebna jeklena ali vrvena zanka zakopana globoko v ustrezen utor pod ratiščem), pa varovanje s cepinom zdrži do štirikrat več! Če se med cepin in vrv vključi človek na dobrem stojišču, lahko razbremenijo cepin za ca. 100 kp in je skupna trdnost še večja.

V trdem snegu pri običajnem varovanju na oklu cepina, a z UIAA (italijanskim) vozlom je mogoče zdržati sunke celo prek 250 kp. Če pa izkopljemo za cepin ležišče v obliki črke »T«, cepin lahko vzdrži tudi 350 kp.

Ustrezni poskusi s »snežnimi sidri« (kovinska plošča potisnena oz. zakopana v sneg) so pokazali približno enake rezultate. Važno je, da tiče v snegu čim globlje in je za njihovo vrvico (kabel) napravljen čim globlje utor v snegu, stojišče pa 2–2,5 m pod sidrom.

V ledu je bila le statično preskušena trdnost zasidranja, kajti to je mnogo zahtevnejše od milejših dinamičnih preskusov. Preskušene so bile najrazličnejše vrste lednih »klinov« Izkazalo se je, da gladki, tj. resnični klini zdrže daleč manj kot nazobčani oz. spiralni (svedrast). Sistem Abalakov je mirno zdržal sile tudi 500 kp, po njegovih izkušnjah celo do 1000 kp. V led ga zavrtiš v najkrajšem času z eno roko. Upamo, da bomo Abalakova lahko pozdravili pri nas že to jesen. Predaval bo o svojih posebnih dosežkih oz. napravah.

Varovanje v ledu samo s cepinom je potrdilo znane slabe rezultate te metode.

6. junij je bil tehnično preizkušen »vozel UIAA« ob najrazličnejših pogojih vpenjanja, smeri pri padcu oz. sile v vrvi (vmesni klini itd.). Vršili smo jih na Abalakovljevi »giljotini« v gozdu, na preprosti, a učinkoviti improvizirani napravi: med dvema močnima kavkaškima boroma je pritrjena prečka, njen srednji del privezan z žico na

debli navzgor, da bi bila čim bolj toga. Od prečke navzdol tečeta dve navpični vodilni žici, po njih drsi »sekira« giljotine: lesen zabojček s skladovnico svinčenih plošč, utežmi do 100 kg. Sekiro vzdiguje s škripcem kar človeška roka. Pokazalo se je, da je zavorna sila italijanskega vozla pri padcu komaj kaj odvisna od elastičnosti zaviralne vrvi, pač pa je krepko odvisna od sile, s katero roka varujočega drži oz. v nasprotni sili vleče prosti del vrvi iz vozla, kajti s tem se vozal zateguje. Le tako se prestrežejo direktni padci z zavornimi potmi velikostnega reda en sam meter in manj. Sila je pri tem precej stalno okrog 300 kp. Dinamičnosti vrvene zavore tedaj ne smemo presoјati zgolj na oko, zanesljivo meri le zavorna sila. Podaljšana zavorna pot ne pomaga nič, kajti na kraju zaviranja sila le poskoči na omenjenih 300 kp, ki pa jih ves varovalni sistem mora zdržati. Elektronska merjenja diagrama »sila-pot« morajo ta sklepanja številsko še potrditi. Nadrobnosti pri varovanju z UIAA vozlom bo treba še preskušati in obravnavati.

Proti večeru smo odšli na ca. 4000 m visoki Šántugán (= pastirček). Na Abalakovljev nasvet sem si podpisani 7. junija raje ogledal čudovito ledeniško dolino Škeljda za taborom. Ni mi bilo žal. Dokaj nezanimivi Šántugán naj bi bil namreč nadomestil vzpon na Elbrus. Čeprav smo po Marijevi smrti vsi dobro prestali ostro zdravniško preiskavo naših organizmov, na Elbrus nismo smeli, ker je bil sneg še zelo visok in nezanesljiv in ker ne bi bilo mogoče na hitro organizirati dovolj učinkovite reševalne službe po Elbrusu. Obžalovanje, da je Elbrus moral odpasti, je bilo veliko in splošno.

V nedeljo, 8. junija, so nam v zameno Elbrus pokazali vsaj od blizu. Z avtobusom in veliko kabinsko žičnico smo se pripeljali do izhodišča poti proti višinskemu izhodišču »Priјut 11« (3974 m). V muzejčku na končni postaji so nekateri navzoči dokaj kislih obrazov, nekateri pa z zadovoljstvom lahko gledali klavrne ostanke po vzponu hitlerjanskih vojakov na najvišji vrh Evrope (Elbrus je ca. 8 km severno od glavnega kavkaškega grebena, ki meji na Azijo). Nadaljevali smo s sedežnico do višine kar 3400 m s fantastičnimi pogledi na dvoglavi vulkan Elbrus in ledene vrhove Kavkaza. Vonj je odkril, da se peče šašlik, pri roki je bil tudi domač kruh, nebeško zeleno-belo vino iz Svanetije, vse plačljivo celo v rubljih. Vse to po ruskih hotelih le stežka dobiš, celo za devize ne. Na nedeljskem ljudskem sejmu smo lahko kupili cenene, a čudovite domače izdelke iz kavkaške volne. Ogledali smo si moderne hotelske naprave v Terskolu, vse že v pripravi za neko smuško tekmovanje 1976 svetovnega obsega. Kdor premore, se lahko tam čudovito nasmuča in to v tako veličastnem okolju, kakor ga Alpe komajda kje premorejo.

Zadnji dan, 9. junij, je bil posvečen zaključnemu delu komisije: pripravi in programu naslednjih zasedanj, tako obeh komisij najbrž 14.–17. 11. 1975 v Innsbrucku, kjer naj bi se obe dosedanjí komisiji združili, če bo to blagoslovil izvršni komite v skupno komisijo za varnost v gorah (Sicherheit am Berg, securité en montagne, mountain security). Osnutek podpisanega je bil prediskutiran, redigiran in sprejet. Posebna delovna komisija za sneg (Nemci, Švicarji, Avstrijci, Italijani, Sovjeti) naj vsaka zase opravi čim bolj vsestranske poskuse varovanja v snegu, podpisani pa naj zadevo obdela fizikalno-teoretsko. Skušali naj bi tudi organizirati nadrobno poročanje o vseh nesrečah v gorah na sedež UIAA zaradi čim obsežnejšihkušenj pa naukov iz njih.

Splošna ugotovitev je bila, da smo opravili veliko dela in to dobro, da ga pa nič manj ne ostaja in to težavnega.

Sovjetski bogati banket – to pot celo z vodko, vinom in pivom (hladnim) – je naše prelepe dni v Kavkazu z izrednimi sovjetskimi tovariši zaključil. Podpisanemu se je – kljub nikdar izpolnjenim blagohotnim zagotovitom »da me bodo že tudi poslali na kako ekspedicijo«, čeprav sem bil naš led zanje jaz pomagal prebiti – končno le izpolnila vroča želja, da sem vsaj enkrat videl kako gorovje večje, silnejše od Alp, za kar doslej doma najbrž nisem bil »ta prav«, medtem ko so se po Kavkazu spočetka lahko sprehajale celo take jugoslovanske »alpinistke«, ki so si dereze pred resnimi sovjetskimi alpinisti skušale nataktniti z zobmi – navzgor... Tako bom sedaj gore laže zapustil za vselej, ko mi bo prišel čas.

NEKAJ POPOTNIH NASVETOV ZA DANAŠNJE TRIGLAVANE

MARJETKA BUBNIČ

once je noro pripekalo. Strašna vročina. Mi pa: leva, desna, leva, desna, ... in tako naprej. Hodimo že štiri ure, o koči pa nobenega sledu. Ali je ta kočica na Doliču sploh tam? Dvomim. Vročina. Na hrbtu oprtnik s težo enega »kvintala«. Želim si samo počitka, sence. Namesto nje pa le neskončni leva, desna, ...

Kočica! Prav vidim? Res! V trenutku je postal nahrbtnik lahek kot megla, vročina se je razblinila. Leva, desna, ... Ah! Oh! ... in še trije podobni vzdihli so napolnili par kubičnih metrov zraka, ki smo si ga priborili skupaj z mizo, klopjo in stolom. Užitek. Sedim! Ozrem se po izbi. O, nisem edini srečnež. Vsi stoli, klopi in sploh vsi artikli, na katere človek lahko namesti svoje sedalo, so zasedeni. Z mize pa se mi vabljivo smeji topel čaj, pol štruce, ... Glej, glej! Tako pozna ura, pa vstopa skupina starejših planincev. Očitno imajo za sabo naporno in dolgo pot, kajti videti so precej zdelani. Pogled jim polzi z mize na mizo, z obraza na obraz. Vse zasedeno. Očitno pričakujejo, da jim bo kdo odstopil svoj sedež. Kaj pa vendar mislijo! Tu sedimo že skoraj štiri ure, zdaj pa naj bi vstali in jim ponudili svoje sedeže. Saj so pravkar prišli! Kdor prej pride, prej sedi.

Nasvet: Pridi čim prej, po možnosti prvi v kočico, kajti le tako boš zanesljivo sedel. Sicer ...

Noč. Spim. Nič ne vidim, nič ne slišim. Kaj naj pišem? Nič. Jutro in z njim začetek hoje: desna, leva, ... Korajžno! Saj gremo na Triglav! Da, prav tja gor. Prehitimo skupinico prepotenih planincev: Dobro jutro! Greste na Triglav? Ja, seveda. Pa s temle otrokom? Ja. Koliko pa je star? 6 mesecev. 6 mesecev! Saj se šalite! Z njim na vrh? Zakaj pa smo prišli! Da bomo gledali te puste skale? Kje pa! Jakca nesemo na Triglav. Jakec Figa – najmlajši planinec na Triglavu. To je priznanje! In Jakec bo lahko čez nekaj let rekel »S šestimi meseci sem bil že na Triglavu, ti pa ne.« To bo spoštovan, občudovan državljan!

Nasvet: Hitro na Triglav z nečaki, bratci, sestricami, sinčki, hčerkicami, po možnosti starimi manj kot pol leta, najbolje en mesec ali še manj. Pohitite!

Sopihamo. Primi klin! Drži vrv, da ti ne pade z rok! Neroda! Drži vendar! Pazi, kamen! Auuu! ... Na vrhu smo! Glej, glej! Tu gori uspeva sadovnjak! Ugovarjaš? Čeprav sem kratkovidna, sem videla sadjarje in plodove njihovega marljivega dela. Žal, smola: naši predhodniki so pojedli vse sočno sadje. Čast mi je bila videti le še ostanke: limonine lupine, navadne jabolčne in hruškove ogrizke, breskvine koščice, kose papirja, v katere so bili zaviti znameniti sadeži, in kaj vem še vse. Stolp je kar žarel sredi teh smeti. Res, smetišče vrh Triglava.

Nasvet: Kot vsak zaveden Slovenec, boš gotovo tudi ti obiskal Triglav. Torej, ne pozabi: pusti vse ogrizke, lupine, pečke, koščice, papirje in podobno, kjer pade od tebe, pač pade! Kajti le tako se bo ohranila tradicija na Triglavu.

Srce veselo mi igra, kajti navzdol me pot pelja. Hura! Triglavski narodni park. Tu pa še nismo bili. Sreča, da je pot dobro vidna in izhojena. O, pardon! Težave. Hribarice, prišli smo na področje skal. Pot? Kakšna pot! Ni je. Še sledu ni o poti! Kaj zdaj? Ideja! Markacije! Že vidim eno! Čudovito! Kakšen pogled! Sredi bele skale se plavi markacija – Fructalova embalaža za breskov sok. Aparat! Kje vendar tiči Miha z njim? To bo fantastična fotografija. Nekaj korakov dalje: ovitek Filter 57 v družbi z ribjo konzervo, prazno seveda. Ja, res, zelo pridne markaciste imamo na Slovenskem.

Nasvet: Kar brez skrbi se podaj na pot po narodnem parku. Ne boš zašel: varnost in orientaciji zagotovljeni.

Uh, vročina. Breme na hrbtu mi je že čisto odveč. Ženka, ki nam gre nasproti, maršira

kar brez njega. Dober dan. Joj, kako lepo cvetje imate! Lepo je, kajne? Malo niže sem ga nabrala. Nekje sem prebrala: »Varujte gorsko cvetje!« Spomnila sem se tega napisa, pa sem hitro natrgala toliko cvetk, kolikor jih lahko nosim. Tako so rešene pogube. Ubožice, sicer bi bile gotovo uničene! Seveda, »sprešala« jih bom in spravila v klet ali na podstrešje. Kar naprej po tej poti pojdite, pa jih še vi natrgajte. Srečno!

Nasvet: V narodnem parku natrgaj čimveč cvetja in ga skrbno shrani (v kleti ali na »šofitu«, pa tudi brenta za smeti je kar primeren prostor). Naredi uslugo materi naravi in njenim ljubiteljem!

Zdaj pa še nauk in opomin!

Eh, ljubi moji Slovenci, dajte malo več nase in pokažite svojo kulturo, s katero se tako radi hvalite, tudi kadar greste na Triglav ali na kak drug vršac svoje lepe domovine!

GRANIT, SONCE IN LED

JANEZ MARINČIČ

začetku ledene strmine se pod nama pojavijo štiri postave z nahrbtniki in čeladami. Skoraj me obhaja obup, ko se viseč pod stojiščem v desni steni vstopnega ozebnika na glas prepiram z navzdol nagnjenim rogljičkom, ki noče spustiti vrvi, Andrej pa jo nujno rabi za tretji raztežaj. Že v drugem se namreč dogajajo neke čudne stvari z najinimi najlonkami. Nekaj časa moram sploh premišljevati, katero vrv pod mano je treba rešiti. In če sodim še po tem, s kakšno spretnostjo je prvi plezalec pod nama zmogel začetni zaledeneli skok v ozebniku, vidim, da bova imela danes še dirko, če bova hotela držati pravo razdaljo do drugih navez. Kdo pa le mara gnečo v plezalni smeri? Končno se rogelj le vda, Andrej pa s pridobljeno vrvjo doseže naslednje stojišče.

Pred nekaj dnevi se nas je večja družba napotila v Chamonix. Eden od plezalnih načrtov je bil tudi Gervasuttijev steber v Mt. Blanc du Tacul. Opis je obljubljal težko, a lepo kopno plezanje. Desno od njega se vzporedno pne še steber Boccalatte, ki se ga z Andrejem nisva namenila lotiti, saj sva bila brez izkušenj v kombiniranem plezanju in tudi nekakšni ledeni kamini v gornjem delu smeri nama niso prav nič dišali. Ko pa sta Matevž in Igor dan pred najino končno odločitvijo zmogla stolpovje »najinega« zračnega in sončnega stebra, sva pač morala ugrizniti v to jabolko. Kajti dosledno sva vztrajala v načrtu, da bova plezala le take smeri, v katerih jugoslovanski alpinisti še niso plezali.

In tako se pretegujeva v prvih raztežajih najinega »ognjenega krsta« v Centralnih Alpah. Zoran in Boris sta se tudi odločila, da danes kot druga jugoslovanska naveza ponovita Gervassuttijev steber, ki ima isti vstop kot najina smer. Gora, v kateri plezamo, se nam je v nočni mesečini danes zjutraj zdela težka uganka, polna temnega stolpovja, ki nam je vzbujalo spoštovanje. S prvim svitanjem, ko je sonce posijalo v granitne sklade nad nami in dalo kamenini toplo, prijazno barvo, ki se je čudovito odražala na temno modrem nebu, smo se odločili. Duh si je zaželel sonca, zraka in višine, telo pa gibanja, ki bo opravilo nalogo. Ko sem bil prek prvega ledenega skoka v vstopnem ozebniku, sem čutil, da gremo samo še naprej, kajti osemsto metrov nad nami je obljubljal še marsikaj.

Onadva iz ozebnika nadaljujeta levo po počii, midva pa se podava na njegov vrh, ki ga tvori škrbina med levo steno in desno prislonežnim masivom. Vidiva, da bo treba prek stene, poprhane s snegom, prečiti v desno do najinega stebra. Kakor sva brala v opisih in knjigah raznih kapacitet, ki so take stvari že počenjali, se odločiva, da

bo Andrej plezal kopne odstavke, meni pa ostane sneg in led. Navežem dereze in počasi prečim proti steburu, kjer naju čaka sonce. V prečnici vpenjam tudi prve zabite kline, med njimi tudi svedrovec. Varujem na udobnem bolvanu. Andrej brez težav spleza za menoj in nadaljuje po ne prestrmi poč. Sedaj me neugodni začetni občutki že zapuščajo, ko se z užitek razgledujem po sončnem ledenem svetu. Med tem tovariš zaide malce previsoko, sestopi nekoliko in začne urejati varovališče. Jaz snamem dereze, saj se obeta enkratno kopno plezanje po lepo razčlenjenem granitu. Malo oporno, precej v razkoraku in sploh z najlepšimi možnimi načini prostega plezanja sem kmalu pri njem in tudi nad njim, kajti poč so res imenitne in je škoda časa, da bi se mudil na stojišču. Za nameček pa pride še prvo težje mesto. Poč se neha v topem kotu, ki ga zapira majhen previs. Pod mano je okoli dvajset metrov proste vrvi, zato zabijem profilni klin. Ko nadaljujem, se vse skupaj postavi pokonci, nahrbtnik me vleče ven. S pomočjo zanke in majčkenega stopa dosežem gornji rob previsa. Kratek potek z rokami, pa sem čez. Kot kakšna lepa »zgoranja peta« v domačem Koglu, si mislim. Podobno trdna skala, zračnost, samo ljubo sonce in globoko, sinje nebo. Na majhnem stojišču, ki je povsem na razu, je izpostavljenost res lepa. Usedem se v plezalni pas, saj profilni klin imenitno drži. Andreju sledi že prvi plezalec iz naveze pod mano. Zato takoj nadaljuje po polički v desni bok stebra, kamor sonce le redko posije. Toda tudi v steni, ki je še tako logična v svojih plezalnih prehodih, ne gre vse gladko. Prvih petnajst minut med varovanjem še pōjem, naslednjih deset pa skupno s Francozoma, ki sta naju dohitela, zmerjam v angleščini. Po tem enkratnem pogovoru izmenjam še kakšno besedo z Andrejem, kaj pravzaprav počne. Čas beži in beži, vrv pa se skoraj ne premakne. Prevzemajo me vse slabši občutki, saj se na ubogem stojišču stiskamo že štirje, kajti tudi plezalec iz druge francoske naveze je že tukaj. Nato začnem posnemati Zorana, ki varuje kaka dva raztežaja levo od mene na svojem steburu in se »pogovarja« z Borisom, ki se mu na spodnjem stojišču vrvi nikakor nočejo tako odmotati, kot bi to on rad. V razkošno gorsko tišino v duetu vneseva pristni jugoslovanski skupni neknjiževni dialekt. In to predvsem tisti del, ki ga moramo Slovenci uvažati iz južnih krajev, saj kak hudič ali madona ob takšni polomiji, kot se je bogatila na najinem steburu, sploh ne bi učinkovala. »Vlak« se končno premakne, pogledam za rob. Andrejeva mojstrovina nima primere, saj pleza po takem terenu, ki se ga živ človek najbrž ne bo zlepa lotil. Krušljive luske v navpični steni, vse razčlembe pod snegom, na vsake tri metre nemogoč klin, ki drži komaj vponko z vrvo, Andrej pa jaha enega izmed luskastih nestvorov in »varuje«. Ker se stena nad njim poganja v gladkih, črnih, v ledu lesketajočih se ploščah nekam prav v nebo, že po nekaj metrih prečim po zasneženi polički nazaj na raz. Pobesnim, ko vidim tukaj zopet lepe sončne poč, na oni strani je pa en sam leden obup. Zato se Andrej kar najhitreje spusti v tegu vrvi do mene. Še kratek manever, da osvobodiva vrv iz zanke za spust, in že nadaljujem naravnost navzgor po kratki poč. Sicer je levo od naju lepša razčlenjenost, toda medtem naju je prva naveza že prehitela in tam ni prostora za vse. Zagozdo, ki sva jo rabila za streme, pustiva zabito in ko pride Andrej do mene, se kar zaletim v prelepo oporno poč. Ves sem zagnan, saj pridobivam izgubljeni čas. To pa bi se skoraj slabo končalo. Najdem se na dokaj strmi plošči, ki jo zapre navpičen zid brez oprimkov. Stojim samo na trenju in komaj lovim ravnotežje, klina ne morem zabiti. Da je pod mano trideset metrov proste vrvi, se še predobro zavedam. Zaradi enake napake sva se z Andrejem pred tremi tedni šla padalce v steburu Šit, ki sva ga že do polovice preplezala. Takrat sva se s težavo spustila nazaj pod steno. Tukaj se kaj takega ne bi smelo pripetiti, strah terja skrajno previdnost, da sestopim do varnega stojišča. Nekaj časa se ves tresem, nato pa se sporazumeva, da prečim na levo stran stebra v strmi ozebnik. Da nisva edina s podobnimi težavami, vidiva tudi pri obeh Francozih, ki sta se nad nama tudi zaplezala. Prvi, ki vodi navezo in se mu vidi, da je res mojster, se po vrvi spušča v ozebnik. Andrej zopet prevzame vodstvo in pleza po krušljivem terenu ob desnem robu ozebnika. Jaz se z derezami na nogah raje odločim za sneg, toda vse je nekam strmo, ne počutim se varen,

posebno še, ker sneg prehaja mestoma v požled. Zato v naslednjih raztežajih praskam po krušljivem granitu po desni strani ozebnika. Noge se mi od tega pošteno razbole, zato štirinajsterke spravim v nahrbtnik. Sonce, ki je še preveč grelo, ko sva plezala v stebru, naju je zapustilo, pobegnila pa sta tudi Francoza, izginila sta za škrbino v vrhu ozebnika. Ko še midva doseževa to škrbino, se izkaže, da se resni raztežaji šele začnejo. Škrbina je v razu stebra, ki prihaja od najine desne. Levo nad nama se zgublja in spoji s še bolj levo ležečim mrazom Gervassuttijevega stebra. Andrej preči v desni bok, ki je ves mrzel in leden. Stena ni prestrma, zato je vse pod snegom, oprimki in stopi so redki. Za nameček začne pihati še mrzel veter in naju mrazi do kosti. Tresem se kot cucek, on pa počasi in previdno od stopa do stopa čisti sneg in pridobiva metre. Predobro občutim, koliko truda ga je stal ta raztežaj. Med tem zadnji plezalec prve francoske naveze že izginja vrh kamina, po katerem se smer nadaljuje. Pohitim za njim, toda ključni raztežaj smeri me je pošteno preskusil. Žal mi je, da sem niže spodaj snel dereze, toda če sta to zmogla Francoza, bova tudi midva. Vse je zalito z ledom, ne vidim niti enega suhega oprimka. Napredovanje omogočajo le kamniti roglji v dnu kamina, povsem požledeni. Okoli njih obešam zanke za vmesno varovanje. Po majhnih ledenih stopih razkreknjen splezam pod zagozdeno skalo in jo v oporni tehniki obidem desno. Pomaga mi zaledenela poč, toda ta odvrtni beli prozorni led ne omogoča trenja in situacija postane kar resna. Kot nalašč ne dosežem nobenega roglja, ob katerem bi se vsaj malo spočil in se nanj zanesel. Ker so prsti že čisto beli, zabijem profilni klin. Da bi vsaj malo držal! Na klinu se potegnem navzgor in se oddahnem. Pogled navzgor me je hrabil, saj se stena položi v strmi žleb, v katerega se odpira kamin. Andreja po dolgem času varujem na zanesljivem stojšču. Hitro prihaja za menoj, čeprav je od mraza na stojšču skoraj primrznil. Potem se loti kočljivega raztežaja, kot je bil oni pod kaminom. Že po njegovem glasu spoznam, da je vse v redu. Preden pa splezam za njim, vidim prvega iz druge francoske naveze, kako se obotavlja pod povsem požledeno gladko zagozdeno skalo v kaminu. V poč zatika zagozdico, ki pa mu noče prijeti. Ne more se odločiti, da bi prosto splezal do klina, ki sva jima ga pustila.

Dan se je že pošteno nagnil. Sva v škrbini, kjer se oba stebra združita in nadaljujeta v orjaškem stolpovju desno navzgor. Levo pred nama vidiva Borisa in Zorana, kako jo ubirata po položni kopni steni prek lusk in velikih bolvanov proti robu stene, ki je videti še precej daleč. Slediva jima, vmes pa si drug drugega malo privoščimo. Svet je povsem lahak, toda raztežaji se vlečejo. Navidezni rob stene je le greben, ki nas vodi proti vrhu. Plezamo med stolpi iz škrbine v škrbino. Metri postajajo daljši, utrujenost vse večja. Smo že prek štiri tisoč metrov in celodnevna telovadba na vročem soncu in v mrzlem ledu se nam krepko pozna. Zaradi hudega vetra je sedenje na varovališčih pravo trpljenje. Andrej pleza zadnjega »žandarja« po izpostavljeni poči. Vrh žandarja je gladek, zato se ne more odločiti, kako naj se ga loti. Ves premražen začnem z divjim monologom. Ker pa Andreju očitno do dialoga ni prav nič, se le nekako splazi prek. Sonce je že zašlo za grmado oblakov na zahodnem obzorju, ko stopim okoli roba naravnost pred Borisa in Zorana, ki že pospravljata opremo. Končno. Tu je konec celodnevnega plezanja, ki je od naju zahtevalo dosti več, kar sva do sedaj znala. Sedaj se nam nikamor ne mudi. Napetost, ki je v preteklih urah redko popustila, izginja v sproščenem pogovoru.

Ko se vzpenjamo še tistih nekaj metrov po snegu proti vrhu, se počasi začnem zavedati, kaj je za nama. Čeprav ni šlo vse gladko, uživam in občutim neko posebno srečo. Doživel sem nekaj popolnoma novega, večjega, zahtevnejšega. Te ure bodo nepozabne. Nepozabno tudi to, kako smo si segli v roke, kako so se nam svetile oči, ob neskončni panorami ledenih orjakov v večerni zarji.

Sicer bo pa jutri slabo vreme. Temni se, ko štiri sence zapuščajo goro. Bil je dan, ki je še dolgo izzveneval v pustih vsakdanjosti.

Mt. Blanc du Tacul – steber Boccalatte, 800 m, IV-V+, 14 ur. Avgusta 1974 plezala Andrej Grasselli in Janez Marinčič, oba AO – Ljubljana-Matica. (I. jugoslovska ponovitev)

NOVEMBRSKA DOGODIVŠČINA

URŠA KOLENC

»Delo«, 22. 11. 1973 – Bivak pod Grintavcem

»nedeljo ponoči je novi bivak pod Grintavcem prvič ponudil zavetje in obenem dokaz, kako potreben je bil. Tri Ljubljancanke so se skozi Gamsov skret povzpele na Skuto, med sestopom proti Kokrskemu sedlu pa jih je zaradi neugodnih snežnih razmer prehitela noč. Vrnile so se v bivak, kjer so jih v ponedeljek na vse zgodaj našli člani GRS iz Kamnika. Povedale so, da so noč povsem varno prespale, čeprav v bivaku ni bilo odej, pokrite so bile le z bivak vrečo, ki jo iz previdnosti vedno nosijo s seboj. Vzrok, da se je akcija tako hitro končala – na veliko veselje reševalcev in »rešenih« – pa je tudi v tem, da so planinke doma natančno povedale, kam gredo in po kateri poti.«

Čuden uvod, ali ne? No, pa so tudi Kolenčevke prišle v glavni slovenski dnevnik med »Alpinistične novice«. Cel trop slovenskih ekstremistov se trudi, da jim objavijo vsaj dve vrstici o preplezanih peticah in šesticah, ti pa se enostavno ne vrneš pravočasno domov in že ti posvetijo kar dolg odstavek. Tale avanturica pa ni bila dolga samo za par vrstic, nepremišljene ženske so jo tudi pošteno dobile po glavi.

»Pa ja ne gremo spet v Kamniško Bistrico?«

Razvajeno sem zavihala nos in se gromozansko zasmilila sama sebi. Naš foksi se je zdravil na servisu v Domžalah in tako smo hočeš – nočeš bile obsojene na to dolino. Avtobusi so pogosti, vožnja je poceni in kar instinktivno smo se vkrcale na drugega »krpana«. Očeta smo pustile doma, srečen je vihtel kladivo v novi hiši, same pa smo šle s polno paro veliki dogodivščini naproti.

Zavile smo proti Koglu. Poklicni lovci so nas prosili, naj jih spustimo naprej (da nas ne bi zamenjali z divjačino), me pa smo si na hrbet vzele še to »strašno breme« in se zagnale v breg. Trdoglavo smo se namenile na Skuto, pripravljene smo bile na boj z meglo, s snegom in novembrskim mrazom. Težki, temni oblaki so nesramno pritiskali na travnata pobočja in se niso hoteli umakniti božajoči jesenski toploti. »Babe, boste videle! Danes se bomo še martinčkale, glavo stavim, če ne bo tako.« Prikimavala sem sestrinim optimističnim trditvam, čeprav sem sama sumljivo ogledovala beli jogurt, ki je postal vse gostejši in neprijetnejši.

Še majhen skokec in, glej to čudo. Narava – čarovnica je izrekla svojo magično formulo, odvrtna zavesa se je nenadoma razparala, razkrili so se stebri in ponosne pečine bližnjih vrhov. Stale smo kot prikovane, zrle skozi okno nebesne modrine in občudovala čredo gamsov, ki so se mojstrsko poigrali na nevarnih bregeh. Vitke domačinke se niso dosti zmenile za nas. Preplašil jih je šele moj nahrbtnik, ki se je naveličal počitka in odbrzel na kratek sprehodek po pobeljenem pobočju. Živalice so se porazgubile po obronkih, nenadoma smo samevale v prečudovitem rajju naših gora. Voditeljica našega sindikata nas je spet spravila na noge.

Pohitei moramo! Dnevi so kratki, najkasneje ob pol dveh moramo biti na vrhu. Na televiziji pa je danes zvečer res prima film, ne bi ga rada zamudila.«

Zazrle smo se v goro – našo gostiteljico in premišljevale o današnji bóžji poti. Padla je modra odločitev:

»Prav nič ga ne bomo fiksale. Če bo hudo, bomo takoj obrnile.«

Eno pa so umne besede, drugo pa neumne babe. V začetku nam je šlo kot po maslu. Dereze so kar grizle v led, napredovale smo hitro, toda previdno. Navdušila nas je lahko pridobljena višina, menile smo, da nas čaka zanimivo, vendar ne pretežno garanje. Streža se je postavljala vedno bolj pokonci, tenka odejica bele preproge pa je bila trša in zahrbtnejša. Letna markacija je zavila na levo, me pa nismo hotele izgubljati dragocene energije in smo zavile naravnost navzgor. Zadnja sem

preklinjala v ženski trojki, si pihala v roke in želela, da bi čim prej dosegli cilj. Zanka okoli vratu je pastajala vse tesnejša, kljub temu pa smo ohranile dobro voljo. V naši družini sem pravi rekorder v izgubljanju rokavic. Prav sredi hude strmine sem se radostno pobahala.

»Mami, poglej, še imam tvoje nove palčnike.«

Pod nos sem ji molila dve mokri rdeči krpici in hotela opozoriti na svojo vestnost in pazljivost. V tistem trenutku pa mi je dragoceni zakladek zdrsnil iz rok in se odpeljal po gladkem toboganu na kopnino. Usoda se je poigrala z menoj, hitro sem zaprla usta, da ne bi bile njene zahteve še večje. Iz nahrbtnika sem potegnila šestmetrski prusik. »Bile smo boj, ne boj, mesarsko klanje,« mi je šlo po glavi. Marjeta je kot nora tolkla stopinje, nategovala vrvico in obupano iskala oprimke. Pomagale smo si, kakor smo vedele in znale – z nogo, roko, vrvico, glavo in zadnjico. Rinile in oprijemale smo druga drugo, robantile kot stari knapi in si hotele vsaj malo oddahniti. »Mami, Urša, smo že na konju! Samo še nekaj metrov in že bomo na varnem!«

Marjeta naju je hotela opogumiti, a vseeno na »konja« še dolgo nismo zlezele. Znašle smo se sredi pekla, preizkušale smo trmo in zdržljivost »malega« človeka. Čas pa je tekkel. Nad nami se je še vedno vzdigovala kruta gora. Z zadnjimi močmi smo se spoprijele z ledenimi nadlogami.

Roka je segla v roko, poljubček na licu nas je povezal v tri drobna bitja, ki so se skušala sama s seboj, si dokazovala tovarištvo in ljubezen. Več kot štiri ure smo porabile za ubogih 200 metrov, štiri ure smo opravljale naš najtežji izpit v gorah. Sosednji špičaki so se že lesketali v opojnih oblačilih ugašajočega sonca. Rada bi samo gledala, vpijala. Pa ni bilo časa za lepoto, ni bilo časa za nagrado po našem trdem šolanju, morale smo sestopiti. Hitela sem za obema »junakinjama«, kot neroden otročiček sem racala za urnima postavama in krotila mehke noge. Čustveno nisem bila pripravljena na tako hud spor s naravo, a tolažbe in milosti nisem našla nikjer. Spotaknila sem se in se po neplanirani drsalnici pripeljala skoraj do novega bivaka. Nenavadna trafika je izstopala iz hribovitega okolja, popasle smo radovednost po prijetni bajtici in jo spet noro pobrisale navzdol. Mračilo se je že, me pa smo morale priti na Kokrsko sedlo. Bum, štrbunk! Zataknilo so se mi dereze in zviška sem padla na ostro kamenje. Nič usmiljenja, nič tolažilnih besed. Usta so mi zamašile s čokolado in me kot neukročenega, javkajočega žrebeta gnale naprej.

Bum, štrbunk! Padla je še mami, morali smo se ustaviti. Marjeta je začela kričati, hotela je čim prej premakniti utrujeno četico. Kraljica noč pa se je že v svoji najelegantnejši toaleti prikradla v brezna, in le počasi smo lahko napredovale. Prehitro smo snele težko železje. Čelna baterija, ta pravi »wonder« med čudeži, je milostno utripala po živem ledu, kot zmešane smo tekale gor in dol in iskale prehode. Srečala nas je pamet in nas nagnala nazaj k bivaku.

Ta zlata, dobra, sploh najboljša hišica na svetu. Kako smo ji bile takrat hvaležne! Zrinile smo se v bivak vrečo, se zabarikadirale z žimnicami in malce prestrašene pričakovale prihodnji dan. Veter je zavijal in se lomil ob trdni kabini, samo tiho hihitanje se je komaj slišalo med glasnim piskanjem in rohnenjem Eola, kakor so stari Grki rekli vetru. Še na postelji nismo imele miru. Ena, dva, tri, obrnile smo se strumno na drugo stran, čez nekaj časa pa smo telovadbo zaradi gneče na pogradu složno ponovile. Spomnila sem se sedmerih palčkov, ki so Sneguljčici radodarno odstopili svojo posteljo in se potem vsako uro menjavali, tako da so le nekaj časa ležali na trdi skrinji. Tudi midve s sestro sva se menjavali, vsaka je le nekaj časa ležala ob mrzli steni. Vso noč pa je bila morala na višku. Ker pač nismo stanovale v luksuznem hotelu, ampak smo se borile za centimetrčke na ležišču, smo si pripovedovale najrazličnejše šale in neumnosti. Malce pa nas je pekla vest. Kaj bo storil oče? Nič drugega nam ni preostalo, kot da vdano čakamo jutranje zarje in nato najhitreje prikapljamo domov.

Nočno rjovenje se je umirilo. Zaslišale smo moške glasove. Ustrašile smo se:

»Pa menda niso že reševalci?«

Skrile smo se pod mokri nylon in kot noji skrivale svojo sramoto. Prav nič se nismo zmotile. Zaskrbljeni oče ni bil vaje takšnih nenapovedanih nočitev, takoj je predramil reševalce iz Kamnika in jih poslal za izgubljenimi planinkami. Bale smo se hude obsodbe, pa na srečo sodniki niso bili preveč strogi. Okolje nas je spoprijateljilo. Vsi smo bili zadovoljni. Reševalci, da njihova akcija ni bila potrebna, me pa, da smo varno, ob vrvi prišle čez Mala vratca na sedlo. Čudovit, enkratni dan nam je podaril užitek, prelep razgled. Srce ti oblije sladka toplina, nenadoma smo se zavedale, da so ljudje na zemlji, ki ti brez vprašanj takoj priskočijo na pomoč. In kaj je lepšega od tega? Civilizacija še ni pokvarila vsega, prav tu v planinah sem spoznala pravi čar in vsebino človekoljubja. Takrat nismo bili Škarja, Humar, Berlec, Habjan in »zmešane« Kolenčevke, ampak samo ljudje, ki si pomagajo v težavah in uživajo v gorah.

Kaj pa je bilo z družinskim poglavarjem? Preživel je najhujšo noč v svojem življenju. Takrat sem mu odpustila vse sebičnosti, počutila sem se umazano, nevredno njegovega trpljenja in strahu. Tri dni potem je bil najboljši človek na svetu. Škoda, da šele nesreča zbliža ljudi. Zakaj ni vselej tak -- moj dobri, zlati papa?

PETDESET LET GOZDOVNIŠTVA NA SLOVENSKEM

Spominu ing. Hinka Pajerja – Rdečega volka

RUDI HÖNN

Zagorel je ogenj s plameni vzorov
in misel naša išče v njegovih zakonih

(Ivan Bučer)

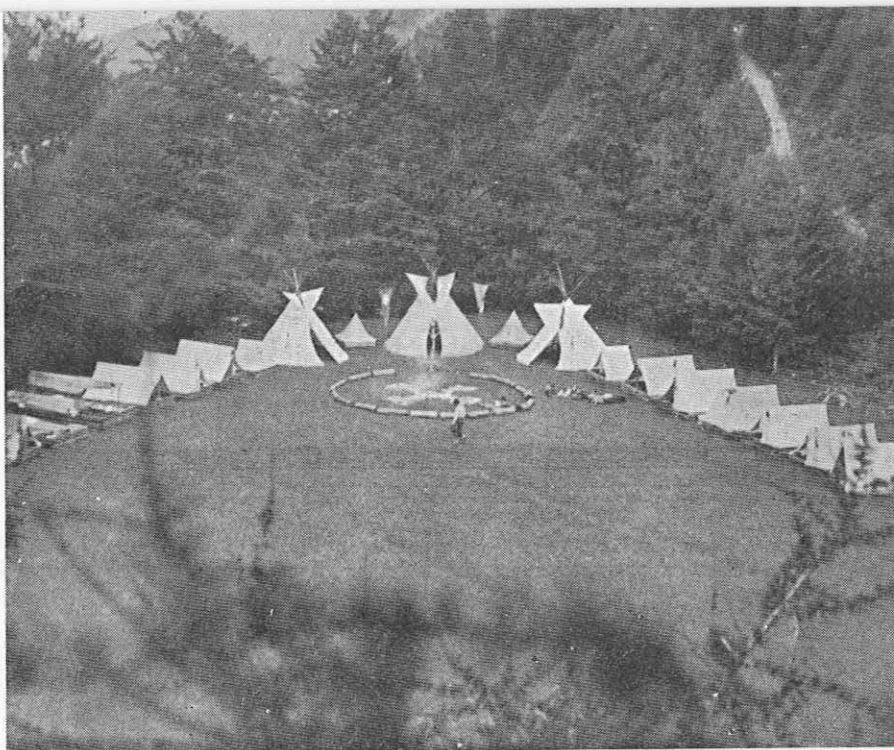
ulija leta 1925 je kakih trideset ljudi, največ mladih, razpelo svoje platnene strehe kake pol ure nad Stahovico proti Kamniški Bistrici. Tabor je bil za današnje razmere kaj skromen. V tehničnem pogledu res, ne pa po privrženosti gozdovniškemu gibanju. Že prvi večer so prižgali taborni ogenj, ki je potem gorel ves čas taborjenja, nad malo platneno vasico pa je zaplapolal moder prapor z znakom Setonovih gozdnikov.

Vsi ti mladi ljudje, ki so sklenili, da bodo potaborili na jasi ob Bistrici, niso imeli nobenih izkušenj o taborjenju, o življenju v taboru. In vendar je tabor uspel. Družila jih je zavest, da so odvisni drug od drugega, da jim bo lepo le, če si bodo to znali sami ustvariti, da bodo morali pojesti le to, kar si bodo sami skuhal v svoji preprosti kuhinji in da so prav za prav postali otroci sonca, gozdov in gora nad njimi. To je bil kar najbolj neposreden stik z naravo in z lepoto, ki je razsuta na tem majhnem koščku slovenske zemlje. Bil je skromen začetek gozdovniškega gibanja pri nas na Slovenskem, toda bil je ustanovni tabor Združenja slovenskih tabornikov.

Trba je povedati, da so mladi taborniki izšli iz vrst narodno-socialistične stranke, ki je že leta 1924 ustanovila »skavte svobode«. Pri tem je treba omeniti dve imeni in sicer Branimira Kozinca magistratnega uradnika, in Vladimirja Kravosa. Seveda ne smemo te stranke istovetiti z nacional-socializmom. Ti skavti svobode so v svojem programu že imeli načela E. Th. Setonovega gozdovniška. Zaradi vpliva nekaterih starejših tovarišev je prišlo v letu 1925 do reorganizacije in 8. decembra istega leta do ustanovnega občnega zbora slovenskih gozdnikov pod imenom Združenje slovenskih tabornikov (ZTS). Organizacija se je oklicala za politično neodvisno, versko nevtralnno s težnjo po družbenem napredku. Član ZTS je postal lahko vsakdo ne glede na starost in spol.

Gozdovniško idejo so prinesli k nam iz Češkoslovaške republike tovariši, ki so tam študirali. Največ zaslug za idejno opredelitev taborniške (gozdovniške) organizacije je imel pokojni ing. Hinko Pajer – Rdeči volk, po prepričanju komunist. Ne moremo pa tudi mimo Črtomira Zorca, vseskozi naprednega mladince. Češki gozdniki so že tisti čas zapisali, da je tabor najpopolnejša šola socializma. To so lahko napisali na

Gozdovniški tabor
leta 1938
v Martuljku

Češkoslovaškem, kjer so bile povsem drugačne politične razmere kot v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Taborniške organizacije so z vplivi Setonovega gozdovništva ustanovili tudi v drugih evropskih državah. Fašizem je te organizacije prepovedal, prav tako tudi skavte. Geslo Setonovih tabornikov je bilo »S narodo k novemu človeku!« Gibanje si je prizadevalo razviti duha in telo, mišljenje in ljubezen do dela. Iz teh komponent izhaja tudi dvanajst gozdovniških zakonov.

Program Združenja slovenskih tabornikov, pozneje Jugoslovanske gozdovniške lige, se je skladal z navedenimi načeli. Združenje je predvsem prirejalo tabore, gojilo je planinstvo, turistiko, izlete in potovanja. Članstvo se je urilo v spretnostih, potrebnih za življenje v taborih in v naravi. Mladina se je v taborih navajala k samoupravi in samopomoči, k samostojnosti in spoštovanju ročnega dela. Združenje je gojilo razne športe in taborniške igre, z življenjem v taborih pa krepilo smisel za skupnost, red in disciplino. Gojilo je smisel za naravne lepote in prepovedovalo svojim članom pitje alkoholnih pijač in kajenje.

Osnovne vrednote so bile ljubezen do domovine, spoštovanje do drugih narodov, bratstvo med ljudmi in mir med narodi. Zanimivo je, kar je napisal leta 1927 v 3. številki »Ognja«, glasilu slovenskih gozdovnikov, komaj osemnajstletni Črtomir Zorec: »Svet je poln sovraštva, sebičnosti in nevoščljivosti. Celi narodi se sovražijo med seboj, ubijajo se in si kradejo mir in srečo. In še razmišljajo, kako bi se mogli pobijati še bolj.

Glejte, prijatelji mladi, edino mi stojimo v tem krvavem in divjem morju z zastavo miru in ljubezni. Mi stojimo na Slovenskem, pa imamo brate in tovariše na Nemškem, imamo jih v Rusiji, v Franciji, v Italiji, tudi v Ameriki jih imamo, v Južni Afriki, na Japonskem, v Indiji, v Novi Zelandiji in povsod. V vsaki deželi, v vsaki državi imamo svoje taborniške brate, gozdovnike in skavte. In vsi smo občestvo prijateljev in stražimo človečanstvo, borimo se zanj in živimo zanj.

ln prav tačas, ko si bomo vsi podali roke čez ves svet, čez vsa morja, ko bomo združeni v miru in v ljubezni kljub vsem predsodkom starih ljudi in ko bomo zavpili na ves glas: »Naj živi prijateljstvo vseh ljudi na zemlji!« prav tačas bomo zmagali. Zmagali bomo s svojo mladostjo!«

Morda bi malo starejši Črto kakšno stvar drugače povedal, toda osnovna misel in hotenje bi ostala ista. Tako smo mislili vsi taborniki. Rane prve svetovne vojne se še niso zacelile, fašizem je bil na pohodu, da, tudi v Jugoslaviji, in je rušil vse, kar je bilo človeško. Z nami taborniki pa so soglašali mnogi ljudje, predvsem mladi. Mir in demokracija, to je bil naš program.

Gozdovniška organizacija se je razširila po vsej Sloveniji. Enoti pa sta bili tudi v Zagrebu in Sarajevu. V gibanju so se zbirali mladi ljudje, dijaki, osnovnošolci, študentje, ljudje raznih poklicev, mnogo je bilo članov iz delavskih vrst, posebno v zasavskih revirjih, v Kamniku pa tudi v Ljubljani. Bogati meščani in njihovi otroci

niso bili člani taborniške organizacije. Oblast v kraljevini SHS, oziroma v Jugoslaviji, sicer vseskozi konservativna, je organizacijo tolerirala, vendar brez simpatije. Program je bil tako sestavljen, da je ustrezal demokratičnim težnjam članov, oblastnikom pa se ni zdel nevaren. Kakorkoli že, gozdovništvo je bila pod vodstvom odraslih šola mladih ljudi, ki ljubijo svojo domovino, svoje gore, gozdove, slovenske pesmi in naše domačije, obenem pa spoznavajo silnice življenja in razvoj družbe. Zato jim je bilo vse bolj očitno, da je fašizem največja nevarnost za mir na svetu. Gozdovniki so se vključevali tudi v druge organizacije. Bili so člani planinskega društva, alpinističnih

Doprsni kip Mirana Cizlja, alpinista in gozdovnika, v Martuljku
Foto Rudi Hönn

odsekov, Sokola, raznih strokovnih zvez in študentskih organizacij. Nekateri so sodelovali v ilegalnem revolucionarnem gibanju. Gozdovniške uprave so sodelovale pri stavkovnih gibanjih. Posamezna srečanja, gozdovniški izleti in druge prireditve so nekajkrat izzvenele kot majhne manifestacije narodno-obrambnega značaja. Npr. dvodnevni tabor v Peklu pri Borovnici. Vse seveda ni bilo v redu, v organizaciji so se pojavile tudi tendence nacionalizma in socialdemokracije.

Trajno bodo ostale v spominu gozdovniške prireditve, posebno tabori širom po Sloveniji. Taborili so ob Završnici pod Stolom, ob sotočju Save Bohinjke in Dolinke pri Radovljici, v Savinjski dolini, na Pohorju, pri Zidanem mostu, blizu Novega mesta, v Kranjski gori in drugod. Seveda pa so se najraje vračali v Martuljek in ga proglasili za svojo ožjo domovino. Branko Premrov se kot mladenič sedemnajstih let spominja: »... Martuljek je dolina gozdovnikov! Velikokrat so bili v njej razpeti naši wigwami in mnogo je skritih prostorov, kjer so goreli ognji naših posvetov. Naši domovi so med zelenimi macesni, bratje jastrebi gnezde v stenah in tam visoko v strmih grebenih kraljuje brat vihar. In gore so mrke in razorane kot čelo Gubca, upornika...« Tiste čase je le malokdo hodil tam okrog. Stopinje gozdovnikov in planincev so se prve pridružile sledovom srnjakov in divjih koz.

Tabori so vzbujali spoštovanje obiskovalcev, domačinov pa tudi turistov. Organizacija se je vzdrževala sama, nobenih državnih subvencij ni bilo. Tako kot za celotno organizacijo velja še posebej za tabore, da so bili organizirani na čisti samoupravi.

Nepozabne so taborne igre, športni podvigi, izleti v gore, ture in plezanje. Posebna doživetja so bili taborni ognji. Program je bil vsak večer, posebno slovesen pa je bil ob sobotah in nedeljah, ob sprejemih mladih gozdovnikov in če je bil napovedan večji obisk. Posebno mesto je imela slovenska narodna pesem.

In spet smo v Martuljku. Tu so taborniki leta 1935 proslavili desetletnico obstoja. (Mariborski in ljubljanski rod.)

To leto so taborniki v Martuljku proslavili 75-letnico rojstva E. Th. Setona. Seton je želel, da bi si vsakdo ohranil do pozne starosti ljubezen in zvestobo naravi.

24. julija 1936 so iz tabora gozdovnikov v Martuljku odšli plezat v severno steno Triglava Dušan Vodeb, Miran Cizelj, Savo Domicelj in Egon Lettner, vsi iz Maribora.

Savo Domicelj in Egon Lettner se nista več vrnila. Svojo zvestobo slovenskim goram sta zapečatila s svojo krvjo.

V Martuljku so leta 1938 policijski agenti in žandarji iz tabora odgnali uklenjenega mladega gozdovnika Rudija Hönna, ker so našli neko njegovo pismo* gozdovnici Ildi Jeřabekovi, v katerem izpodbija laži nekega ljotičevca o V. I. Leninu. Sijalo je toplo julijsko sonce, Hrvatica Jelka je s kalnimi očmi spremljala prizor, nekje v daljavi pa sta Dušan in Miran intonirala internacionalo.

Spominov ni ne konca ne kraja.

Ko je okupator pregazil našo domovino, so se tudi taborniki vključili v NOB. Kot gozdovniki so se naučili živeti z najmanjšimi življenjskimi potrebščinami, poznali so pogum in tovarišstvo, ki je še posebno koristilo mladim tabornikom-partizanom. Postali so taborniki s puško v roki na braniku svoje domovine, slovenskih gozdov, gora s trdno vero, da osvobodijo tudi prelepo Primorje.

Ko je stekla tudi beseda o tabornikih partizanih, res ne moremo mimo dveh oseb, ki sta bile obe vdani gozdovniškim idejam in naši revoluciji. Ljubljanka Neda Zirckelbach je padla na Planini nad Črnomljem spomladi leta 1944. Na misel mi prihaja verz Mare Lamutove:

»... In tu v gozdu sem bogata:
biseri v naročje mi polzé,
in miru bogato je srce...«
v láse vpleta se mi krona zlata

Miran Cizelj, Mariborčan, je padel na Gorenjskem 18. januarja 1944. Med okupacijo je svojemu prijatelju gozdovniku pisal tudi tole: »...Plezalno vrv skrbno hranim za prihodnje čase, za svobodo, za tebe in Uroša, ko bomo kot nekdanj neugnani, zmagoviti, srečni v naših gorah...«

Še dveh imen sem se spomnil. Dveh skojevcev-partizanov, ki sta komaj sedemnajstletna žrtvovala svoji življenji za svobodo. Gozdovnik Vlado Pavšič iz Ljubljane je odšel v partizane 1941, star petnajst let, njegov eno leto mlajši brat Janez pa leto dni kasneje.

Ljubljanski gozdovniki so imeli v lškem Vintgarju svoj dom. V začetku slovenskega partizanstva so se v tem domu srečavali prvi partizani in gozdovniki. Tu so bili večkrat tudi Ivan Rob, gozdovnik in partizan, potem brata Vidmarja, Niko Pirnat, dr. Bratko Krefc in drugi. 17. septembra 1941 so Italijani Dom gozdovnikov požgali.

Ob petdesetletnici Združenja slovenskih tabornikov še nekaj vrstic o E. Th. Setonu. Ernest Thompson je ustanovitelj taborništva. Rodil se je leta 1860 v Angliji. V njegovi mladosti so se starši preselili v Kanado ter spremenili svoje ime v Seton. Osnovno

* Pismo je našla policija pri preiskavi Doma visokoškolk v Ljubljani.

šolo je obiskoval v Torontu. V 20. letu je odšel na študij v London. V Kanado se je vrnil leta 1881. Stopil je v službo kanadske zvezne države Manitoba kot specialist za prirodoslovje. Leta 1890 je odšel v Pariz, da se izpopolni v slikarstvu. Posvetil se je risanju živali. Po štirih letih se je vrnil nazaj v Ameriko.

Seton je znan predvsem kot pisatelj povesti o živalih, ki jih je sam ilustriral na svojski način. Napisal je tudi več znanstvenih del in nekaj povesti o ljudeh, kot npr. »Gozdovnik Rolf«, ki je prvič izšla v slovenščini v izredno lepi izdaji pri gozdovniški založbi leta 1938. Njegovo »Življenje živali v Severni Ameriki« je popularno delo, o katerem je dejal Roosevelt: »Vaše delo štejem za eno najboljših, kar jih je bilo napisanih o življenju ameriških sesalcev.« V slovenščini imamo več njegovih del, ki so vsa izšla po vojni. »Gozdovnik Rolf« je doživel več izdaj. Mladinska knjiga je leta 1973 izdala tri obširne knjige, med njimi spet »Rolf«. Besedo o avtorju je napisal Avgust Petrišič, ki pa žal ni nič povedal o njegovem gozdovništvu, o tem, da je že leta 1902 ustanovil taborniško organizacijo, iz katere so se potem razvile in šle tudi v različne smeri druge taborniške organizacije, med njimi tudi skavtska. Seton je bil nekaj let načelnik ameriškim skavtom z namenom, da bi bil gozdovniški vpliv na skavte čim bolj neposreden.

Seton je leta 1902 v majniški številki »Ladies' Home Journal« pisal, kako je prišel na idejo o taborništvu. Idejo in svoje zamisli je razvil v številnih publikacijah. Leta 1927 je izdal zbornik pod naslovom: »The Library of Pioneering and Woodcraft« (Zbornik pionirstva in gozdovništva.) Delo je izšlo v šestih knjigah in ima 1450 ilustracij. Seton je v Novi Mehiki pri mestu Santa Fe ustanovil univerzo za gozdovništvo in kulturo Indijancev. Tam je umrl leta 1946, star 86 let. Za svoje znanstveno delo na etnološkem in etnografskem področju je bil odlikovan z visokimi odlikovanji mnogih držav.

Napisal je roman »Pridigar na Cedrovi gori«, prežet z naprednimi idejami.

Tesne stike je navezal s češkoslovaškimi gozdovniki, ki jih je leta 1936 obiskal. Pisal je tudi slovenskim tabornikom leta 1927. V pismu pravi med drugim tole: »... Zelo rad bi vas obiskal... Krasna je zgodovina vašega naroda in veličastne so vaše gore; zato imate prav gotovo brezmejno navdušenje za našo lepo idejo... Upam, da hočete čuvati vse, kar je jugoslovanskega, vaše pesmi, plese in običaje. Želim vam vse dobro in vas bratsko pozdravlja vdani E. Th. Seton – Črni volk.

Po drugi svetovni vojni se je leta 1951 pri nas obnovilo taborništvo. Organizacija nosi ime Zveza tabornikov Slovenije (ZTS). Vključena je v zvezno organizacijo in se razvija na izkušnjah predvojne organizacije, partizanskih izročil in socialistične družbe.

MARIO BISACCIA

FRANCÈ AVCIN

Mario Bisaccia je dolgo leta vodil italijansko Commissione Centrale Materiali e Tecniche in Clubu Alpino Italiano (Osrednja komisija za materiale in tehnična izkustva italijanskega alpinističnega kluba), tesno sodelujoč z njegovo Commissione Nazionale delle Scuole di Alpinismo (Državna komisija za šole alpinizma). Bil je tudi član obeh tehničnih komisij UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme – Mednarodno združenje planinskih zvez) in sicer komisije za varnostni material in za varnostne metode, ki naj bi se združili v skupno komisijo za varnost v gorah (Commission UIAA pour la Sécurité en Montagne) in ki sta skoraj pred 20 leti (1957) vznikli na Bledu (Slovenija – Jugoslavija) po zamisli avtorja tega nekrologa. Krona Bisacciovega dela je danes že povsod znani »UIAA zaviralni vozec«, polovični mornarski, kot najpreprostejši način dinamičnega varovanja z vrvo, celo brez rokavic. Ker ta od UIAA preizkušeni in potrjeni vozec tako in tako različno poimenujejo, bi bilo prav, da ga v počastitev in spomin sedaj pokojnega Maria mednarodno imenujemo »nodo Bisaccia ali nodo Mario« (Bisacciev ali Marijev vozec). Marijevo temeljno delo o tem je izšlo v Rivista Mensile CAI, Torino 9–10/1974, p. 331–337 pod naslovom »Il metodo italiano di assicurazione – italijanska varovalna metoda«, po zasedanju komisije za varovanje UIAA od 26. do 27. septembra 1973 v mestu Varese, kjer je

Mario živel in deloval. Za letošnje zasedanje na Kavkazu sta pod Marijevim vodstvom hotela njegova sodelavca in gorska vodnika Giorgio Bertone in Gioachino Gobbi iz Courmayeura razširiti to delo še na varovanje v snegu, zrncu in ledu (glej še »Ghiaccio« – Led 1974, prispevka zgoraj imenovanih v Rivista Mensile – CAI, junij 1974, str. 204–208). Sam pa ni več prišel do tega. Kajti pri praktični demonstraciji tega izuma v družbi Bertoneja je v divji kavkaški dolini Kaškataš nad ledenikom istega imena pod Bžeduhom (4163 m) in Pikom Kavkaza (4272 m) doletela Maria smrt. Vzrok: neizprosni infarctus myocardi, ta poleg raka na drugem – ali pa morda že kar na prvem – mestu stoječi vzrok smrti modernega človeka. Naslednje besede tam navzočega slovenskega alpinističnega strokovnjaka naj bodo v blag spomin nepozabnega, zaslužnega alpinista Marija Bisaccia.

Po divji vožnji v tovornjaku ob bučečem hudourniku Adilsu smo za naseljem Džantugan vsi zaprašeni izstopili nedaleč od tamkajšnjega novozgrajenega razkošnega hotela. Bilo je sončno, toplo, celo vroče, že zjutraj. Vlekli smo nahrbtnike, nabite z opremo za naše varnostne preizkuse v snegu in ledu, najprej po majavih deskah čez hudournik, nato strmo navkreber po gosto obrasli moreni do ledenika Kaškataš, ki se je bil že močno umaknil. Mladež med nami, sami »šestostopnjaši« mednarodnega slovesa, jo je ucvrla naprej z našim prav tako mladeniškim predsednikom Petrom Baumgartnerjem. Bivšemu polkovniku in načelniku švicarske šole za bojevanje v gorah v Andermattu se je kljub njegovim skoraj šestdesetim letom v vsakem pogledu poznalo dolgoletno zdravo življenje v gorah. Trije smo šli za vsak primer zadaj; delegat sovjetske planinske zveze M. J. Anufrikov, inženir Zak, tudi starejši alpinist, tehnični načelnik vseh alpinističnih taborov v Kavkazu, in podpisani. Ni se nam tako mudilo, zato smo si v razgovoru privoščili pred pripeko svežo senco pod previsnimi skalnimi bloki morenskega hrbta. Kajti pokrajina je bila enkratna: Iz gostih orjaških kavkaških borov so rasla kvišku mogočna granitna pobočja, porasla s strmo travo. Spodaj se je kazal divje razbrzdani ledeniški jezik s potokom, daleč spodaj ozka dolina z buječimi potoki, zadaj pa – kakor tja pričaran – dvoglavi, z ledom okronani, z oblaki

---

RAKAPOŠI, LEPOTEC MED SEDEMTISOČAKI

V teh pregledih čestokrat omenjeni Erwin Schneider, zbiratelj sedemtisočakov, je junija 1940 z vhodnega grebena Nanga Parbata ugledal mogočno arhitekturo Rakapošija. Gora ga je očarala. Potem je Rakapoši zamikal marsikaterega alpinista, posebno tiste, ki so od juga prihajali v dolino Gilgit. Rakapoši kipi s svojimi ledenimi pobočji 6000 m visoko nad dolinama Gilgit in Hunza. Zdaj teče okoli Rakapošija iz doline Gilgita nova kitajska cesta. Rakapoši ni več težko dosegljiv in bo v nekaj letih modna gora.

V »Der Bergsteiger 1975/1« piše o njeni zgodovini dr. Herligkoffer.

Rakapoši leži v najsevernejšem Kašmirju in je lastnina nagarskega kralja (mir — kralj, Nagar je pokrajina). Pred kratkim je dežela Nagar izgubila samostojnost in se združila s Pakistanom. Iz njegove severne strani priteka rečica Hunza, ki jo napaja ledenik Ghulmet. Ta se širi vse do vesnih ledenikov v severni steni Rakapošija. Tu je nastala največičastnejša strmina na svetu, 6000 m visoka severna stran Rakapošija. Odkod to ime izvira, je težko reči, še manj, kaj pomeni: Zmajev rep? Ogrlica oblakov? Ljudstvo Hunza pravijo sleherni gori »dumani«, to je občno ime. Prvi Evropejec, ki si je goro natančno ogledal, je bil Martin Conway leta 1892, vendar se je ni lotil, zdela se mu je nepristopna. Po 46 letih — l. 1938 sta se približala z zahoda Secord in Vyvyan in se povzpela do višine 5950 m (Secord Peak). Secord je prišel sem še l. 1947 in poskusil iz zahodne strani. Potem je prišel poskušat znani himalajec H. W. Tilman. Ugotovil je, da je pristop možen z jugozahoda, toda pri ponovnem poskusu je prišel do prepričanja, da je pristop na vrh mogoč samo po severni strani. To je potrdil dr. K. M. Herrligkoffer leta 1971 in leta 1973.

Leta 1954 je bil na delu Hias Rebitsch po dolinah Daynor in Bagrot z juga in ugotovil, da bi bila oskrba ekspedicije po južnih grebenih nemogoča, ogrožajo jo plazovi. Zato je krenil v Gilgit, kjer je delovala angleško-švicarska ekspedicija. Vodil jo je Alfred Tissières, med člani pa je bil tudi G. Band, član ekspedicije na Everest 1953. Ekspedicija je šla po Tilmanovih sledeh z ledenika Biro med severozahodnim in jugo-

ovenčani in z bajkami oviti najvišji vrh Evrope Elbrus (5633 m in 5621 m). Leži približno 8 km severno od kavkaškega glavnega pogorja kot meja med Evropo in Azijo). Sveži in dobre volje smo rinili v breg in prečkali snežišča pod strmim snežnim stebrom, kjer so bili vsi močno zaposleni že pričeli s poskusi za zasidravanje v mehkem strmem snegu, da bi se dinamično zaustavili, kdor bi nevarno zdrsnil.

Tedaj mi je rekla ruska tolmačica, postavna mlada Tamara (pristno kavkaško ime), da se eden od obeh Italijanov ne počuti dobro. Boli ga želodec in zato je malo legel na tople, z mahom obrasle granitne plošče. Nič čudnega ob neobičajno obilni jedachi – kaviar z maslom –, s katero so nam postregli trikrat dnevno, sem menil sam pri sebi... Ker se je Bertone udejeval na snegu, je mogel biti to le Mario. Šel sem k njemu. Bledo se mi je nasmehnil, jaz pa sem ga še fotografiral z obljubo, da dobi sliko pozneje za spomin... Vse naokrog šopi čudovitega kavkaškega belega sleča in vijoličastih jegličev, nad mogočnimi gorskimi vršaci pa z belimi oblaki posuto modro nebo. Težko bi bilo najti v gorah lepše počivališče. Kmalu si bo opomogel, smo upali. Tako sem sestopil spet na sneg. Ko sem prišel v drugo, se je meni pa tudi drugim zdel Mario močno spremenjen: bled, upadlih obraznih mišic, nos se mu je čisto zožil. Sedaj je tožil nad bolečinami v srcu in o težavah pri dihanju. Podržal sem mu na glavo vetrovko v bran proti soncu. Tedaj je počasi iztegnil proti meni desnico, čudno resignirano stisnil mojo in jo spet potegnil nazaj. Torej ne želodec, ampak srce. Najnevarnejše! Naglo so ga položili na veliko plahto in ga kakor na saneh vlekli v dolino, na višji pritisk. Drugi naj bi po načrtu končali poskuse. Z njimi so takoj pričeli.

Toda kmalu smo zagledali, kako je reševalna skupina zavila v desno v zelenje in nam silovito mahala in vpila. Kot bi mignil, smo bili tudi mi spodaj. In kaj smo zagledali? Mario je že omedlel, dajali smo mu umetno dihanje usta na usta, obenem mu močno masirali srce. Njegov obraz je bil mrtvaško bled, koža mrzla, noge in roke negibne. Komaj kaj upanja, srčna kap, smo vedeli vsi. Kljub temu pa se je razvnel obupan, zagrizen boj za odhajajoče življenje ljubega, dobrega, zaslužnega dolgolet-

---

zahodnim grebenom. Preveč tvegano je tu in tudi tam, kjer je odnehal Secord 1938. Vendar so prišli po jugozahodnem grebenu do višine 6340 m in ugotovili, da je tu prehod na vrh možen. George Band je v knjigi »Road to Rakoposhi« zapisal: »Dokler nismo prišli mi, je gora veljala za nepristopno. Vendar – prek Menihove glave bi se dalo priti na vrh.«

Leta 1956 je delo nadaljevala angleško-ameriška ekspedicija. Bazo so imeli blizu tam kot Angleži 1954. S štirimi višinskimi tabori so prišli na vrh Menihove glave (6340 m) in našli mesto za tabor 5 v višini 6400 m Vsak korak je bil tu težak. 400 m višje je stal tabor 6 (7000 m). Mc Innes in Iwin sta tu prebila noč, zjutraj pa nista imela moči za vrh. Sestopila sta v tabor 6 in naslednji dan v bazo. Sledila sta še dva poskusa, zastoj. Zapustili so goro, ne da bi evakuirali tabore 4, 5, 6.

Leta 1958 se je vzdignila na noge angleško-pakistanska ekspedicija, vodil jo je kapetan Banks, ki je imel z Rakaposhijem velike izkušnje z ekspedicije 1956. Domala vsi člani so imeli za seboj dovolj ekspedicijskih izkušenj. Pakistan so zastopali Raja Aslam, Šah Kan, stric Mir Hunza, ki naj bi spodbujal pakistanske nosače, in geodet Sahib Šah, ki je bil leta 1954 na Broad Peaku. Ze takoj nad prvim taborom (5250 m) so napeli 300 m vrvi, preživeli v smeri proti taboru 2 velik plaz, se umaknili, po nekaj dneh pa postavili tabor 2 (5800 m), torej v primeri s prejšnjimi ekspedicijami skoraj v višini prejšnjega tabora 3. Slabo vreme jih je pregnalo v bazo, kmalu tudi pakistanske merilce, ki so komaj ušli plazu, izgubili pa so le svoje instrumente. Minilo je 14 dni, preden so mogli spet naskočiti. Z velikim napori so postavili tabor 3 in 4 (6400 metrov), 23. junija, torej več kot mesec dni po odhodu iz doline Jaglot, pa še tabor 5 (7000 m) na glavnem rebu jugozahodnega grebena. Nikjer ni bilo nobenega sledu o zapuščenih taborih iz leta 1956. Tabor 6 so postavili v višini 7300 m. Tu sta ostala Banks in Patey. Noč na 25. junij je bila viharna. Ker nista mogla računati na pomoč od spodaj, če bi se tu zadrževala več dni, sta se odločila za vzpon na vrh, 500 m višji od tabora 7. Bila je lažja pot kot od tabora 3 do 6, 60 m pod vrhom pa se je greben zožil v ozko skalnato rez, s katere sta gledala 6000 metrov globoko v dolino Hunza. Ob 14. uri sta stala sredi razvaljenih skal na težko doseženem vrhu. Sestopila

nega prijatelja. Pri umetnem dihanju usta na usta in enako pri masaži srca so se zvrstili prav vsi s predsednikom UIAA, ženevskim univerzitetnim profesorjem fizike Jeanom Jugeom na čelu. Hropeč in z žgočimi pljuči je prepustil švicarski polkovnik svojo mesto Rusu, ta Nemcu, potem Avstrijcu, zatem staremu, zaslužnemu gostitelju inženirju Vitaliju Abalakovu, žilavemu sibirskemu Tataru. Tako so pomagali drug za drugim, vse navzoče narodnosti. Domači gorniki so po kratkem, živem razgovoru stekli navzdol in ustvarili na snegu stoječ več sto metrov dolgo živo verigo. Eden od njih pa je bil s tehničnim direktorjem tovarne vrvi »AROWA« Webrom takoj pohitel v dolino po službujočega tabornega zdravnika. Nenavadno naglo se je prvi vrnil, izročil nekaj prvemu članu štafete, ta je pričel teči navkreber, sopeč izročil stvar drugemu, tretjemu. Tako je prišlo prvo sredstvo za oživiljanje do Marija. Toda kazalo je, da komaj kaj učinkuje. Huje in huje nas je vse grabilo, bolj in bolj so se rosile oči. Ali je mogoče? In to v taki rajski okolici? Ali res ni ničesar več v človeških močeh?

Zdajci nenadoma glasni klici iz ruskih grl: »Idjot Slava!« Sicer sem razumel, da prihaja zdravnica, toda moj daljnogled je pokazal nekakšno deklico, ki oblečena v kratke hlače in bluzo, s cepinom v roki naglo teče navkreber. Kmalu je bila tu in z njo nosač instrumentov. Živa štafeta je obema brž pomogla gor. Nežno bitje, največ dvajset let staro, toda kakšna odločnost pri delu in ukrepanju! Bila je to dr. Volkac Bronislava, zdravnica iz Odese, stara 29 let, z obilnimi izkušnjami v Tienššanu, Pamiru, Kavkazu. Kdo bi to prisodil temu nežnemu, ljubkemu bitju! Injekcije so očitne pomagale utrujenemu srcu, zrak je spet zahropel v otrplih pljučih, toda ne za dolgo. Tedaj je segla po skrajnem: po injekciji naravnost v srce! Prva igla ni dosegla, bila je prekratka, druga, daljša, je opravila. Telo je komaj vidno vztrepetalo, za iglo je prišla na dan gosta, temno rdeča kaplja krvi in počasi spolzela navzdol.

Toda pomagalo je. Mario je spet oživel. Med tem so že prišla nosila. Močne roke so ga nosile, druge so preprijemale, nesrečnik je naglo potoval v dolino rešilni bolnišnici naproti. Mi vsi za njim. Zvečer je stopil med nas Pit Schubert, nemški strokovnjak, ves bel v obraz. Vedeli smo: konec! Le helikopter bi morda, morda mogel poma-

---

sta zelo hitro – v 90 minutah sta bila pri taboru 6 – od njega do vrha sta rabila 6 ur – nato pa do noči prišla v tabor 4, ker je veter raztrgal tabor 5. — V petih tednih trdega dela je bil cilj, 7788 m visoki Rakaposhi, dosežen. Druga naveza Brooke in Grant ni šla na vrh, čeprav je bilo tako v načrtu.

Leta 1971 se je odpravila na Rakaposhi nemška ekspedicija pod vodstvom dr. Herrligkofferja. Potovala je s kamioni in po zraku in se sestala v Ravalpindiju točno po planu – na minuto! Cilj – severna stena Rakaposhija. Od Ravalpindija do Gilgita je 600 milj slabe ceste, od Gilgita dalje pa kitajska cesta proti Minapinu, simbol kitajsko-pakistanskega prijateljstva.

V Ghulmetu so dobili šest nosačev iz »države« Hunza in šest iz »države« Nagar. Brez »mira« – kralja dežele nagarske niso smeli naprej niti niso nabirali nosačev po nagarskih vasicah. Imeli so 250 bremen. Pričakali so »mira« 8. septembra, mesec dni po odhodu iz Münchna, 10. septembra odšli iz doline in v 11 dneh prišli do tega, da se morajo v letu 1971 odreči vrhu. Prišli so do tabora 3, poti naprej pa se niso lotili, skoraj vsi so se slabo počutili, transport je tekel dobro le do tabora 1, naprej je bilo za nosače prehudo. Ekspedicijo so posvetili spominu znanih nemških alpinistov Jörga in Lehneja.

V začetku avgusta l. 1973 je dr. Herrligkoffer spet zbral odpravo v drugi zasedbi in jo posvetil spominu himalajca Petra Scholza. Imeli so velike težave z nosači, po 20 rupij so morali plačati za breme od Ghulmeta do baze (3800 m). Imeli so lepo vreme, čeprav je v avgustu v Indiji gospodaril monsum. Osem članov so izbrali za vršno nasokočno navezo. 14 dni so opremljali greben med taboroma 2 in 3, z vrvmi in lestvami. Po dveh mesecih so premagali najtežje partije – vsaj tako je bilo videti konec septembra. Za vrh so računali po taboru 4 še 14 dni dela in odločili so se, da je umik najboljša odločitev. Pri tej jim je pomagal – dež, kajti res ni bilo lahko drugič obrniti v višini 6000 metrov.

Vsekakor zanimiva zgodovina gore na stičišču Pakistana, Indije in Kitajske.

gati pri takem infarktu na višini 3000 m. Mario je bil verjetno že bolan, vendar si ni pustil vzeti tega, da bi ne sodeloval pri delu naše komisije tudi v Kavkazu, da bi videl »nodo mezzo – barcaiolo« – polovični mornarski vozec tudi na snegu in ledu na zmagovitem pohodu. To je bilo zanj usodno. Demon, kazbeški zli duh nesrečnega kavkaškega pesnika Lermontova, je zmagal in tokrat s črnimi krili namesto princeze Tamare zagrnil v smrt našega Marija. Kakor že prej toliko mladih gornikov, nedavno tudi štiri naše na Užbi!

Ali si je mogoče misliti lepšo smrt človeka, kot je bila Marijeva? Iz enega raja zemskega, naravnost v večni mir! Vsakdo od nas gornikov bi si jo želel. To naj bo nežna talažba hudo preizkušeni družini v Vareseju, Marijevi ženi in trem mladim sinovom. Zvečer, bilo je 4. junija 1975 – je bila poslovilna slovesnost za umrlim. Kljub najstrožji prepovedi alkohola v planinskih taborih narede ob smrtnih primerih izjemo: v vseh kozarcih je bila močna »vodka«. V žalnih govorih smo se zastopniki vseh navzočih narodnosti poslovili od pokojnega, vsak v svojem jeziku. Iz francoščine sem prevajal kar v slovenščino – in Rusi so vse razumeli. Vsak je obljubil kar najhitreje nadaljevati naše delo, da obvarujemo mlade gornike pred smrtjo v gorah. Jaz sem si dovolil posebej poudariti enkratnost mednarodnega sodelovanja ob umirajočem Mariju. Ko bi vladala na vseh drugih področjih tolikšna enotnost, zlasti med tistimi, ki si laste hladnokrvno odločanje o usodi, življenju in smrti ljudstev, potlej bi bilo kmalu bolje na tem norem, samomorilskem svetu, človeškem svetu. Marijeva smrt je bila svetel dokaz za take možnosti v sili. Njegov duh in ime naj živita v spomin nas vseh planincev!

Opomba:

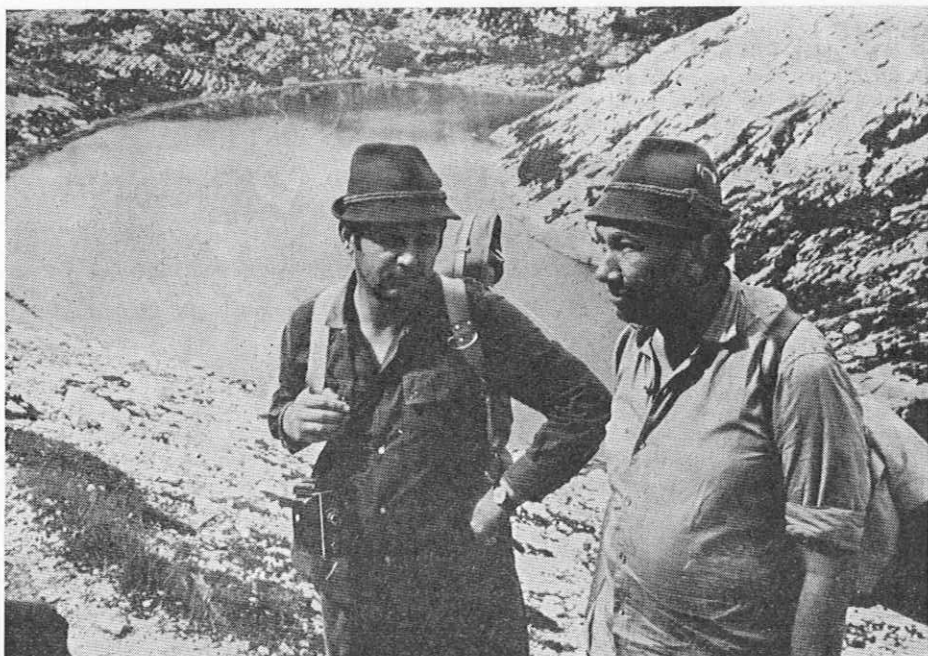
Sovjeti imajo sedaj v svoji občudovanju vredni civilni aviaciji nov »vertolet«, helikopter, ki je videti kot ustvarjen za reševanje v gorah: to je KA-26 (po konstruktorju Nikolaju Kamovu, junaku socialističnega dela): Dva protitečna rotorja, ki ju ženeta dve plinski turbini, vsaka po 325 konjskih moči omogočata – na račun potovalne hitrosti »komaj« 160 km na uro – konstrukcijo, ki zmore – občutljivega in nevarnega repnega rotorja pač ni več – izredno vsestransko uporabnost. Za gorsko reševanje je kot nalašč. Vzdigne se na 7000 m, dosega ima 600 km, od tal vzdigne 900 km, šest potnikov in dve nosili, vse še pri vetru 16 m/s in temperaturah od -50°C (Sibirija!) do $+40^{\circ}\text{C}$. Štiri visoke teleskopske noge s kolesci omogočajo varen pristanek tudi na nepriljubljenem svetu.

Dvigalo skozi sredo kabinskega dna omogoča varno dviganje bremen oz. ponesrečencev v kabino. Iz nje razgled na vse štiri strani, tudi nazaj. Če ena turbina odpove, lahko leti stroj vsaj vodoravno z eno samo. Upoštevanja vreden miroljuben stroj tedaj! Ker pa v Sovjetski zvezi planinstva še ne pišejo z veliko črko, tamkašnja sicer izvrstno organizirana gorska reševalna služba KA-26 žal še nima na razpolago. Še ne! Sicer bi Mario mogoče še živel. Morda. – France Avčín.

MITJI MEJAKU NA NJEGOV PRERANI GROB

Mitja Mejak se je rodil 8. 5. 1926. v Toplicah pri Zagorju. Bil je urednik kulturne in literarne redakcije na ljubljanskem radiu, književnik, esejist in literarni kritik, še posebej pa izredno uspešen dramatik in scenarist tekstov slovenske klasične literature (Polikarp, Tantadruj, Cvetje v jeseni itd., in izvirna TV drama »Pepelka in april«). Bil je tudi vnet ljubitelj narave in gora. Posebej je treba omeniti, da je sodeloval tudi pri snovanju znane oddaje Odmevi z gora, ki se je pred dobrimi desetimi leti začela redno oglašati na II. programu. Bil pa je tudi sotvorec in pobudnik nekaterih zamisli v načrtu o praznovanju 200 let Triglava na radiu in TV.

Poleg tega njegovega javnega zanimanja, ki je obogatilo zlasti slovensko strokovno literarno tvornost, posebej pa naš radio, saj mu je dolga leta služil z vso svojo široko sposobnostjo, pa ni nikoli zanemarjal svojega intimnega nagnjenja do gora. V tihem hrepenenju, vedno s prijatelji, je obredel tako rekoč vse naše gore. Ljubil je Kamniške Alpe pa Zasavske gore z Lisco in Velikim Kozjem, privlačeval ga je Kum pa Škofjeloški hribi, saj je prav

Mitja Mejak (desni) pri Krnskem jezeru, Marjan Krišelj (levi)

tam našel navdih za svoj imenitni scenarij Tavčarjeve povesti Cvetje v jeseni. Dobro se je počutil tudi v skali. Kočna z Velikim Grintavcem in z grebeni vse tja do Korošice so bila njegova velika doživetja. Iz preprostih vtisov s planinske poti, posebej, če je bila obdarjena s sončno svetlobo, je znal ustvariti poezijo, ki je zvenela v njem prav do njegovega konca. Vsak vrh, naj si bo to Krn, ki ga je obiskal prav pred smrtjo, ali Porezen, njegov zadnji planinski obisk, vsak vrh je zanj predstavljal izjemno obliko najbolj pristnega čustvenega zvena, saj je znal to svojo veliko srečo trositi tudi med prijatelje in ni nikdar ostala samo njegova, čeprav se je moral do vsakega cilja na gori, ki si jo je zamislil, morda bolj potruditi kot kdorkoli drugi... Mitja Mejak je bil planinec, kot jih je mnogo. Tih in skromen. Tja gor je zahajal, da bi užival, da bi se vsaj za silo in za kratek čas prostosti v naravi otresel prahu iz doline. Njegovi planinski načrti zato niso bili atraktivni. Taki, vsakdanji so bili, kot mnogih drugih, zato pa nič manj dragoceni. Njegovo ime bi našli v skoraj vseh knjigah po naših vrhovih, le na enem bi ga zaman iskali, na Škrlatici ga ni, letos je nameraval tja gor, pa ga je prehitela smrt.

Tisoče kapljic potu si daroval za svoja gorska doživetja,
Tisoče vzdihov si v naporih potreboval,
da se je Tvoje hrepenenje zlilo z doseženim
in tedaj si bil neizmerno srečen...

Hodili smo s teboj
in s teboj uživali v razgledih,
ki ti jih je dajala gora,
ta mogočnost velike narave.
Uživali smo s teboj in se s teboj veselili vrha,
napora,
doživetja
in nismo vedeli, da se poslavljamo od tebe,
vselej sproti,
tudi tedaj, ko smo stali s teboj na vrhu Mangrta,
sonce je zlatilo razposajene oblake –
tudi tedaj, ko smo bili s teboj na Montažu.

– megla je počastila našo zmago nad vrhom –
 pa tedaj, ko nas je preganjala strela po Kamniških
 – kako strah nas je bilo pred to neznanko narave –
 in nazadnje, ko si se nezavedno poslovil tudi sam od svojih gora – s Porezna ...
 Kal smrtnega slovesa si nosil v sebi
 in kdo bi mogel vedeti za vsa skrivnostna snovanja narave, ki ti je nenadoma
 stkala smrtni prt,
 ga položila nate, ko si bil sredi vsega,
 sredi načrtov,
 sredi bistva, ki je še bilo pred teboj,
 da bi s slehernim utripom skušal izluščiti iz njega
 tisto skrivnostnost, zaradi katere je vsaka sekunda življenja tako dragocena ...
 Tebi se je ta sreča zrušila v neskončnost.
 In mi vsi zdaj nemo zremo v to temo, da bi te morda našli, te ugledali, spet
 spregovorili besedo s teboj
 in spet zadihali na strmini tvoje gore ..
 Pa nam je ostala le globina, črna neprodorna,
 neizmerna, žalostna.
 Ostalo je presenečenje nad nedoumljivo zakonitostjo narave, pred katero si moral
 tako nenadoma kloniti ...
 Niti posloviti se nisi utegnil ...
 In nazadnje Mitja, kaj bi brez tebe, praznina je praznina,
 tam ni nič,
 je le bolečina, težka, kruta,
 je le usedlina življenja iz katere smo utegnili
 zajeti le prgišče žalosti,
 nič drugega,
 in tolažbe, ki ji moramo verjeti, da obstanemo ...

Marjan Krišelj

PO MNOGIH LETIH ZOPET NA VELIKI PLANINI

DIPL. ING. DUŠAN KRAPEŠ

ar takole, meni nič, tebi nič, nas je prijelo. Samo svakinja je obula kvedre, ko je
 zaslišala »gremo na Veliko Planino«. V dobre pol urice nas je tistih nekaj nad petdeset
 konjskih sil v pločevini potegnilo prav tja do spodnje postaje žičnice na Veliko Pla-
 nino. Komaj sem na parkirišču našel skromen prostorček, je že sprevodnik na ves glas
 vabil v gondolo.

Razmestili smo se po kabini in precej več konjskih sil kot prej na cesti je potegnilo
 tisto visečo hišico strmo navzgor. Frleči buhteljček! Na tanki nitki smo se vzpenjali
 vse više in više. Ženo, ki težko prenaša žičnice in pogled z višine, smo potisnili kar
 v kot kabine in ji zabičali, naj gleda le navzgor tja proti zgornji postaji žičnice.

Ko takole bingljajoč na tanki nitki, se podijo – neverjetno hitro – po možganih vzne-
 mirljive misli. Kaj, če se tale tanka nitka kar na lepem utrga? Kaj, če se vdoro tla
 pod nogami tega buhteljčka? Kaj pa, če se zaradi bogve kake okvare vse lepo
 ustavi in obvisimo? Kar naenkrat so na sredi proge švignili »nasprotniki« v podobni
 kabini mimo nas. To je pregnalo prejšnje hude misli. Še kratek pogled tja po dolini
 Bistrice proti Kamniku in tja proti Ljubljani v rahli meglici in že smo zavozili
 na peron gornje postaje. Kabina se je rahlo stresla. Zadela je ob stranska vodila. In
 obstali smo. Neverjetno! Tistih ubogih 5 minut in že smo bili na višini, za kar bi med
 brati potrebovali najmanj debele tri ure peš.

Na desni nas je pozdravil »Hotel Simnovec«. Mi pa kar naprej na sedežnico. Na
 sedež se poženeš, kakor pač veš in znaš. Manj nadarjenim in tistim, ki jih težijo že
 leta ali pa odvečni kilogrami, res pomaga strežnik. V prav »težkih« primerih celo
 za hip pridrži tisti kolovrat, da natovori nesrečnik »svojega rojstva kosti in salo« na
 sedež. Na levi opaziš ročico, če imaš oči na pravem mestu. Če jo prav primeš, jo prav

privzdigneš in jo prav zavrtiš, se ročica postavi v pasu predte, istočasno pa se pod noge priloži še stopalnik. Če torej znaš, ni treba, da noge binglajo kar tako v prazno. Paternošter se mirno giblje. Ti pa plavaš vzvišen nekaj metrov nad bujno zelenim svetom pod teboj. Takole sem zamišljen in zagledan v bližnjo okolico, ko me nena doma zdrami žena z besedami: »Kako bi neki bilo, če bi čofnila v tole mlako?« Pogledam v nakazano smer. In vidim, kako žena že plava nad umazano mlako. Kje neki se je vzela? Namreč mlaka.

Srečujemo se z »nasprotniki«: prazen sedež, samevajoč nahrbtnik, mladi in stari hribovci in izletniki. Na stebrih pa beremo napise »Ali si zavarovan?« Lepa reč! Na to nas opozarja napis šele tu? Kasneje sem vračajoč se po isti poti, res opazil okence na spodnji postaji, kjer bi se teoretično lahko zavaroval. Kako pa bi to opravil praktično? Okence je bilo namreč zaprto. Na stebrih sem opazil še druge napise. »Guganje je strogo prepovedano!« Mimogrede sem si med vožnjo ogledal vse tehnične podrobnosti: lestve, ozemljitveni vodnik na temeljnem podstavku in drugo drobnarijo. Priznati moram, da se na sedežnici ne vozim posebno pogostokrat. Radovednost, strah in užitek so se mešali med seboj. Ob lepem vremenu je prevladoval seveda občutek uživanja. Še malo. In že sem opazil na stebrih napis: »Pripravite se na izstop!« Prav tisti hip sem zaslišal svakinjo obupno tožečo: »Padla bom! Padla bom! Ustavite! Padla bom!« Strežnik je vljudno podržal tisti kolovrat in svakinja je živa in zdrava pristala še dokaj dobro na dveh.

Tistih nekaj metrov peš hoje do kraja, kjer »bog roko ven moli«, mi je sprva delalo vtis, da sem dokaj visoko v hribeh, zaradi nizkih zanikrnih dreves in ruševij. Toda zmotil sem se. Tisti hip so me že zmotili papirčki levo in papirčki desno, pa še ropotajoči bencinski voziček. Aha! Sem dojel. Civilizacijo smo dvignili za kakih 1000 metrov. Žena in svakinja sta posedli. Mene pa je zamikala raziskovalna žilica, ni mi dala miru.

Ta konec Velike Planine mi je bil čisto neznan. Kje neki je tista »moja« Velika Planina, sem ugibal. Tista, ki sem jo spoznal že kot deček in užival na njej kot mladenič naštetokrat prelepe urice. Uberem jo po gorski cesti. Po poti, ki bi jo zmozel »landrover« ali »campagniola«. Kažipot mi je potrdil, da grem prav.

Na desni »Za Gradiščem« weekend pri weekendu v stilu tipičnih planšarskih kočic, ki so značilne za Veliko Planino. Menda res samo za njo. Le civilizacija me ni in ni hotela zapustiti. Tu črepinje, tod papirčki, tam vrečica iz polivinila. Aha! Ljudje so še vedno blizu. Napol posušene fige na poti so dokazovale, da zaide semkaj tudi kak kopitar.

Obstojim pred kažipotom, nekakim totemom ali kaj. Svoje številne roke moli na vse strani. Našpikan pa je tale kažipot, si mislim. Bog nas varuj! Bolj sem uganil kot prebral, kam naj grem. Ubral sem jo po poti, ki je obetala smer: »Dom na Veliki Planini« – 30 minut. Še malo in zrasla je pred mojimi očmi zares tista »moja prava Velika Planina«. Njivice malo na desno, naravnost pa Mala in Velika Planina, Menina in še druge planine. Tu sem torej doživel »svojo Veliko Planino«. Saj veste kakšno. No, duh po živini. Kravjeki na vsakih pet korakov. Sem in tja zaveje iz »ta pravih« planšarskih koč po sladkem in kislem mleku in po napol osmojenih drveh. Nad vsem tem pa plava v ozračju simfonija potrkavajočih zvoncev in zvončkov pasočče se živine. To je moja Velika Planina. Tista, ki sem jo iskal in še tudi k sreči našel. In tista, ki žal umira.

Le kje je stari planinski dom? Mislim, da sem uganil lokacijo. Pa sem se pri tem spomnil tragikomičnega prizora iz preteklih let.

S sestro sva nameravala iz doma na krajši izlet. Toda sestra se ni upala iz koč. Okrog vrat se je namreč pasel mogočen bik. Bala se ga je. Čeprav sem jo bodril in prigovaljal češ: »Živina je miroljubna, kaj se boš bala?« Ni nič pomagalo. Ogorčen sem stopil naprej skozi vrata in prezirljivo zamahnil s palico proti biku rekoč: »Kaj bo ta?«

Toda tisti hip se je začelo. Bik na zadnje noge in razborito proti meni. Sestra je brž skočila nazaj v koč in zaloputnila vrata za seboj. Z bikom sva začelo točko. Ne vem, kaj je bilo zanj na meni tako vznemirljivega? Pretekla sva vsaj tri, če ne morda štiri runde okrog koč. Jaz seveda spredaj, on pa zadaj. Na vogalih sem imel rahlo prednost. Končno so se v koči le domislili. Na stečaj so odprli vrata ravno pravi čas, ko sem se jim približal. Smuk in švrk notri! Zaloputnil sem vrata. Bik pa je debelo gledal vanje. Kako naj drugače gleda bik v vrata, za katerimi je izginil zanj do nedavna tako zelo zanimiv subjekt.

Ko je že malce pozabil na vznemirljivo sceno in se umaknil od koč, sva s sestro zapustila koč in se odpravila na izlet.

Jaz pa sem nekolikanj spremenil svoje mnenje o miroljubnosti goveje živine.

TRIJE VROČI DNEVI

ING. BOŽO JORDAN

o desetih letih sem bil ponovno v Pogačnikovem domu, toda z druge strani. Dolgo smo odlagali ta pohod in končno je moral priti na vrsto – konec slovenske transverzale. Skriti cilj je bila še Škrlatica, znani pa le Razor in končni morda Stol. Zelo različno, toda vse je šlo.

Stare skupine izpred desetih let ni bilo več razen dveh, bili pa sta dve novi dekleti, ki sta pred desetimi leti komaj skakali okoli hiše, in novi, ker smo se na delu te poti zblížali.

Pot nas je vodila zgodaj zjutraj iz Savinjske doline po obvozu na Gorenjsko in dalje v dolino Vrat. Prvič sem vozil iz Mojstrane v Vrata. Vedel sem je za stezo, zato sem z avtom zašel... Našli smo cesto in se srečno pripeljali do Aljaževega doma. Dom je bil že prazen, le nekaj avtomobilov je bilo okoli doma.

Oprtali smo vsak svoj nahrbtnik in se mimo spomenika pognali po poti čez Prag do odcepa za Luknjo oziroma za Pogačnikov dom. Čez Bukovje je šlo kar dobro, ker je bila senca in mi še polni moči. Malo pred Luknjo, pri tem slovitem vremenskem napovedovalcu, ki je bila čista in brez meglic, nebo pa brez oblaka, je začelo neusmiljeno žgati. Dekleti sta kljub opozorilu hodili kar v samih kopalkah. Rjavo barvo sta prinesli že z morja. Šli smo proti slemenu Sovatne, kjer smo uživali nepopisni pogled na Triglavsko severno steno, dalje prek Skoka (1949 m) in na sedlo Vrata na robu Kriških podov. Od tu smo šli po stezi čez nekaj škrapastih gredin in kotanj, s katerimi so Kriški podi posebno bogati, in kaj kmalu zagledali našo postojanko.

Dobili smo prenočišče še na posteljah, zakaj to noč je nočilo v domu kar 124 ljudi. V tisti neusmiljeni pripeki smo se odpravili na Razor. Žgalo je kot za stavo. Čas pa je tekel počasi in vrh se ni hotel podati. Zeja, žeja. Bili smo brez vode! Le tu in tam je bilo malce snega in prijetno hladno je bilo v luknji malo nad škrbno Preval (2349 m), kjer se pot odcepi za vrh. Tu se je soncu predajala neka inozemka, moški pa je šel na Planjo (2453 m). Končno smo okoli treh popoldne prišli na vrh. Veličasten razgled, videl si, kamor je neslo oko. Vse je bilo kot na dlani. Malokdaj doživiš kaj takega in to nam je bilo v plačilo za žejo in žgočo pripeko. Na vrhu je sedaj kovinski žig na zelo kratki verižici, ki ga moraš znati odtisniti. Za odtiskavanje so veliko boljši gumijasti, ki pa se lahko »odtrgajo« (beri: odlepijo) od lesene podlage in tako jih rado zmanjka. Tukaj je lep kovinski izdelek, ki menda ne bo komu krasil doma kako umetniško zbirko? Drugi, ki je lit in velik, zelo dobro služi mladim za na roko ali nogo, ker se na koži odlično pozna. Kjer v dolini odtiskujejo kovinske žige, imajo posebno mehko podlogo. Morda bi kazalo gumijasti del žiga pritrditi drugače na podlogo in bi bilo vse v redu. Le zreže ga kdo lahko, kot kažejo izkušnje s Savinjske poti. Po razgledovanju smo se spustili do kočice in vmes še ogledovali oštevilčena brezna. Koliko jih je! Ko smo se vrnili, je bilo v koči že kar živahno. Mnogo je bilo tujcev, skoro več kot nas. Le zakaj nas je tako malo, ko so pa tako lepe naše gore. Ali samo drugi vedo za to našo lepoto, mi pa ne?

Naslednjega dne smo se odpravili na Škrlatico. Odšli smo zarana brez toplega čaja, ki ti ga na planini Razor postrežejo že pred peto uro. Za nami so prišli še štirje. Šli smo po obsežni ledeniški krnici Kriških podov, ki jih poživljajo tri najvišje ležeča jezera v naših gorah. Spodnje (pod Splevto, 2215 m) smo videli že prejšnji dan, ko smo prišli v dom. Srednje in najmanjše, ki leži v globoki kotanji severno za domom, smo videli že, ko smo šli na Razor. Mimo zgornjega smo šli danes. Je največje in leži pod žmulastimi stenami Gubna (2396 m). Bilo je še v senci, delno pokrito z ledom, razdeljenim na posamezne dele in je bil z vrha poti videti kot zemljevid vele mesta z ulicami.

Pot nas je vodila pod Kriškim robom (2358 m), kjer smo kmalu prišli do odcepa za Križ (2410 m) in Stenar, ki je za 100 m nižji od Razorja. Tu stoji lepa razpotna tabla. S Križa se je že vrnil Damjan, ki nas je prej prehitel. Pot nas je vodila rahlo navzdol nad Kriško steno do razpotja, ki je za 300 m pod vrhom Razorja. Odcep levo, proti zahodu drži po steni navzdol v Krnico. Ta del poti z doline do doma smo opravili pred desetimi leti v vetru in megli (ena je imela celo še krilo). Megla nas je spremljala do Pogačnikovega doma in v takem smo šli tudi na Razor. Drugi dan je bilo malo bolj na Bovškem Gamsovcu (2392 m) in z njega smo se spustili v povsem drugačno Luknjo (1758 m), ki sicer ni bila popolnoma zamegljena, le odčasa do časa je spustila nekaj megle z ene na drugo stran. Z Luknje smo šli po Bambergovih poti čez Plemenice na Triglav, ki je bil še dokaj jasen. Vendar se je nekaj minut, preden smo stopili v njegovo kraljestvo, obdal z meglo. S te je počasi začelo deževati in je deževalo še naslednji dan, ko smo vedrili v Staničevem domu.

Pri tem razpotju se nam je pridružil še Stanko, ki je prišel s Škrlatice brez svetlomera. Oh, ko bi bila takšna temperatura kot takrat in tak razgled kot danes? Mi svetlomera tudi sedaj nismo našli, ker je ostal v spominu kot meglen zapis, ki ga je zbrisal mogočen veter.

Tu nas je bilo sedaj osem. Poiskali smo odcep, ki gre Na ruše proti bivaku IV (1980 m) in brskali po spominu, kam naj gremo. Pot nam je dobro razložil tov. Andrejčič, ki je tod hodil pred leti in ponavlja ture izpred trideset in več let. Sedaj pravi, da ni več v časovni stiski, ker nima več dopusta. Njegov sin pa hodi po Himalaji kot član naše V. JAHO. Pot se rahlo spušča in še slediš markacije. »Tu pazite, da ne zavijete na bivak!« S težavo sem našel na skali obledeli napis Škrlatica. Pod njim še nekaj na D. Verjetno začetek kratice Du OAV. Ko bi bilo malo bolj zmarkirano! Sam vem, da vzame to veliko časa, pa si le srečen, če najdeš kje kako staro markacijo in kje kak napis. To ti pomeni zelo veliko. Spomnil sem se na množico Dolkov! Pot nas je vodila med Spodnjo Dolkovo špico (2073 m) in Dovškim Gamsovcem (2440 m) mimo Dolkove špice (2582 m). Pot na bivak se spušča proti vzhodu, na Škrlatico pa se kmalu začne vzpenjati. To je potrdil tudi Damjan, ko je šel prenizko dol. Bil je tako hitro za nami, da so zadnji trije šli kar po naši poti. V kotu smo prečkali desno ramo konca Rigljic in prišli na rdečo zemljo. Tu smo pred Rdečo Škrbino (2428 m). S Škrbine navzdol je slaba pot, ker se je utrgalo kamenje iz ostenje Dolkove špice, pa se pride čez brez velikega truda. Preden prideš na melišče, teče po steni zadnja voda pred Škrlatico. Sicer je bilo tu še malo snega, kot spodaj v krnici. Spustili smo se v krnico Zadnji Dolek, kjer je markantna vzpetina – Kucelj, Glavica 2350 m. Tu se pridruži pot iz Vrat. Če bi jo prej mahnili na bivak, nihče ne bi videl vrha. To je bila izjava vseh po vrnitvi.

V krnici smo ugibali, če smo prišli prav. Dva Italijana z zelo dobrim pisanim vodnikom, sta nas hotela prepričati, da bi šli nazaj na Rdečo Škrbino. Prišla sta mimo »bivaka kvatro«. To je nam potrdilo pravilnost poti. No, končno jima ni šlo v račun, da je ta »sinistra«, torej mora biti desno le Škrlatica.

Pod mejnim jugozahodnim ostenjem nad krnico je melišče in le s težavo smo našli odcep. Stric je z daljnogledom v steni odkril večjo markacijo, ki smo jo nato vsi s prostim očesom uzrli. To je bil zadnji del poti do vrha. Leta 1885 je tod prvi plezal Gregor Rabič in zdaj drži tod nadelana pot. Na sam vrh Škrlatice iz Zadnjega Dolka so 24. avgusta 1880 prvi pristopili Julius Kugy, Andrej Komac in Matija Kravanja. Skoraj nič ne bi zgubili na višini, če bi šli po grebenu Dolkova Špica–Škrlatica, kjer teče grebenska plezalna pot čez Rakovo Špico (2550 m) do Škrlatične grmade, dalje po vzhodni strani grebena v južno steno Škrlatice, po njej na greben in na vrh. Morda bi pa srečno prišli? V tem dnevu orientacijsko ne bi bila težka, krajša pa morda?

Preostalo nam ni drugega, kot da gremo čez melišča do stene. Vse smo pustili spodaj, žal tudi vodo, ki je ni bilo več dosti. V steni se je formirala nova podmnožica naše množice. Damjan, Darja in Marjana, mladina skup in naprej! Ona ima svoj svet in svoje probleme. Zakaj ne bi šli skupaj, saj gore jih navezujejo s tesno vezjo. Midva, ki sva izgubila oni dve in še ostali trije, smo bili podmnožica počasnejših pa vztrajnejših. Soimenjak med nami je bil nekoč hiter, saj je skakal na planiški skakalnici. Nič čudnega, da je koga teh malo dalo, saj so vsi noč v Pogačnikovem domu slabo spali, ker so pozno prišli. Polegli so v jedilnici po klopih in po tleh. Tako Marjana sploh ne bo vedela, kaj je gneča v koči, kako je dolga taka noč.

Pot na vrh je lepa in tudi dobro zavarovana. Na vrhu smo bili zopet v manjšini. Nekaj jih je prišlo po severni steni, nekaj pred nami, ki so se že predajali soncu, nekaj za nami. Na vrhu je bil tudi nek Avstrijec z dvanaajstletnim sinčkom. Deset dni sta se že potepala po naših vršcih.

Kmalu po vpisu, žigovanju in edinstvenem razgledu smo počasi sestopali. Za nami sta prišla plezalca in kar švignila mimo nas. Prav tako tudi neki nemško govoreči par. Ženska v rokavicah se ni mogla načuditi, zakaj gremo počasi. Jaz tudi ne njima, ko sem videl, kako je sprožila kamen. Za las je manjkalo, da ni zadel ene od naših. Divjaj tam, kjer lahko brez skrbi in nikogar ne ogrožas.

Vrnili smo se na Zadnji Dolek in od tu nadaljevali pot pod Strmo polico (1981 m) proti bivaku IV. Med potjo smo v jami dobili še vodo. V njo se je spustil eden od Italijanov z množico raznih steklenic. Spet jo je mladina pobrisala naprej in se pri bivaku napila kapnice. Z njo sta jima postregla plezalca, ki sta se tam mudila. Vso pot so poslušali, kje bo zažuborel potoček. Včasih jih je šelestenje listja premetilo in hiteli so nevidnim studenčkom nasproti. Mi smo se zopet razdelili v dve podmnožici in počasi korakali za njimi. O matematiki množic sem mnogo zvedel na tej poti iz razgovora z mladimi. Osvežili so mi staro znanje, ki pa je sedaj spet moderno. Srečno smo prispeli v dolino Vrat in tam izpraznili na dušek nekaj steklenic radenske.

Ko smo sedeli za mizo, je množica mladih predlagala, da bi šli vsi skupaj na Stol. Tura naj bi bila le za Darjo in Marjano. Darja je namreč spremljala prejšnji teden Neško in Boba po Savinjski poti. Bila sta prva Gorenjca, ki sta jo prehodila. No, pa

naj bo. Darja je končala planinsko šolo in dobila zlato značko pionir-planinec. Nejka je bila že tudi pozimi z menoj na spominskem pohodu na Stolu in dobila za to bronasto značko pohoda. Zakaj bi jim te samostojnosti ne zaupal? Meni pa je ostala Zelenica. Pot so si podaljšali še na Roblekov dom in Beguniščico. O tej poti je stric vse povedal Damjanu, tudi o poti na Vrtačo, na katero pa niso šli.

Točno ob pol šestih zjutraj je bila nova množica mladih na avtobusni postaji v Breznici, od koder je samostojno krenila na pot. Do Stola je vodila Nejka, naprej Damjan. Cilj je bil v Begunjah pri Damjanu doma. Točno ob štirih. No, ne bi bili mladi, če ne bi nam napravili skrbi in se po treh in pol urah zamude srečno vrnili v dolino.

In tako se je končal tretji najbolj »vroči dan«, ki je v pozni popoldanski senci grel le še s skrbjo. Zapustili smo Begunje, se poslovili in razšli. Toda skovala se je nova družba mladih, ki bodo še šli kdaj skupaj v gore in se verjetno vrnili domov prej kot sedaj.

PO VELEBITU

LEV PLANINC

am, kjer se rodi zloglasna senjska burja, ki dela mornarjem v zimskem času hude preglavice, je Velebit.

Samo tisti, ki doživi senjsko burjo na obali ali na morju, si lahko predstavlja njeno moč. Primorci pod njim poznajo velebitske muhe.

Po gozdovih se klatijo medvedi, volkovi in grozijo strupene kače, pripovedujejo. Zato smo rekli: Oglejmo si torej ta gorski svet.

Pri Planinski zvezi Hrvatske v Zagrebu mi je moj planinski tovariš Joža iz Zagreba nabavil potrebno dokumentacijo in mi dal tudi koristne napotke o Velebitu. Pohod po Velebitu se priporoča samo v mesecu juliju in avgustu, ker so tedaj vremenske razmere najugodnejše. Za ta pohod se nas je navdušilo šest članov planinskega društva iz Ptuja, štirje tovariši in dve tovarišici.

Nekega julijskega večera smo z vlakom odpotovali iz Ptuja do Reke in dalje z avtobusom do Jurjeva deset km južno od Senja. Tja smo prispeli v jutranjih urah. Sonce je že dobro pripekalo, dan bo lep. Morska kopel nas je osvežila. Okoli poldneva smo se odpravili na pot.

Z domačini smo malo pokramljali in povedali so nam, da vozijo kamioni hlode iz velebitskih gozdov za lesno podjetje. Če bo kaj sreče, se lahko peljemo do Oltarov. Res smo imeli srečo. Ravnokar pripravljeni tovornjak nas je prepeljal od Jurjeva do Oltarjev na višino 950 m. Prihranili smo si triurno hojo po cesti v največji letni vročini.

Po kratkem odmoru na Oltarjih smo zavili po gozdni poti proti Zavižanu. Dobri dve uri hoda je pred nami.

Planinski dom »Milan Žeželj« na Zavižanu je na višini 1620 m, lična planinska postojanka z lepo okolico in razgledom. Dostop je mogoč tudi z avtomobilom iz Jurjeva. Tu gospodari prijazni oskrbnik s hčerko in opravlja tudi meteorološko službo. Pred domom je meteorološka postaja opremljena z vsemi mogočimi instrumenti in pripomočki. Oskrbnik nam jo je potrpežljivo razkazal.

Razočaral pa nas je, ko nam je povedal, da je ta dan dom polno zaseden. Pred nami je prišla večja skupina planincev iz Zagreba. Ti so videli, da smo v zadregi, pa so nas takoj potolažili. Se bomo že nekako stisnili, Slovenci morate tudi dobiti prostor, saj smo vendar planinci, so rekli. Izkazalo se je planinsko tovarišstvo.

Naslednje jutro smo zgodaj krenili po Velebitki transverzali ali Premužičevi stezi proti Rosijevi kolibi in Velikemu Alanu.

Premužičeva planinska pot je dobro nadelana, široka, brez hudih vzponov in tudi lepo markirana. To je pravi sprehod po naravnem parku. Zagrebški tovariši so odšli že pred nami. Da je ta pot tako lepo speljana mimo nazobčanih grebenov, si nismo predstavljali. Bili smo pripravljeni na hujske. Pot je na lastne stroške gradil deset let znani hrvaški planinec Premužič. Velebit je svojevrsten gorski svet. Vrhovi goli, navpične stene so bele, kakor da jih sneg pokriva. Doline so pokrite s smrekovimi in bukovimi gozdovi. Razgledi so na vsakih nekaj sto metrov drugačni. Zdaj je pred nami globoka dolina, v kateri ni opaziti življenja, pa spet pogled na morje in otoke. Čudovit svet

je to. Tišina je zmotila le kakšna kukavica ali pa je slavček zapel na veji. Sicer pa nas je prevzel globok mir.

Nemo upazujemo ta čarobni gorski svet. Le tu in tam je kateri iz skupine bolj zase govoril: »Glej, kako je lepo.« Žal, da človek ne zna vsega tega opisati.

Medvedov in volkov ni bilo na spregled. Saj jih tudi nismo pogrešali. Tudi s kačami, s katerimi so nas strašili, ni bilo nič.

Pastirjev v tem delu Velebita ni, svoje kolibe imajo nekoliko nižje, sicer pa so ovčje črede že redke, ker so se pastirji spremenili v tovarniške delavce.

Nekajkrat smo dohiteli skupino zagrebških tovarišev, malo pokramljali in spet naprej. Njim se je bolj mudilo. Po triurni hoji smo bili pri Rosijevi kolibi. Malo kamnito zavetišče z nekaj zasilnimi ležišči brez oskrbe in vode.

Polдне je, nebo brez oblaka. Kratek počitek se nam je kar prilegel. Na tem pohodu mora biti nahrbtnik dobro nabasan s hrano in pijačo za več dni. Velebitske planinske postojanke od Zavižana do Velike Paklenice razen treh niso oskrbovane. Celotna tura pa je dolga sto kilometrov ali osem do deset dni hoda.

Od Rosijeve kolibe (1600 m) proti Vel. Alanu je pot še vedno udobna. Do Alana je še štiri ure hoda. V časovni stiski nismo, zato hodimo počasi, se oziramo okrog, da bi nam vse to, kar vidimo, čim bolj ostalo v spominu.

Okrog štirih popoldne smo zagledali kočo na Velikem Alanu (1454 m). Čez Vel. Alan drži gorska cesta od severa na jug do morja v Jablanac, kjer je tudi planinska kočica samo dvajset metrov nad morjem, seveda vedno zasedena.

Koča na Alanu stoji ob robu gozda. Je lična lesena enonadstropnica, sedaj neoskrbovana, ampak vseeno polno zasedena. Tu prebiva samo lovski čuvaj. Streho nad glavo smo dobili in sicer prazno sobo, čisto, s svetlim parketom. Bili smo tudi s tem zadovoljni. Ta dan je bila nedelja. Zagrebški planinci so končali svoj pohod. Sedemdvajset jih je bilo. Zvečer so priredili skromno planinsko rajanje na katero so povabili tudi našo skupino. Napravili smo taborni ogenj pred kočico, poskrbeli smo za prigrizek in pijačo iz Jablanca. Pozno v noč je trajalo rajanje v planinsko-tovariškem razpoloženju. Spat se nam ni mudilo, saj smo vedeli, da je parket iz trdega lesa.

Naslednje jutro smo se poslovili in šli vsak v svojo smer, oni v dolino, naša skupina pa naprej proti Skorpcovcu in Oštarijam. Vreme se je obetalo. Pot ni bila več tako lepo nadelana, markirana pa dobro, speljana po gozdovih, travnikih in kamnitih južnih pobočjih.

Nikjer ni videti niti slišati živega bitja. Zatišje pred nevihto? Tudi ptički so utihnili. Svinčeni oblaki so se spuščali vedno nižje na vrhove. Do prvega zavetišča na Skorpcovcu je še sedem ur hoda po slabi planinski poti. Razgled proti jugu na morje in kvarnerske otoke je še odprt.

Kmalu je Velebit pokazal drugo plat. Gost oblak se je pripodil čez grebene in že smo bili v megli. Grom in strele so zatresle ozračje, nekaj debelih kapelj, in že je lilo. Komaj smo utegnili potegniti dežne plašče iz nahrbtnikov. Lilo je neprenehoma kake tri ure. Megla je zamračila že tako temni gozd.

Ko smo v dežju še hodili po mračnih gozdovih, je nekdo iz skupine vprašal, menda bolj za šalo kot za res: »Kaj pa je z medvedi, jih nič ni videti?« Odgovoril sem, da najbrž nimajo dežnikov pa so v brlogih, je pa pot še dolga. Bomo že še katerega srečali. Ogledeval sem levo in desno, če bi res opazil kakšnega kosmatinca, saj bi ga v naravi rad videl. Na Alanu so nam povedali, da tod medvedi živijo, da pa niso nevarni, če jih pustimo pri miru. No, dražili jih pa res ne bomo.

Potem sem prvi opazil v naplavljenem pesku na poti sveže sledove. Sledovi bi bili zabrisani, če bi bili stari več kot pol ure. Gotovo so bile stopinje globoko vtisnjene v blatni pesek medvedje, zraven pa še značilni izmeček. Samo nekaj metrov se je medo držal markirane poti, potem pa jo je mahnil po svoje. Zamudili smo pač pol ure.

V popoldanskih urah smo prišli do naselja Skorpcovac. Tu smo srečali prve velebitske domačine. Našli smo hišo, kjer je planinsko zavetišče in pri sosedu dobili ključ. Prostor z desetimi pogradi, vse vlažno, za prenočišče nemogoče. Odločili smo, da tu ne bomo ostali, ker je še možno priti do noči do Oštarij, čeprav je še dobre tri ure hoda. Počakali smo še na dva tovariša ki sta se povzpela na vrh Šatorine (1624 m) od koder je lep razgled, in odrinili. Dan je spet lep, kakor da pred nekaj urami ni bilo nič slabega. Pred nočjo moramo biti v Oštarijah.

Kljub vsemu se nismo mogli odpovedati, da ne bi postajali na razglednih točkah. Pod nami je bilo modro morje in vijoličasto sivi kamen otočja, na katerem so se poigravali večernji sončni žarki in spreminjali barve oblakov na obzorju. Ob takem pogledu je vse pozabljeno, nevihta in medved. Ptički so se spet oglašali. Pot je postala nekoliko boljša in proti koncu kar udobna. Morali smo podaljšati korake, čeprav smo imeli svinčene noge. Tudi na markacije se mora tukaj dobro paziti, ker so našo pot križale razne druge poti, znamenje, da naselje ni več daleč.

V prvem mraku smo opazili prve hiše in mislili, da smo na cilju, ali poti ni hotelo biti konec. Domačini so nam sproti kazali pot, ker markacij nismo več videli. Naselje je

zelo raztreseno, naše zavetišče pa je na koncu blizu ceste Gospič–Karlobag. V bližini je tudi lep alpski hotel »Velebnó«.

Končno smo na cilju. Zavetišče oskrbuje starejša ženica iz sosedstva. Izročila nam je ključ. Prijetno smo bili presenečeni pri vstopu. Dva prostora, prvi kuhinja, drugi spalnica. Na posteljah – pogradih so bile sveže bele rjuhe.

Naši nahrbtniki so bili itak že izčrpani, zato smo si za konec privoščili večerjo v sosednjem hotelu, kjer smo v dobrem razpoloženju končali prvi del pohoda po Velebitu, približno polovico. Drugo polovico, ki pa je nekoliko zahtevnejša, bomo prehodili drugič.

Drugo jutro nas je potegnil avtobus do Karlobaga. Tam smo se po okrepcilu še okopali, potem pa se z avtobusom potegnili do Reke in dalje z vlakom domov.

Vsi smo bili zadovoljni s tem pohodom. Vtisi nam bodo ostali nepozabni.

Tisto o medvedih, kačah in volkovih ni tako hudo, vsaj v poletnem času ne.

Vsaka planina ima svoje čare, Velebit pa še posebne s svojimi lepimi razgledi na Jadransko morje in otoke. Še bomo šli v ta lepi gorski svet.

DVE V GRINTAVCU

FRANC BAUMAN – TONE TROBEVSEK

1. Vzhodna stena Grintavca

ozno popoldan je že, ko se s Tanco vzpenjava po poti iz Konca v dolini Bistrice proti Koglu. Pri plošči, kjer pot preči grapo, zavijeva vanjo in kmalu sva pod steno. Temni se že, ko dobiva primeren prostor za bivak. Noč je popolnoma jasna in mirna. Tako lepega bivaka v gorah še nisem doživel. Po dolgem razmišljanju o vsem mogočem me končno le premaga spanec.

Le koliko je ura, se sprašujeva, ko stopava proti vstopu v spominsko smer. Sicer pa to niti ni važno. Do večera bova že v koči na Kokrskem sedlu.

Prvi raztežaj je lahak. Tone je kmalu pri meni in nekaj minut za tem se že spoprime s prvim resnejšim raztežajem. Po dolini odmevajo le kliči: »Potegni, popusti, daj rdečo, daj belo!« Zelo pester pogovor. Ko je Tanca že skoraj na stojišču, prisopihata iz doline še dva prijatelja, ki gresta plezat v Virensovo smer. Med pogovorom zveva tudi, da je ura šele sedem. Na stojišču s prijateljem še malo pokramljava in že se zapodim v naslednji raztežaj. Plezanje v tej steni je pravi užitek. Sonce, dobri oprimki in stopi, pa še zanesljivi klini.

Gredina. Pripravljava se za spust po Virensu, pod steno. Lepo se je spuščati po vrvi, če ima človek debele hlače. Ker pa moje niso, sem še lep čas nosil posledice.

Teško otovorjena stopava čez Pode proti Grintavcu. Dan je čudovit. Nebo brez oblčka, tudi vetra ni. Sončiva se na skalnih otočkih med belo snežno preprogo in opazujeva stene okoli sebe. Kako ponosno kraljuješ, Rzenik, nad dolino Bele. In ti, Dedec, čuvar Zeleniških špic. Zdiš se mi kot radovednež, ki hočeš vse videti. In res vidiš. In tu pred nama Skuta. Kako si lepa in tvoje bele plati in črne počti, kako so zapeljive. Pa Štruca, kako hinavsko moliš svoj trebuh v praznino in vabiš pogumne fante. In tam zadaj Grintavec. Mogočno se pneš v nebo in občuduješ svoje varovance. Prav slabe volje sem postal, ko me prijatelj prebudi iz sanjarjenja in me priganja na pot.

No, končno sva tu pod V steno Grintavca. Še enkrat si jo ogledava, pustiva opremo pod steno in že jo mahava proti Kokrskemu sedlu. Sama sva. Proti večeru so prišli še prijatelji, znani in neznan. Družba v zimski sobi je prav prijetna. Žal pa je treba v vrečo in zaspati, kajti jutri naju čaka naporno delo.

Še zaspana stopava po poti proti steni in si ogledujeva igre oblakov v soncu in gamse, ki se nama nastavljajo skoraj na pot. Prav izzivalni so. »Saj nam nič ne moreta,« si verjetno mislijo. Pa še res je.

Pod steno se navezujeva in ogledujeva smer vzpona. Skozi naravno okno se zbašem v plitek leden kamin, ga po nekaj metrih zapustim in pričnem prečiti v levo. Prav nič prijetno ni plezanje, če ti voda teče za vrat. Naredim si stojišče in Tanca je kmalu pri meni. Takoj se spoprime s trebušastim previsom. Vendar tu ni kruha. Spusti se nazaj in še poskuša levo. Klin tišči v razpoki, še streme, vrv v vponko in kmalu je preko. Pravi, da je višje gori lepo. Kaj vidi lepega v slapu vode, preko katerega

morava oba, res ne vem. Da ne bova plezala samo po vodi, imava pred sabo za spremembo še sneg.

Plezam poševno na levo navzgor po gredini do konca. Potem pa še kratek strm odstavek in spet sva v naslednji prečnici. Po treh raztežajih plezanja sva v kotlu pod vrhom. Naprej naju proti vrhu pelje strma grapa, pokrita s požledom in majavimi oprimki. Še en raztežaj snežne strmine in srečna si stisneva roki. Vpiševa se v knjigo in stečeva v dolino. Še zabavna smuka po snežiščih in že sva na Jamah. Dan se umika noči, ko gledava iz Bistrice proti vrhovom in že kujeva načrt za naslednjo turo.

Tehnični opis:

Dostop: S Kokrskega sedla ali preko Podov pod V steno. Vstop v vpadnici vrha, po kaminu desno navzgor in prečnica levo navzgor na polico. Preko trebušastega previsa (k) v plitek kamin desno navzgor na gredino. Po gredini levo navzgor do konca. Po razčlenjenem terenu 10 m navzgor, do sistema polic. Tri raztežaje prečnice v Kotel in po desni grapi navzgor, ki te privede na vrh.

Ocena: III-IV (mestoma); čas plezanja 3 ure.

Višina stene 280-300 m; sestop po normalni poti na Kokrsko sedlo.

Centralna smer: plezala 11. V. 1968 F. Bauman in Toni Trobevšek.

2. Mali Grintavec

Že precej visoko je sonce, ko se s Tanco vzpenjava proti Malim vratcem pod Grintavcem. Hitro, kolikor le moreva, stopava čez Pade proti J steni Malega Grintavca. Ob devetih sva pod steno. Še enkrat pregledava počti in plati, preko katerih se bova danes poizkusila vzpeti na vrh Malega Grintavca. Začetek ni težak. Vzpenjam se po razčlenjeni steni navzgor. Toda le nekaj metrov. Prečnica. Stojim na široki polici in buljim v previs nad sabo in ne morem se odločiti, kako naj se ga lotim. Po kratkem premisleku zapoje kladivo in že tiči v skali prvi klin, streme, še en klin pa zopet zanka in prestop, in že izginem preko roba previsa. Prav z veseljem grabim za močne oprimke v beli plošči, ko se poševno navzgor premikam proti polici, kjer si naredim varovališče. Z naslednjo ploščo se spoprime najprej Tanco. Klin zapoje, pa še eden in potem še nekaj, ko dobim povelje za napredovanje. Mučno je izbijanje klinov, če človek visi tako, kot jaz sedaj. Počutim se kot... pravzaprav ne počutim se ravno odlično. Naposled je tudi ta težava za nama. Po kratkem počitku se spoštljivo podam v naslednjo prečnico. Visim v stremenu, gledam sneg in šoder pod sabo. Klini se vrste, oprimkov pa nobenih pravih. Na srečo se tu pred nama odpre skoraj pol metra široka polica. Stojim pripet na dva klina kot na trnju. Pod mano se vse drobi. A kaj bi tisto! S Tanco med plezanjem pojeva vsak svojo. Potem Tanco preneha s petjem. Kaže, da je poč nad nama težka in da ima dosti opravka z njo. Žal pa je teh lepih težav že konec. Plezava zadnji raztežaj v tej čudoviti steni. Vrh. Preplezala sva novo smer v Kamniških Alpah.

Zvečer pa si doma pripovedujemo dogodivščine minulega dne.

Dostop: S Kokrskega sedla čez Pade pod J steno Malega Grintavca 1.30.

Opis: Vstop pod desnim delom stene. Dva raztežaja po lahkem svetu do kaminov in lukenj. Od velike luknje, vidne že od spodaj, 10 metrov navpično navzgor IV, prečnica v levo in preko previsa V+ (kk) poševno levo navzgor po plošči IV+ na polico.

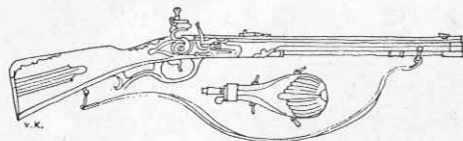
Preko plošče navpično navzgor VI- (kkk) in po razbitem žlebu še 10-12 m, do prečnice v desno. Sprva le nakazana vodoravna poč v ploščah (kkk) VI-, 30 m in nato navpično navzgor po počti 8-12 m V+ (kk) in po lažjem svetu še 80 m navzgor naravnost na vrh III, IV.

Ocena: V, z mesti VI-. Višina 250-280 m.

Čas plezanja: 4 ure.

Sestop: Čez Pade na Kokrsko sedlo ali v Gamsov skret ali na vrh Grintavca in po poti v dolino.

Dne 25. V. 1968 plezala F. Bauman in T. Trobevšek.

OBMEJNI SLOVENSKI PLANINCI – NA VRHU

(Ob njihovem srečanju v Italiji)

LUDVIK ZORZUT

a zadnjem skrajnem robu Goriškega Krasa, ki ga oblivata dve reki posestrimi Vipava in Soča, se nad Sovodnjami nedaleč od Gorice na italijanskem območju ponosno postavlja sicer pohlevni hrib Sv. Mihaela (275 m), toda v slavo ovenčani Monte San Michele z zgodovinskimi spominskimi monumenti iz prve vojne, zaznamovan kot najbolj odporni, s krvjo prepojeni vrh, ki so si ga osvajali zdaj Avstrijci, zdaj Italijani, a je končno po avstrijskem umiku zaslužen ostal v italijanski posesti. Med Sv. Mihaelom in Doberdobom se je po teh kraških goličavah prelilo mnogo slovenske krvi. Danes prihajajo tod na spomske ogledе že redki tedanji bojovniki raznih narodnosti. In sedaj naj srečanje veselih planincev zabriše sled vojnih grozot, naj njihov vrisk zatiša odmev bojnega groma? Po vzhodnem Mihelovem pobočju se je spet obnovila in zaživela prijazna kraška vas – Vrh, ki se je brez velikih sprememb ohranila tudi po drugi vojni. Povečala se je in olepšala.

Pod okriljem te vasice, ki je podružnica slovenske župnije in ima slovensko osnovno šolo, so se 8. junija 1975 sešli obmejni slovenski planinci iz treh dežel: iz avstrijske Koroške, iz Slovenije in iz italijanske goriške in beneške slovenske pokrajine. Naši Korošci so se medpotoma lahko čudili krajevnim dvojezičnim napisom na tablah kakor: San Andrea – Standrež, Savogna d'Isonzo – Sovodnje ob Soči, San Michele Larga – Vrh, Gabbria al Vipacco – Gabrje ob Vipavi idr. In ob tej dvojezičnosti se tu nihče ne zgraža.

Na zelenem travniku za vasjo je vzvalovita množica hribolazcev, turistov, alpinistov, skratka razigranih, srboritih, navdušenih planincev. Gorenjci, ki so jih prevozili štiri avtobusi, so prikorakali z zastavo in godbo na pihala na zborni prostor, bolje na planinski tabor. Ko so se vsi gostje iz treh obmejnih dežel, že zgodaj žejni, okrepčali »pri planinskih zavetiščih« in se dovolj razgledali v obsoško, vipavsko, kraško in morsko obzorje, so zadonele glasne fanfare. Velemožna predsednica SPD Gorica,

Motiv s IV. srečanja slovenskih obmejnih planincev 8. 6. 1975

priređitelja – organizatorja tega srečanja vseobvladujoča Jožica Smetova, v glorioli nasmejanega obličja, v navdihu gorečega jezika, je odprla IV. srečanje obmejnih slovenskih planincev in pozdravila dobrodošle goste iz Gorice – »Stare« in »Nove«, iz Trsta, Čedad, Celovca, iz Jesenic in drugih gorenjskih krajev in s Krasa. V spomin na 30-letnico narodne osvoboditve so Goričani položili venec na spomenik padlim domačinom iz Vrha, nakar je moški pevski zbor Prosvetnega društva »Oton Župančič« iz Štandreža odpel »Žrtvam« (pevovodja Aleš Hoban) in je Miloš Tabaj recitiral Kajuhovo Kmetovo pesem.

Predsednica je omenila, da je ta Vrh (z ital. nazivom »Larga«), najvišja točka (okrog 200 m) na področju SGP Gorica, vendar se lahko tudi na tem simboličnem vrhu, od koder je lep razgled na Julijce, Karnske Alpe, v Dolomite proti zahodnemu, a na Jadran, Kras, Trnovsko proti vzhodnemu soncu, utrjuje medsebojno tovarištvo in prijateljstvo med posameznimi planinskimi društvi v zamejstvu.

S polnim zadoščanjem je pozdravila predstavnike oblasti, zastopnike društev: Za občino Sovodnje (župan Jožef Češčut), za občino Doberdob (župan Andrej Jarc), za Slovensko kulturno gospodarsko zvezo (Edmund Košuta), za Prosvetno društvo »Danica« – Vrh (dr. Leopold Devetak), za Združenje slovenskih športnih društev v Italiji (Dino Renner), za Slovensko prosvetno zvezo v Gorici (Marko Waltritsch), za Mladinski krožek v Gorici (Niko Brešan), za PZS (Tone Bučar), za PD Ljubljana-matica (Franjo Klojčnik), za PD Jesenice (Janez Košnik), za PD Bohinjska Bistrica (Janko Lapanja), za PD Žiri (Franc Oblak), za PD Tolmin (Zdenka Kavčič), za Meddruštveni odbor primorskih PD (Janko Fili), za PD Sovodenj v Poljanski dolini (Slavko Hribar), za PD Škofja Loka (Miloš Mrak), za PD Javornik – Koroška Bela (Marjan Beg), PD Mojstrana (Stane Kofler), za PD Nova Gorica (Florijan Hvala), za PD Ajdovščina (Marjan Poljšak), za PD Cerkno (Pavel Makuc), za PD Sežana (Bogdan Rojč), za SPD Trst (dr. Sonja Mašera), za SPD Celovec (Ljubo Urbajs), za Beneško planinsko društvo Čedad (Vojmir Filipič).

Pozdravili so ta veličastni zbor planincev: domačina – sovodenjski župan Jožef Češčut in doberdobski župan Andrej Jarc, za PZS Tone Bučar, za Meddruštveni odbor PD Gorenjske Franjo Klojčnik, za Meddruštveni odbor primorskih PD Janko Fili. Pozdravili in poklonili darila so PD Jesenice, PD Bohinjska Bistrica, PD Sovodenj v Poljanski dolini, PD Mojstrana, SPD Trst in SPD Celovec.

Ves ta planinski simpozij je starosta Ludvik Zorzut »con allegretto« finala zaokrožil z resnošaljivo prigodnico.

Bogat in pester kulturni program je povzdignil to edinstveno srečanje z narodnimi, partizanskimi, domoljubnimi pesmimi in z izbranimi recitacijami, kar vse je dajalo izraz ljudske – planinske akademije na prostem. Pri tem lahko rečemo ljudskemu koncertu so sodelovali: Moški zbor Prosv. društva »Oton Župančič« iz Štandreža, trio Sedej iz Nove Gorice, Oktet prosv. društva iz Žirovnice, kvartet PD Jesenice »Jeseniški železarji«, tamburaški zbor Delavskega prosv. društva »Tomaž Godec« iz Bohinjske Bistrice (pod vodstvom Egona Miheliča). Recitatorji so bili povečini šolarke-dijakinje iz Štandreža in Gorice. – Pri športni igri »vlečemo vrvo« so se spoprijeli starejši in mlajši, tudi pionirji. Za »privezovanje duš« so skrbeli »Kraški krti« s »pašto šuto« in goriško kapljico. Na Vrhu je bilo tudi razpoloženje »na vrhu«.

Vsa ginjena se je veselila predsednica Jožica Smet in se zahvaljevala za izredno uspešno IV. srečanje obmejnih slovenskih planincev. Prvo je bilo na Golici (priređitelj PD Jesenice), drugo na Ojsterniku (prir. SPD Trst), tretje na Bleščeči planini na Koroškem (prir. SPD Celovec). Peto bo v Slovenski Benečiji (prir. Beneško planinsko društvo Čedad). Ob navdušenem pritrjevanju in veselem vriskanju se je planinski tabor razšel. Obmejni planinci so usmerili pot proti Dravi, Savi, Soči, Bači, Vipavi, k Jadranu ...

NA VRHU SMO MI

LUDVIK ZORZUT

Planinci obmejni,

ki strnjeni danes v tem zboru mogočnem,
v harmoničnem spevu, v odmevu trozvočnem
prepevate êno samó melodijo
z gor dol v Primorje, v Slovenj Benečijo ...

O, vi hribolazci

ki težko sopeč na visoko to koto
prilezli ste v znoju na kraško planoto
čez gmajne, ograde, čez skalna slemena
podeč vse oblake, jasneč nam vremena ...

O, vi alpinisti,
ki s klini, vrvo in cepini
dosegli ste Vrh na vsegorski višini
motreč zdaj dol k morju na južno obzorje,
noseč dol s Triglava prevzvišene glori je ...

O, vi še Vrhovci,
ki svet Mihael, vaš zavetnik nas štiti,
da nam je v zavetju lepó tukaj biti,
ko nas hribolazce vesele, preproste
z domačo prijaznostjo vabite v goste ...

o, ja, s tega Krasa – od rnja gorečega,
od kapljice rdeče – terana penečega,
o, ja, sredi vseh teh dišav in vonjav
sprejmite goriški, planinski –
in moj še mladostni pozdrav!

II.

Ste prišli, ste prišli ... Slovensko vam lice,
ki požete nam, kje so fiste stezice.
Ste prišli vsi zložni, ej, Dravca vam teče,
ste prišli vsi rožni s Planine bleščéče.
Zalijmo solzice slovenski tej rožici:
Ne boste umrli nesmrtni Korošci!

Ste prišli, ste prišli z onstran, od Nadiže,
zapeli dol z róncev, s platišč bridke viže.
Na Vrhú smo sneli vam breme pretežko,
pozdravili društvo planinsko beneško.
So pod Matajurjem vam bistrí studenci,
le brumni bodíte beneški Slovenci!

Ste prišli, ste prišli – vas Sávca pošilja –
Mejduš – ste prijadráli komaj do cilja.
Kogá, ste zakleli, če ste al'če niste obmejní,
ste dol po vsej cesti sopihali žejni!
Gorenjci pobudniki – hej, Jesenice,
tam zadaj vas čakajo žlahntne zdravice.
Vam bo »pašta šuta« čez mero ostala,
zatróbili boste na vašá pihala.

Ste prišli, ste prišli od mórja od Soče,
od Bače, Vipave,
še s Pórezna dol na ta kup goličave
od davnih že časov braneč svoje meje
noseč še kaninske in krnske trofeje.
In danes na tej še planini deviški
živeli planinci, tolminski, tržaški, goriški!

III.

Na vrhu smo mi,
naprej ni potí,
nazaj se drsí.
No, kaj se vam zdi,
le kam bi še šli?

Pa kje so zdaj tiste primorske kleti?

Bilo je nekoč, v tistem davnem že času
sta Kristus, svet Peter hodila po Krasu.
Saj veste – za kazen – prečudne usode,
nevernim je Kraševcem zmanjkalo vode.

Naj zmanjkajo vode in take vodice,
naj zmanjka ves pélin za bolne dušice.

Ne zmanjka vesele in dobre nam volje
in pesmi ne zmanjka, ki po žilah nam pôlje.

Ne zmanjka planincev in ne alpinistov,
ne zmanjka prekaljenih nas górelistov.

V planinah ne zmanjkajo pisane rózice –
in kar je bolj važno – ne zmanjka Smet-Jóžice.

Planinci obmejni na kraški tej gmajni.
Kaj niste še gladni, kaj niste še žajni?

Na vrhu smo mi,
naprej ni poti –
Pa kje so zdaj tiste prežlahtne kletí?
Mi grámo naprí!
Juhihé!

P. S. Prigodnica ob IV. srečanju obmejnih slovenskih planincev na Vrhu – pri Gorici
– v Italiji.

SPOMIN NA DR. GORAZDA ZAVRNIKA

(8. 9. 1929–29. 6. 1975)

ING. PAVLE ŠEGULA

laninsko dejavnost spremlja vrsta mikov in lepôt, ki pa jim drugujejo tudi številne nevarnosti. Pohlepna roka smrti nenehno preži. Potuhnjeno se skriva, zdaj pritažena v vabljevem belem snežišču, zdaj v slepečem soju strel, v gromu, ki se bobneč kotali med ostenji, pa spet v brnenju padajočega kamna, v mrazu, ki vztrajno grize in izsesa življenje iz nič hudega sluteče žrtve pa v plazovih in v žametnem lesku bele planike. Ne nazadnje, v tehničnih pomanjkljivostih naših reševalnih pripomočkov. Gorazd Zavrnik, zdravnik specialist, se je mnogo let uspešno boril za človeška življenja. Dan za dnem, brez prestanka se je boril na svojem delovnem mestu, za nameček pa še kot planinec, gorski reševalec v našem gorskem svetu in na širnih snežninah naših smučišč. Pregarjal je smrt in ji pogosto pred zadnjim zamahom otel prenekatero žrtev. Pomagal je mladim in starim, se družno s tovariši mučil v tveganih in napornih akcijah, prenašal mraz, močo, lakoto, vročino. Vračal je življenja življenju; otroke staršem, starše otrokom, kogarkoli komurkoli. Tako je bilo vse do usodnega nedeljskega večera konec junija, ko se je, skupaj z že oskrbljenim ponesrečencem in pilotom Francijem Štajerjem po skrajnje zahtevnem reševanju v stenah Kočne soočil s silami, ki so pogubile troje človeških življenj in čudovito kovinsko ptico. Vsega je bilo konec v trenutku; skriti v megli in oblakih so uničevalno delo težnosti dokončali še plameni, ki so se kot velika bakla poslovili od žrtev na strminah pod Vodinami. Če pomislimo na življenje, ki je bilo dano Gorazdu, in si ga predočimo v urah in sekundah, če pomislimo na njegovo bogato in aktivno življenje, se šele zavemo, kako strašno krivična je bila tista sekunda ali drobec sekunde, ki je odločala o njegovi usodi. V enem samem trenutku se je izteklo življenje, razmišljujoči duh je usahnil in otrpnil v brezoblično mrtvo tvar, ki odtlej kot negiben delček zemljine gmote spremlja njena pota po vesoljstvu.

Ko bi besede, spomini mogli vračati življenja!

Na Gorazda me veže mnogo skupnih doživetij, skupnih poti. Bil mi je razumevajoč prijatelj, vodnik in svetovalec ves čas, odkar se tudi moja pota prepletajo s potmi slovenske GRS. Napak bi bilo, če bi ob tej ugotovitvi mislil le nase, mnogo nas je, planincev vseh vrst in starosti, ki nas je uvedel v skrivnosti prve pomoči in nam z resnično bogatim znanjem pomagal do tiste stopnje, da smo mogli tudi sami na pomoč ljudem v stiski. V svojstvu zdravnika reševalca je veliko pripomogel k razvoju

reševanja s helikopterjem, k razvoju laične in zdravniške opreme, k šolanju reševalcev. Posebnost Gorazdovega dela je bilo njegova resnična zanesenost, v katerem ni nikoli iskal svojih osebnih koristi. Najsi ga gledamo kot reševalca zdravnika ali kot reševalca alpinista, vselej je bil le človek, ki se je usposobil za reševanje v posebno težkih okoliščinah. Funkcije, kakršnekoli je imel, so mu pomenile le dodatno možnost, da kar najučinkovitejše poseže v dogajanje.

To je potrdil kot načelnik postaje GRS Kranj, v katero je uvedel mnogo novega in predvsem vzorno skrb za varnost in zdravstveno usposobljenost članov za njihovo strokovno znanje.

Bil je odličen delovni predsednik na številnih zborih reševalcev, širok in razgledan planinski organizator, dober alpinist, navdušen in uspešen smučar.

Radi smo ga srečali kot izpraševalca na izpitih, kjer ni bil nikoli formalist, nasprotno, vso preizkušnjo znanja je znal spremeniti v poučen pregled snovi in novo priložnost, da svoje tovariše spet nauči česa novega.

Več kot enajst let je že poteklo, odkar sva z Gorazdom vodila skupino naših reševalcev v poljske Tatry. Takrat sem ga spoznal kot dobrega tovariša, ki se je znal na svojski, simpatičen način vključiti tudi v mlajšo in veselo družbo. Spoznal sem ga, kot dobrega alpinista in razgledanega planinskega popotnika, čigar najlepši lastnosti sta bili prijaznost in skromnost v odnosih z ljudmi. Odlikovala ga je tudi nepotešljiva vedoželjnost. Nikdar se ni ustavil, nikdar se ni zadovoljil s svojim znanjem, nenehno ga je dopolnjeval in ga ob vsaki priložnosti uporabil v prid skupnosti.

Gorazdovo življenje se je izteklo vse preneglo v polnem žaru, v polnem poletu. Ostali so rezultati njegovega dela in spomin na vzornega tovariša, ki ga bomo pogrešali, dokler se ne izteče tudi naše lastno življenje.

SREČA V NESREČI ALI PLEZALNI POSKUSI V IŠKEM VINTGARJU

DUŠAN WEBER

olgo časa mi je oče obljubljal, da me bo peljal v Iški Vintgar. Tu se je pred leti s prijatelji pripravil za lažje in težje ture v Julijah in Kamniških Alpah. Domenili smo se, da bomo odšli v Iški Vintgar 1. 6. 1975. Tako se je tudi zgodilo. Z nama je odšel še sošolec Gregor. Med potjo je oče seveda obujal spomine na svoje treninge v Iškem Vintgarju. Po četrturi vožnji smo prispeli do doma v Iškem Vintgarju. Odpeljali smo se še kakih sto metrov naprej in pustili avto ob cesti. Iz avtomobila smo stvorili vso kovačijo in odšli skozi gosto podrast do previsne skale. Kakih dvajset metrov nad njo je bila prečnica. Ker se nam je zdela lažja, smo se spoprijeli najprej z njo. Tu nam je oče pokazal, kako se navežeš in varuješ. Prečnica je bila dolga en raztežaj. Oče jo je primerjal s podobno v bavorski smeri v triglavski steni. Ko sva z Gregorjem prilezla do stojišča, sva v Dülferjevem sedežu zdrsula dol.

S plezanjem sva nadaljevala v deset do petnajst metrov visoki skali. V previsu sta bila zabitá dva stara klina z vravnimi zankami. Prvi sem plezal jaz. Vponko sem vpel v zanko, zabil više svoj klin, vanj pa obesil streme. Tako sem pridobil kakega pol metra na višini. Prilezel sem še kak meter više, toda naprej ni šlo, čeprav sem se trudil na vse pretege. Previs je bil krušljiv in tudi po svojih zmogljivostih mu nisem bil kos. Za meno je šel oče in hotel plezati po drugi strani v tegu vrvi in s tem priti čim više. Z Gregorjem sva počasi napejala vrvi. Tedaj pa je oče – strela z jasnega – zdrknil na tla. Najprej sem mislil, da se je izpulil klin, v resnici pa se je strgala preperela zanka. Po dokaj dolgem sporedu kletvic, ki jih doslej še nisem slišal, se je oče z najino pomočjo spravil v avto. Močno ga je bolelo v kolku.

Naše plezarije je bilo konec. Odpeljali smo se proti domu, potem pa naravnost na polikliniko. Tu so ugotovili, da ima oče zlomljeno medenico spredaj in zadaj, poleg tega pa še dvanajsto lumbalno hrbtenično vreteno. Na kliniki je ostal štirinajst dni, na kar so ga odpeljali v Zavod za rehabilitacijo invalidov. V »Soči« je ostal pet tednov in se v tem času zelo dobro popravil.

Ta sestavek sem napisal kot opozorilo mladim, takim, kot sem jaz, ki šele začenjajo s plezanjem. Kaj vse se lahko zgodi, pa četudi padeš samo poldrug meter globoko! Oče se je na srečo dobro izmazal, kajti nesrečo je prebolel tako rekoč brez posledic. Kaj pa bi bilo, če bi se mu kaj podobnega zgodilo v steni?

TRIJE ZAPISI S KOBARIŠKEGA

IVAN KURINČIČ

1. Kobarško, kraj najlepših planin, rojstni kraj znamenitih mož

erjetno nič ne pretiramam, če trdim, da je Kobarško kraj najlepših planin. Kobarid obkroža mogočen venec 16 planin, ki so posejane po obronkih Matajurja, Miše, Stola, Morizne in Krnskega pobočja. Na teh planinah se je še pred dvema desetletjema na 1971 ha skupnih planinskih površin prepaslo 1200 molznih krav, 515 teličkov in junic, 75 konj in žrebičkov. Več kot sto ovac pa se je prepašalo v višjih govedu nedostopnih predelih. Vso to živino, ki je bila razporejena v 167 planinskih stajah je čuvalo 88 pastirjev, ki so dnevno namolzli do 7500 litrov najboljšega planinskega mleka, iz katerega je 14 sirarjev (mlekarjev) izdelalo dnevno okrog 150 kg pristnega planinskega sira, okrog 150 kg masla in 300 kg planinske skute.

Prav gotovo je najboljši planinski predel, ki ga je Simon Gregorčič imenoval planinski raj, podkrnski svet, kjer je na sorazmerno majhni površini razmeščenih kar 5 planin in kjer je v planšarski sezoni včasih zvonkljalo okrog 600 glav goveje živine, medtem ko se je malo višje po strmih vrhovih sivega Krna, Batogenc, Rdečega roba, Pesk, Krnskega jezera in Studorja prepašalo na stotine belih ovac.

Kdo ne bi občudoval in ljubil teh planin! Prav v osrčju tega planinskega sveta pod Krnom je PD Kobarid pred pol leta sklenilo, da bo v prihodnjih treh letih zgradilo planinsko koč.

Življenje v teh planinah na Kobarškem se je pred dvema desetletjema postopoma začelo spreminjati. Živahno planšarsko življenje je začelo zamirati. To skušajo zastaviti odgovorni dejavniki tolminske občine, kobariške Planike in tolminske kmetijske zadruge.

Sredi tega mogočnega venca najlepših planin stoji zgodovinsko mestece Kobarid, znano po obilnem cvetju, po rožah in oleandrih, ki krasijo pročelja hiš in ulice. Kobarid z okoliškimi vasi je dal Slovencem veliko zaslužnih mož.

Pri Pomolču na Vrsnem se je 15. 10. 1844 rodil pesnik Simon Gregorčič, imenovan

Kikov senik (Livške ravni) pod vrhom Kuka

Foto J. Kurinčič

goriški slavček; pri Lekšu ali Pepu v Kobaridu 14. 2. 1863 skladatelj in pesnik Hrabroslav Volarič; pri Pincu v Kobaridu 26. 5. 1859 pesnik Josip Pagliaruzzi-Krilan; pri Pepu Kramarjevem v Kobaridu se je 26. 2. 1864 rodil tiskar, založnik in borec za narodne pravice goriških Slovencev Andrej Gabršček; pri Špiču 8 7. 1845 notar, rodoljub in prijatelj Simona Gregorčiča Ignacij Gruntar; pri Podkletniku na Vrsnem 2. 1. 1852 dr. Anton Gregorčič, državni in deželni poslanec, borec za pravice goriških Slovencev in ustanovitelj šolskega doma v stari Gorici; pri Mohu v Krnu 12. 10. 1851 zgodovinar profesor Simon Ružar; v Kredu se je rodil pisatelj Jože Lavrenčič, v Breginju brata Tonkli, borca za narodne pravice.

Pri Šribarju v Kobaridu se je 8. 2. 1908 rodil kobariški rodoljub, vodja tajne organizacije TIGR na Kobariškem, borec za pravice primorskega ljudstva, univerzitetni študent Andrej Manfreda, antifašist, dvakrat obsojen na skupno 25 let težke ječe. Umril je v fašističnih zaporih v Soluzzu v Italiji pred padcem fašizma julija 1943. Pri Nadalču v Kobaridu se je rodil 4. 10. 1920 Franc Uršič-Joško, junaški borec NOB, kapetan, komandant brigade Simona Gregorčiča, sin prvega sekretarja in soustanovitelja prve celice KP v Kobaridu leta 1919. Komaj star 25 je Franc Uršič 7. 4. 1945 končal svoje mlado življenje v krematoriju Rižarne v Trstu, potem ko so ga ranjenega ujeli Nemci avgusta 1944 na pogorju Krna.

Na pobudo različnih ustanov in društev je bilo tem zaslužnim kobariškim možem postavljenih zadnja leta nekaj spomenikov in spominskih plošč.

Leta 1959, dobro leto preden se je Kobariška občina združila z občino Tolmin, je bivši OLO Kobarid na svoji seji razpravljal o postopni ureditvi spomenikov tem zaslužnim kobariškim možem. Sklenili so postaviti na trgu alejo zaslužnih mož ali pa ob vseh treh vpadnih cestah na začetku Kobarida postaviti doprsne spomenike. Tako bi obenem s spomenikom padlim borcem NOB in Kobariški republikli iz leta 1943 mesto Kobarid dobilo značaj spomeniškega mesta in to za dobo zadnjih sto let, od srede 19. stoletja do srede 20. stoletja.

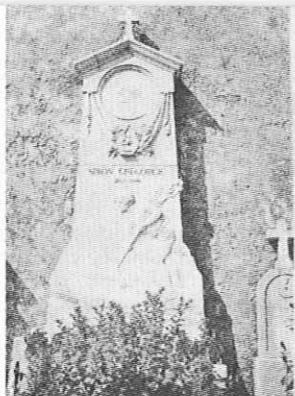
Krajevna skupnost, družbenopolitične organizacije kraja in okolice, planinsko, turistično in muzejsko društvo, občinska skupščina in temeljne organizacije združenega dela Kobarida, vsi so bili za tako ureditev mesta.

Tej zamisli se je prva odzvala mladina na osnovni šoli v Kobaridu pod vodstvom šolskega mentorja likovnega učitelja Miloša Volariča in ravnateljstva šole. Zadnje čase so začeli postavljati v Kobaridu in okolici na razna spomska obeležja dogodkov iz NOB iz kamna ali lesa izdelane spomske plastike in obeležja. Mladina je pokazala pot.

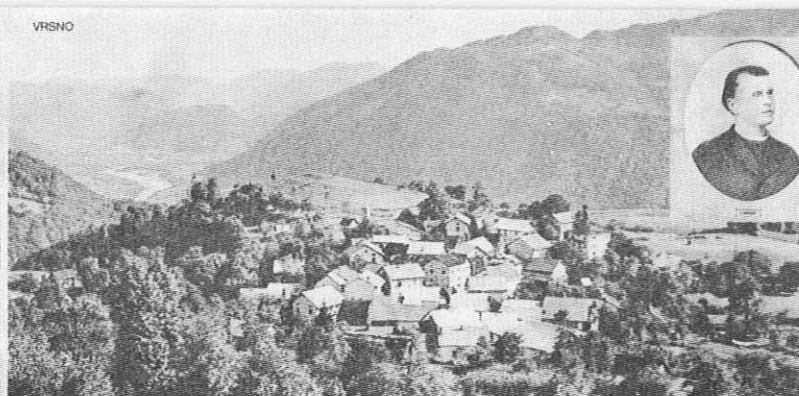
2. Konec vojne za livške vasi

Za devet livških vasi in zaselkov se je končala zadnja vojna pred 30 leti že 7. aprila 1945. Ta dan je bila nemška edinica iz kobariške postojanke zadnjič v teh vaseh. Nemški oddelek je štel okrog 120 mož, poveljeval jim je neki histerični kapetan. Prišla je v planinsko vasico na Livek, da bi izvršila nekaj aretacij in požgala še nekaj hiš. Del tega oddelka je ostal na Livku, okrog 70 mož pa se je z enakim namenom vzpenjalo proti Livškim Ravnam, ki ležijo 3 km od Livka na višini 1043 m.

Ko so Nemci na čelu s kapetom prispeli pod Livške Ravnice, so jim partizanski borci I. in II. bataljona Briško-beneškega odreda, komande mesta in borci kurirskih postaj, ki so se tedaj zadrževali v bližini vasi, priredili dostojen ognjeni sprejem. Nemci so se presenečeni vrgli v zaklone. Puške in brzostrelke, mitraljezi in minometalci so užigali po njih iz vseh grebenov okrog vasi. Obsedeni kapetan pa je še vedno kričal nad vojaki »forverc, forverc, forverc«. V stiski se je večja skupina Nemcev zatekla v senik Hrasta Antona-Kika. Še danes stoji ob cesti, zgrajen iz suhega kamenja. Ujeli so se v past, kajti partizanski rafali so začeli sekati pred vrata in izhod iz senika je bil Nemcem zaprt. Ko so videli, da je še minometalec začel meriti na senik, so na drugi strani zrušili del stene in se skozi luknjo začeli reševati iz senika. Vendar se je tudi po tej poti rešil le del Nemcev, kajti partizanski borci so računali tudi s to možnostjo in so tudi to stran senika začeli zasipati s krogli. Nemci so se tedaj začeli umikati proti Livku, razjarjeni kapetan pa je še vedno iz zaklona divje kričal svoj forverc. Vzel ga je na muho mlad borec iz Brd in kapetan se je smrtno zadet zavalil po bregu. Potem so se partizani pognali na juriš. Maloštevilni Nemci, ki so ostali še živi, so se v divjem begu umikali proti Livku. Nemcem je na Livek prišla pomoč, vendar prepozno, kajti v livških vaseh, ki so bile zibelka partizanstva na Kobariškem, so pustili okrog 14 ujetih, 15 mrtvih in prav toliko ranjenih mož, medtem ko so bili na naši strani le trije lažje ranjeni. Nemci so prišli loviti naše ljudi in požigati, to je bilo ugotovljeno iz pisanih dokumentov, ki so jih partizanski borci dobili v torbi padlega komandanta. Nemci so na hitro pobrali svoje mrtve in ranjene, jih naložili na vozove, ki so jih mobilizirali na Livku, in se ojačani še isti dan na Livških Ravnah pozanimali, kako so partizani delali z njihovimi ujetniki. Nikoli več jih ni bilo v livških vaseh, za te vasi se je vojna končala en mesec prej.

VRSNO

KOBARID

ROJSTNA HIŠA S. GREGORČICA

Kobariško-vrsenska razglednica

Foto O. Sturm

Videle pa so ob koncu vojne okrog 800 zasovraženih italijanskih fašističnih vojakov, ki so jih partizanski borci zajeli zadnji dan aprila 1945 blizu Idrskega in jih razorožene pripeljali na Livek. Odtod so jih odgnali naprej v ujetniško taborišče.

3. Pred tridesetimi leti – v naših planinah (Spomin na 27. april 1945)

Vsako leto na dan obletnice OF se rad spomnim na nekaj dogodkov, ki so se odigrali na predvečer zadnje obletnice OF v partizanih. Okrožni NOO za Zahodno Primorsko mi je naročil izvršiti neko nalogo na planinah Matajurja in ugotoviti stanje tamkajšnjih planinskih staj. Za pomoč sem prosil Ivana-Rožnika Kranjca iz vasi Svino. 26. aprila 1945 popoldne sva se iz komande mesta Kobarid, iz Jevščka, napotila proti Matajurskim planinam. Med potjo sva se spomnila na obletnico OF in sklenila sva, da po opravljenem delu pripraviva v Idrski planini še dve veliki grmadi in ju zakuriva na čast četrte obletnice OF. Kresova bosta vidna v Kobaridu in Tolminu, kjer so bile okupatorske postojanke. Ko se zmrači, zanetiva prvi kres, vriskajoč nadaljujema pot proti drugi 500 metrov oddaljeni grmadi, da zanetiva še to. A glej smolo! Nič hudega sluteč obrneva proti Kobaridu, ki je stal pod nama poln domobrancev in Nemcev, in se ozirava po drugih vrhovih vse naokrog po Soški dolini in Tolminski, kjer je na čast OF plapolalo na stotine kresov. Nenadoma v zraku nekaj silovito zafrfota in se z vso silo raztreščl tik pod nama, nato še drugič in tretjič. Vse žvenkeče nekaj metrov okoli naju, smrdi po smodniku in žveplu. Bile so mine, ki jih je sovražnik pošiljal s težkimi minometalci iz Kobarida, da bi pregnal izzivajoče netilce slavnostnih kresov. Vrževa se na tla, nato pa se hitro zmuzneva iz tega nevarnega mesta in si poiščeva zasilno zavetje med velikimi skalami. Ko utihne prva serija min, se splaziva do druge grmade, jo zanetiva in se v divjem diru oddaljiva. Komaj sva odnesla pete dobrih 50 metrov, že prifrfova druga serija min, ki so se raztreščile v neposredni bližini drugega kresa. Ko sva bila zunaj nevarnosti, sva spustila v zrak še nekaj rafalov častnih salv in vrgla par bomb. Zadovoljna sva se ozirala proti sovražni postojanki, češ, kako se le okupator jezi nad kresovi po vsej Tolminski in Primorski, saj so obetali zmago partizanske vojske. Čez nekaj dni po tem dogodku so partizanske čete že zasedle Kobarid, istočasno pa so tja prodrle tudi angleške. Nasproti mi pride sorodnica Amalija iz vasi Svino in mi vesela stisne roko:

»No, Ivan kako je šlo v partizanih?«

»Veš, Amalija, ves čas partizanščine je še kar šlo, včasih dobro, včasih slabše, pred nekaj dnevi bi jo pa skoro izkúpila s tvojim bratom Ivanom, ko sva zakurila dva kresova v ldrski planini na čast obletnice OF«.

Amalija me pozorno posluša in mi pove: »Tisti večer sem nesla mleko v mlekarno v Kobarid. Ob cesti pri starem pokopališču v Kobaridu sem videla domobrance, ki so s težkim minometalcem merili na kresove po Matajurju. Ko sem se vračala iz mlekarne, me je prehitel nemški oficir in zavil k domobrancem. Čakali so, da jih bo pohvalil, oficir pa je v slabi italijanščini zarohnel nad njimi, jih obrcal in pogнал v kasarno, zraven pa se je drl: »Kaj vznemirjate ljudi, ali ne vidite, da vse nič ne pomaga in da je vsega konec?«

Vidite, vsak po svoje. Z Rožnikom se zdaj na 27. april spominjava, kako sva jo komaj odnesla, tisti bivši domobranci pa se najbrž spomnijo nemške brce v zadnjo plat, ki je po svoje pomenila konec vojne.

LETNA KONFERENCA IKAR V TATRAH

ING. PAVLE ŠEGULA

edna letna konferenca IKAR za leto 1974 je bila 19. 9. 1974 v Starem Smokovcu, Tatrah, ČSSR.

Zbrali smo se zastopniki 13 držav: Avstrije, ČSSR, Bolgarije, Italije, Jugoslavije, Francije, Kanade, ZRN, Lichtensteina, Norveške, Poljske, Španije in Švice; gostje so bili Romuni in predstavniki ZSSR.

Dnevni red konference je obsegal 10 točk, ki smo jih absolvirali brez posebnih zapletov. Naj jih naštejemo po vrstnem redu:

Zapisnik konference 1973, delo v letu 1974, blagajniško poročilo, poročila podkomisij, organizacija, statistični podatki o organizacijah GRS, naprave za iskanje zasutih v plazu, volitve, dogovor o konferenci 1975 in razno.

Zapisnik konference v Innsbrucku je bil sprejet brez pripomb, zato smo lahko tako prešli k razpravi o poročilu predsednika za obdobje 1973/1974.

Poročilo je bilo v glavnem posvečeno aparatom za iskanje zasutih v plazu. O tem smo že nekajkrat poročali, nekaj spisov na to temo je bilo objavljenih tudi v tujih planinskih glasilih in biltenu UIAA.

V glavnem naj omenim naslednje važnejše ugotovitve:

1. Poenotenje frekvence na mednarodnem nivoju še ni pričakovati, vendar je švicarska GD PIT obljubila, da bo načela problem na enem prihodnjih srečanj UIT (Union Internationale des Télécommunications).

2. Podobno kot tehnični predpisi tudi tehnična izvedba ne gre na roko integracijskim težnjam. Strokovnjaki so jasno odgovorili, da ni mogoče brez velikih sprememb iz avstrijskega piepsa in švicarskega VS-60 napraviti ene naprave oziroma aparata.

3. V zadnjih dveh letih je, vsaj teoretično, napredovala tudi zamisel smernostnega iskanja, ki jo je prek lavinske žolne sprožil profesor Avčin. Princip je zdaj že priznan, žal še ni na voljo poskusne serije aparatov, da bi jih mogli v praksi preskusiti v širšem obsegu.

Nadalje je predsednik poročal o simpoziju letalske reševalne službe na Kleine Scheidegg v Švici septembra 1974. Simpozij pomeni izmenjavo mnenj in izkušenj pilotov, reševalcev in pomožnega osebja ter omogoča hitrejši napredek te razmeroma mlade veje reševalnih služb v Evropi.

Kar zadeva finance, IKAR nima problemov z odvečnimi sredstvi. Blagajna izkazuje, da se je v mandatnem obdobju obrnilo 4 175 05 ŠFr. Trenutni višek je 1178 ŠFr. Razlogov, da bi se pogospodili, torej ni.

Šledila so poročila komisij.

Wastl Mariner je poročal za podkomisijo za opremo.

V izvajanjih je bil skop, a je obljubil skorajšnje podrobno poročilo o delu.

1. Opremo IKAR uporabljajo v vseh državah članicah in tudi v drugih deželah. Potrebo po bistvenih spremembah ni.

2. Francoska nosila so odlična za reševanje s helikopterji tipa Alouette. V sezoni 74/75 bodo na voljo vsem zainteresiranim, da bi jih preskusili in podali svojo dokončno oceno.

3. V več državah že uporabljajo avstrijski pieps za reševanje zasutih v plazu. Izsledke in priporočila simpozija v Suldnu pričakujemo z velikim zanimanjem.*

* Avstrijska GRS je piepse prodajala na svojo roko, tudi simpozij v Suldnu nad napravo ni pokazal posebnega navdušenja. Pieps, skadi in VS-60 so bili sprejeti kot gotovo dejstvo.

Kot drugi je poročal predsednik podkomisije za reševanje z letali in helikopterji. Govoril je o izkušnjah in opažanjih s helikopterskega simpozija. Letalska reševalna služba je začela delovati v gorah pred 22 leti.

1. Reševanje je v različnih državah še zelo različno. Ponekod so to državne institucije – vojska, policija, žandarmerija, drugod zasebne družbe. Tudi naloge so še različne. Ponekod letalci opravijo 90% vseh akcij, drugod zelo malo.

2. Helikopter in letalo sta najudobnejše sredstvo za prevoz ponesrečenca, imeti pa morata dobro usposobljene in večje pomagalice.

3. Letalska reševalna služba ne more biti samo transportna organizacija, ampak mora delovati vsestransko in celovito. Reševati mora v različnih okoliščinah, dajati prvo in zdravniško pomoč in transportirati direktno v bolnico.

W. Mariner in Felix Germain, kasneje pa še Erich Friedli so v razpravi priporočili previdnost.

Zavoljo razvoja letalske reševalne službe ne smemo zanemariti klasične GRS, pač pa bi bilo zelo dobro, da usposobimo kar največ članov GRS za reševanje z letali. Dosti dela je imel Melchior Schild, predsednik podkomisije za plazove.

Orisal je zimo 73/74, ki je bila ponekod bogata s snegom, a drugod zelo revna. Zavoljo snežnih padavin spomladi je bila v glavnem dolga, v Evropi je terjala 84 smrtnih žrtev. Pomoč tovarišev se uveljavlja, večino preživelih so namreč rešili njihovi sopotniki, ne pa organizirani reševalci.

O reševanju z elektronskimi pripomočki za zdaj še ni slišati ugodnih poročil praktikov. Izjema je po vsej priliki Kanada, odkoder pa ni točnejših podatkov, zlasti ne podatkov o številu rešenih s pomočjo elektronskih naprav (skadi, Pieps).

Razprava je bila kratka. Govoril je tudi italijanski predstavnik Toniolo, ki je opozoril na skrajno previdnost in taktnost, kadar gre za vrednotenje kakršnihkoli pripomočkov. Omenil je poskus francoskih reševalcev, ki poskušajo lavinske vrvice, navezane na balone. V stiski je treba aktivirati balon (napihne ga stisnjen plin iz vgrajene ampule), nakar vrvica zanesljivo ostane na površini snega. Opozoril pa je tudi, naj ne pozabimo na obstoječe reševalne metode in naprave.

Sledilo je poročilo zdravniške podkomisije.

Dr. G. Neureuther je poročal, da je v komisiji mnogo zdravnikov, zavoljo tega tudi dosti misli in predlogov. Obravnavali so med drugim:

1. Umetno dihanje. Tubusa naj laiki ne uporabljajo.

2. Masaža srca je stvar zdravnikov, laiki naj je ne izvajajo.

3. Kačji pik v gorah ni redkost, nobena tajnost tudi ni, da je okrog zdravljenja prizadetih in zlasti prve pomoči še mnogo nejasnosti. Temo bodo obravnavali na enem prihodnjih zdravniških srečanj oziroma simpozijev.

4. Čedalje bolj je v rabi zračna opornica, kar pa ne izključuje rabe ekstenzijskih opornic.

Točki 5 in 6 dnevnega reda sta minili naglo in brez zapletov.

Novi član IKAR je Norveška. O kandidaturi ZSSR in Romunije nismo govorili, četudi so se predstavniki teh dveh držav udeležili VI. LUK.

Kar zadeva podatke o organizacijskih posebnostih članic IKAR, je predsednik povedal, da je podatke v glavnem že dobil, da jih bo pred dokončnim vrednotenjem še preveril in poslal v odobritev odgovornim predsednikom posameznih držav-članic.

Točka 7 dnevnega reda je bila posvečena napravam za iskanje zasutih v plazju.

O tem je bilo zadnja leta že dosti povedanega, stanje septembra 1974 pa naslednje: V uporabi ali na preizkušnji je trenutno (v Evropi) več elektronskih aparatov: VS 60 (Švica), pieps (Avstrija), žolna (Jugoslavija), v Franciji pa francoski aparat.

Mnenje IKAR je, da trenutno nobeni napravi ne da atesta, kdor želi, lahko uporablja tisti sistem, ki mu je najlažje dosegljiv. Problematična je Kanada, kjer uporabljajo naprave tipa skadi in pieps delno pa tudi že VS 60, tako da nastaja zmešnjava in škoda zavoljo nevsklajenih frekvenc. Aparati so še obnesli, potrjeno je, da so z njimi že rešili življenja.

Norvežani iščejo z bajanico, ki je menda tudi dobra in bi kazalo podrobneje obdelati njeno uporabnost.

Po mnenju M. Childa in tudi drugih udeležencev, naj bi nekatere nejasnosti pojasnil simpozij za reševanje iz plazov aprila 1975. Dal naj bi nove napotke in smernice, saj se obeta sodelovanje številnih strokovnjakov, katere bi morali praktiki reševalci opozoriti na najvažnejše probleme.

Sklenjeno je bilo, da naj v pripravah na simpozij sodelujejo vse članice IKAR prijavijo referente in organizacijske sodelavce. Sodelovala naj bi tudi komisija za opremo, ki sodi, da mora dati svoje mnenje k napravam za reševanje, ne glede na to, kje jih bodo uporabljali.

Volitve niso prinesle nič novega.

Na krmilu IKAR je še naprej Erich Friedli, ki mu v predsedstvu pomagajo načelniki Wastl Mariner, Melchior Schild, Georg Neureuther, Fritz Bühler ter še Gerd Maier

in Bruno Toniolo. Vprašanje prihodnjega zbora IKAR na seji ni bilo dokončno rešeno, sklenjeno je bilo, da bo jeseni 1975, predvidoma v Aosti. V zadnji točki dnevnega reda so francoski reševalci razpravljali o znakih za sporazumevanje zemlja-zrak ter o vlogi raket; rdeča raketa naj bi vselej pomenila klic na pomoč.

FFM (Fédération Française de la Montagne) predlaga, da bi sleherni alpinist nosil s seboj vrečko s piščalko, zrcalom in rdečo zastavico z belim kolobarjem.** Ta bi bila hkrati uporabna kot bivak vreča in kot znamenje za označevanje lege ponesrečenca oziroma kraja za pristanek helikopterja.

Francozi so tudi predlagali uvedbo lavinske vrvice z balonom, ki ga napihne vgrajena ampula, čim lastnik zasluti nevarnost in potegne vrstico. Obnašanje balona, ki poskrbi, da je vrstica na površju snega, so demonstrirali s filmom.

Slišali smo še predlog, da naj bi ustanovili pravno komisijo IKAR, ki naj bi reševala številna organizacijska vprašanja. Predloga podrobneje nismo obravnavali, splošen vtis je, da taka podkomisija ni potrebna.

** Zamisel je vredno pozdraviti, saj je taka bivak vreča vidna že od daleč. Piščalko pa bi moral nositi s seboj vsak planinec za klic v sili.

MOJ NAJLEPŠI PRIJATELJ

(Planinskemu Vestniku za 80-letnico)

a, Planinski vestnik, ti si moj najlepši in najboljši prijatelj! Tebi sem najbolj zvesta v življenju – že 40. leto – in do groba bom. Čas mi narekuje, da ti to javno priznam, ker le v tebi najdem največ harmonije, etike, zgodovine, znanja, sploh vse, kar je lepo in zanimivo.

Zelo, zelo sem hvaležna vsem pisateljem, ki opisujete domače in tuje gore, in tistim, ki vodite planinska društva in planinsko zvezo.

Nobene druge revije in časopisa ne primem v roke tako spoštljivo in z zanimanjem kakor Planinski Vestnik. Seveda tudi knjige planinskega značaja, ki me navdajajo z zadovoljstvom. Mnogokrat se v spisih srečam s svojimi doživetji, saj so me osvojile gore že v mladosti. Prav kmalu sem spoznala, da me ne more nobena stvar na svetu bolj osrečiti.

V gorah sem najbolj srečna, mirna. Do zadnjega čuta pripadam njim, hvala njim, vsem vrhovom, ki so me vabili, dokler se nisem seznanila z vsemi, kar jih je na Slovenskem, in še z drugimi. Vedno sem imela občutek, da me je vsaka gora sprejela z objemom kakor svojega otroka. Zavedam se, da jim pripadam z vso dušo. Ko sem bila še otrok, sem se zveselila zelene travice, stezice, vse sem nežno božala. Ko sem v daljavi gledala Kamniške planine in druge vrhove, mi je raslo hrepenenje: »Ko bom zrastle, bom vse prehodila.« Besedo sem držala in še mnogo mnogo dodala.

Ko nas je doletela vojna, sem se med mnogimi tudi jaz znašla v zaporu leta 1942, nato v Gonarsu itd.

Vsi, ki smo ljubili domovino, smo bili zaznamovani in izgnani. V Gonarsu sem prenašala bedo, kar ponosno, ker sem imela vero v zmago, bodrilo nas je slovensko petje, zbor je vodila današnja operna pevka Vilma Bukovec. V jasnih dneh sem se ozirala proti Julijskim Alpam, nemalokrat sem se zjokala. Prišel je dan, ko je septembra 1943 Italija kapitulirala. Naslednjo noč smo se zbrali – 24 internirancev iz okolice Ljubljane, kar peš smo zastavili pot skozi Visco, pred Gorico smo prebredli Sočo, in šli čez kraško planoto v Vipavo in dalje čez Hrušico do Ljubljane. Pet dni je trajala ta pot, dolga tura je bila to. Znova se je začelo preganjanje. Da se nisem umaknila na Gorenjsko, bi me najbrž ne bilo več.

Končno smo po velikih žrtvah in trpljenju dočakali svobodo. In začela se je zopet neizpeta pesem – »v hribih se dela dan« in celo nekaj primorskih vrhov smo pridobili, da je bilo kaj novega. Začeli so se tudi izleti čez mejo in tudi hrepenenje je raslo, saj to je tako človeško. Precej sem potovala. Kadar sem se vrnila, s kateregakoli potovanja, vedno sem na glas zapela hvalnico: »Naše gore so najlepše.« Hitro je mineval čas, približal se mi je Abraham. Odločila sem se, da njemu na čast prehodim slovensko transverzalo in tako še enkrat doživim vse vrhove. Obljubo sem izpolnila. Bala sem se, da mi Abraham ne bo več dovolil poditi se po grebenih, ali že 14 let se mi smehlja, češ kako neugnana sem. Vedno bolj me žeja po tej lepoti, ki mi hrani dušo in srce, da lahko veselo živim.

Mojca Lajovic

DRUŠTVENE NOVICE

DAN KOKRSKEGA ODREDA

Ideja, da bi spomin na ustanovitev in delovanje kokrskega odreda počastili s tradicionalnim pohodom na Kališče, je bila v mislih številnih borcev kokrskega odreda. Predsednik PD Kranj tov. Franci Ekar je zato navdušil upravni odbor PD Kranj. Zamisel je bila programsko in operativno sprejeta in namenjena 30. obletnici osvoboditve, obnavljanju tradicij NOB, pospeševanju množičnosti in telesne kulture.

Odred je bil ustanovljen 18. junija 1942 na Kališču. Takrat je bil ustanovljen tudi njegov drugi bataljon.

Letošnji prvi spominski pohod na Kališče je bil 14. in 15. junija. Vsak udeleženec je lahko dobil registrirni karton, s katerim bo po petih pohodih imel pravico do spominske značke. Organizatorji smo s tem omogočili evidenco udeležbe.

V soboto, 14. 6., so že v zgodnjih jutranjih urah prišli prvi udeleženci, organizirani v pohodni skupini ali posamezno. V sobotnem programu je bilo najavljenih več organiziranih skupin enot in brigad; za prenočevanje smo morali pripraviti prek 300 ležišč. Dom kokrskega odreda je dobil velik prirastek, saj je okoli njega zraslo kakih 40 platnenih hišic.

Vsi so pokazali nadpovprečno solidarnost, požrtvovalnost in sodelovanje. Taborniki so preskrbeli in uredili pod vodstvom Tončke Vodnik za taborišče, teritorialna partizanska enota partizansko kuhinjo, vojaki garnizona Stane Žagar iz Kranja za opremo, transport in del kulturnega programa, preživeli borci pa so se vključili v neposredno organizacijo in program partizanskega programa in bivanja na Kališču.

Vreme je bilo lepo, program je potekal po planu, le kuharji so se nekoliko jezili nad svežimi drvni in nenamočenim fižolom. Taborniki in planinci so imeli dosti dela za pripravo tabornega ognja. Ob 18 se je vsa množica – vseh je tedaj bilo čez 500 – pomaknila na Spodnje Kališče, tj. k obeležjem, kjer je bil ustanovljen odred. Na to mesto so prispele enote kokrskega odreda iz Tržiča, ki so se jim priključili tudi vojaki graničarji, teritorialne enote iz Kranja, vojaki iz kasarne Staneta Žagarja iz Kranja, organizirane enote tabornikov in planincev in skupina miličnikov.

Vsebinsko bogat govor je imel Franc Štef-Miško, nekdanji borec odreda. Sledil je kulturni program.

Ko se je stemnilo, je nebo razsvetlila

PLANINSKO DRUŠTVO KRANJ

ODBOR KOKRSKEGA ODREDA

Ime in priimek udeleženca pohoda:

Noslov:

Dan kokrskega odreda

TRADICIONALNI POHOD

№ 00174

1

2

3

4

5

Registrirni karton za pridobitev značke po petih zaporednih pohodih

Na Kališču – partizanski golaž

množica raket, zaplapolal je velik taborni ogenj. To je bil začetek tistega intimnega vzdušja, ki ga tako redko srečamo. Ob tabornem ognju so se posedli borci NOB: Miloš Rutar, Franc Štefe, Franc Ribnikar, Andrej Brovč, Franc Puhar, Dušan Feldin, Tone Tičar in drugi ter pripovedovali o preteklem boju odreda in o akcijah posameznikov.

V soboto smo našteli čez 800 udeležencev. Nedelja nas je presenetila s čistim jutrom. Udeleženci so že v zgodnjih urah zapustili Kališče in se spustili pod Kališče do nekdanje bolnišnice »Košuta«, kjer je zdaj razstava partizanskega zdravstva na Gorenjskem.

Na Kališče so pričele prihajati nove skupine. Ena največjih je bila skupina pio-

Sotorišče na Kališču

nirskega odseka PD Kranj, saj so mentorji pripeljali čez dvesto članov odseka, dalje skupina planinske sekcije iz mladinskega doma Preddvor. V popoldanskih urah je predsednik PD Franc Ekar pozdravil vse udeležence, še posebej najmlajše – pionirje. Tov. Ekar je med drugim dejal: »Dolžnost vseh nas je, da v gorah skrbimo za svet NOB, da vzdržujemo partizanska obeležja in s srcem negujemo svet in ideje, kjer so se razvijali načrti in akcije naših partizanov...«

Zatem je pozval skupine, da so odnesli vence in cvetje na partizanske grobove na Kališču in Storžiču.

Vseh udeležencev je bilo v obeh dneh kakih 1800. Na ta dan je tudi predstavnik PZS, domačin ing. Pavle Segula, prinesel na Kališče radijsko postajo za zvezo s stalno službo LM, kar je velikega pomena za preventivno-komunikacijsko področje.

OB DESETLETNICI SMRTI ZORKA JELINČIČA

22. junija smo se po zaslugi SPD Trst in seveda njene požrtvovalne predsednice dr. Sonje Mašere zbrali na Črni prsti z namenom, da se ob desetletnici smrti Zorka Jelinčiča spomnimo ne samo bivšega predsednika tržaškega planinskega društva, pač pa predvsem vzgojitelja mladine, ki je nosil baklo slovensiva v zaslužnji Primorski. Mašerova je v svojem govoru dejala, da je bil Zorko predan enemu samemu cilju: ubraniti slovensko primorsko ljudstvo pred narodnostno smrtjo, na katero ga je obsodila fašistična oblast takoj po prvi svetovni vojni.

Da je imel Zorko prepričevalno besedo pri mladini v dobi prvega odporništva na Primorskem vse do aretacije leta 1930, je na Črni prsti potrdil tudi borec takratnih iredentističnih skupin Slavko Tuta, ki je v svojem kratkem govoru med drugim izrazil prepričanje, da bi brez požrtvovalne mladine in predvsem njenih voditeljev, kakršen je bil Zorko Jelinčič, ne bilo kaj reševati v času narodnoosvobodilnega boja v drugi svetovni vojni. Fašizmu bi se bilo posrečilo zatreti rodoljubje, ki je prevevalo primorskega človeka in Istrana, uničiti vero v obstoj naroda, ki mu je zemljepisna kolokacija dodelila važno vlogo, da brani slovanstvo na zahodu, ne glede na različne politične koncepcije. Zorko Jelinčič je bil mnogo več kot politik. Politik Zorko ni bil. Vzgoja naše generacije ni vodila v politični boj, ni šlo za ta ali oni svetovni nazor.

»Pobudnik in duhovni voditelj odpora, organizator slovenskega, prosvetnega antifašističnega gibanja na Goriškem je bil on, mladi Zorko Jelinčič,« je rekla v svojem govoru dr. Mašera.

Tem skromnim besedam naj dodam, da je bil Jelinčič iredentist, pravi upornik. Na procesu zoper slovensko mladino, na katerem so Jelinčiču prisodili 20 let zapora in se je vršil 5. decembra 1931 pred posebnim sodiščem v Rimu, je predsednik, fašistični general Saporiti, dolžil obtožence, da so »poskušali del državnega ozemlja priključiti Jugoslaviji«.

Pa še nekaj je za pravilno pojmovanje tega idealizma tiste mladine treba pibiti. Štejem si v veliko čast, da je že oblikovanemu rodoljubju ravno Zorko dal trdnejšo, filozofsko osnovo, meni in drugim sovrstnikom. Slab zgled, ki so nam ga dajali »politiikanti« – prve aretacije so jih odpihale čez mejo v udobnejše življenje – je znal Zorko razložiti, nikoli pa ne opravičiti. Teh »prekupčevalcev« z narodovo usodo ni bilo veliko, bili pa so le. Na Primorskem je ostala trdna mladina. In glej čudo, od kraja si jo lahko srečal z gozdarji na nogah v planinah.

Trop takih je nekega pomladanskega dne leta 1928 sedel pod vrhom Sv. Gabrijela nad Gorico. Šlo je takrat že zares. Nihče ni vedel, ali ga morda v tistem trenutku ne iščejo na domu karabinerji. Rekli so, kratek pomenek v kasarni, pa se je sprevergel lahko tudi v nekaj ali dosti let zapora. Jelinčič nam je takrat med drugim dejal:

»Duha krepimo z voljo. Planine so telovadnica. So dobra priprava za pošteno delo, ki naj utrdi v mladem človeku duh odpornosti in zmanjša strah pred žrtvami. Nekateri niso za to delo. Ti bodo odpadli kot listje s suhega drevesa. Junak se zapora ne boji. Težko pa je ostati junak pred moralnim in fizičnim nasiljem v preiskavi.«

Ob zaključku proslave so nam Alenka Rudež, Milica in Ivan Verč recitali rezijansko liriko, kar je pripravil tržaški pesnik Marko Kravos. To je dalo slovesnosti še večji poudarek, saj gre za liriko, ki jo je Milko Matičetov nabral iz rezijanske narodne zakladnice davnih dni in ki je dragocen dokaz naše kulture. (Rožice iz Rezijske – 1972, založili Lipa v Kopru, Založništvo Tržaškega tiska v Trstu in Inštitut za slovensko narodopisje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.)

dr. Slavko Tuta

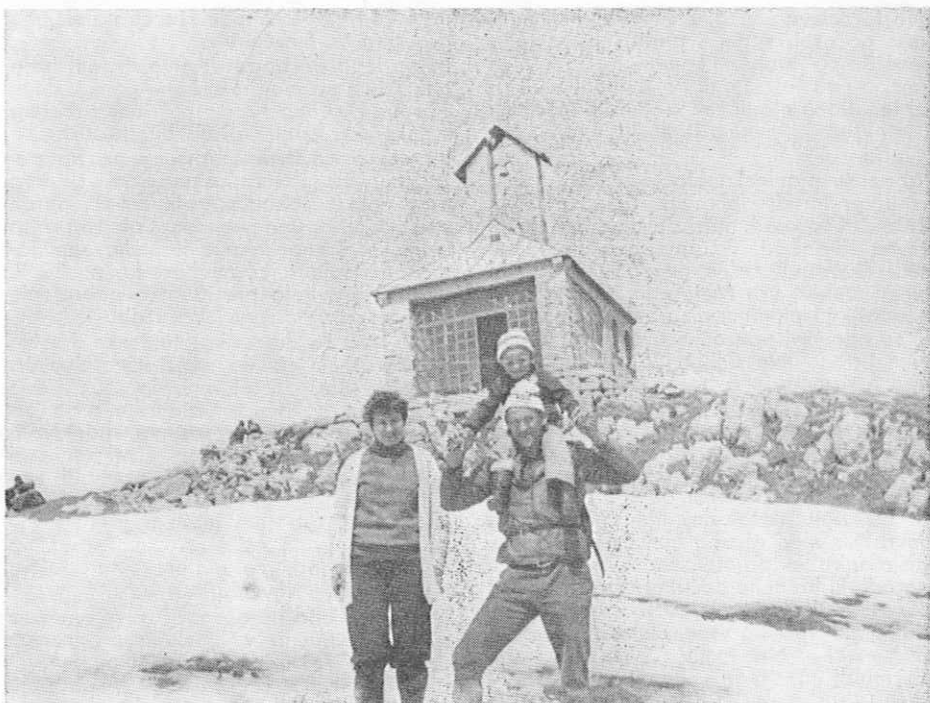
PRAZNOVANJE OBLETNICE OF NA VRHU MATAJURJA

Zelja novoustanovljenega planinskega društva Slovenske Benečije, da bi organizirali planinsko srečanje planincev Kobariškega in Benečije na vrhu Matajurja, se je uresničilo na praznik OF, 27. aprila. Okrog 60 kobariških in beneških planincev se je najprvo zbralo na pokopališču v vasi Matajur, kjer so zastopniki obeh PD položili na grobnico padlih borcev

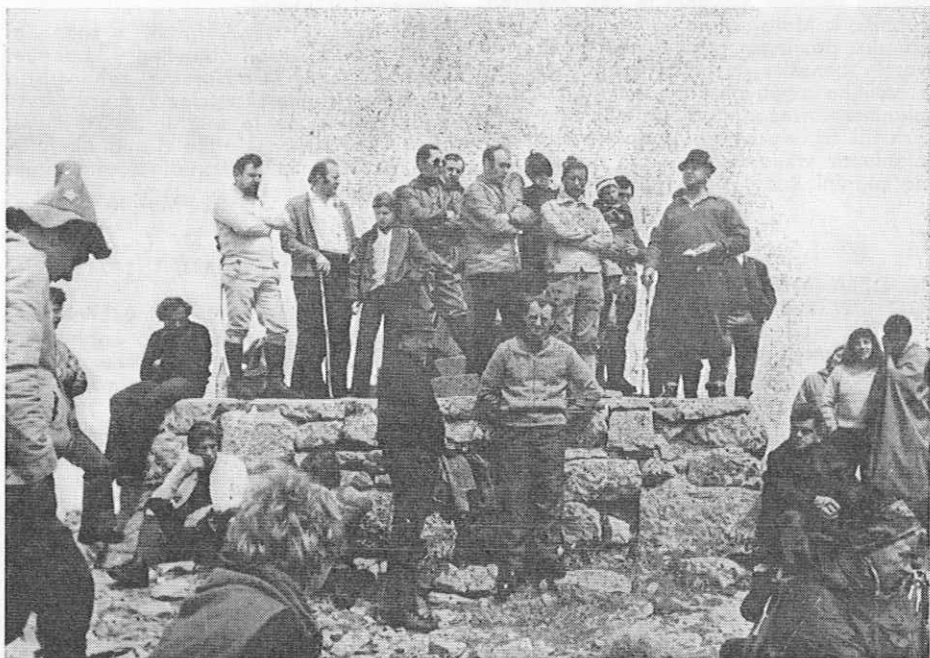
Iz Slovenske Benečije. Zgoraj: Beneški slovenski fantje, člani Slovenskega planinskega društva, harmonikar Birič. Spodaj levo: Vasica Livek med Matajurjem in Kukom, zibelka partizanstva na Kobariškem v ozadju levo Matajur, desno greben Kobarniškega Stola. Spodaj desno: Na mejnem kamnu vrh Prestreljenika, levo Franc Uršič, desno Slavko Fratnik s sinom
Foto J. Kurinčič

Joško Kudrič iz Mašerov – z ženo in triletno hčerko, navdušen član Slovenskega planinskega društva v Cedadu
Foto J. Kurinčič

Na Matajurju, skupina planincev iz Slovenske Benečije in Kobarida. Na desni strani mejne ploščadi stoji Ivan Kurinčič (glej str. 679 in 682)
Foto ing. P. Sivec

dva lovorjeva venca, z enominutnim molkom počastili spomin padlih, pisec tega poročila pa je obudil spomin na 30-letnico zmage nad fašizmom. Po kratki slovesnosti je kolona planincev krenila iz Mašerov proti vrhu v glavnem še zasneženega Matajurja (1643 m).

Ko so se planinci malo okrepčali, je na vrhu podpredsednik PD Kobarid Jože Rakušček pozval najstarejšega planinca, Ivana Kurinčiča, da spregovori par besed. Govornik se je povzpel na glavni mejni steber, vrh Matajurja. Ob velikem navdušenju planincev z obeh strani meje, je spregovoril navzočim o pomenu 34-letnice ustanovitve OF, o 30-letnici zmage nad fašizmom in o borbi proti ostankom fašizma za popolno osvoboditev še zatiranih narodov in narodnostnih manjšin. Končal je svoj govor s Prešernovo Zdravljico in njeno mislijo: »Ta meja, na kateri danes stojimo planinci obeh strani meje, tu na vrhu Matajurja, naj ne bo meja sovraštva med obema narodoma, temveč meja miru in prijateljstva. Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da koder sonce hodi, prepir iz sveta bo pregnan, da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak.« Na mejni steber je stopil še mladi predsednik Beneškega planinskega društva Joško Kukovac iz Mašerov, se zahvalil za spodbudne besede in zaklical, da za Slovence iz obeh strani ne sme biti prave meje.

Z vrha Matajurja so se planinci spustili v vas Matajur, kjer jih je sredi vasi čakal prigrizek, dobra vinska kapljica, dva beneška harmonikaša na čelu z znanim Birtičem. Planincem so se pridružili še številni Beneški Slovenci in dva zavedna župnika iz Matajurja in Tarčmuna. Skupno so do poznega popoldneva prepevali vesele beneške in partizanske pesmi in z velikim zadovoljstvom zaključili prvo planinsko srečanje in praznovanje OF. Sklenili so, da se bo podobno srečanje planincev vršilo še letos, na naši strani, na planini Razor nad Tolminom.

Ivan Kurinčič

IZ DELA MEDDRUŠTVENIH ODBOROV GORENJSKIH PLANINSKIH DRUŠTEV

48. seja meddruštvenega odbora planinskih društev Gorenjske je bila 22. avgusta 1975 v planinskem domu na Lubniku. Na seji so se dogovorili, da bodo letošnji dan planincev, ki bo 14. septembra 1975 pred planinskim domom na Sviščakah pod Snežnikom, praznovali kar najbolj slovesno, saj ta dan sovpada z zaključnimi prireditvami v počastitev 30-letnice osvoboditve.

Gorenjska društva bodo na predvečer tega dne na razglednih vrhovih po Gorenjski prižgala najmanj 19 kresov, naslednjega dne pa bo iz Gorenjske odpe-

ljalo 14 avtobusov udeležence na skupno proslavo na Sviščake.

Poleg tega pa bodo društva organizirala tudi izlete na manj obiskane gore v dneh 13. in 14. septembra kakor tudi nekatere proslave združene z jubileji društev.

Planinsko društvo Radovljica pa bo počastitev 80-letnice ustanovitve društva proslavilo s prikazom reševanja v gorah dne 30. 8., naslednjega dne, ob 10 pa bo otvoritev prenovljenega Roblekovega doma na Begunščici, medtem ko za 27. 9. 1975 pripravljajo proslavo in pobratenje s planinskim društvom Varaždin.

28. 9. 1975 bo slovensko planinsko društvo na Koroškem slavilo svojo 75-letnico pri koči na Bleščeči planini. Ta dan bodo planinska društva z Gorenjske organizirala skupne izlete na proslavo, sodelovala pa bodo tudi v kulturnem programu, saj bodo s seboj na proslavo povabili eno izmed godb na pihala, pevski zbor in recitatorje. Ob tem jubileju pa tudi ne bo izostalo kolektivno in praktično darilo slovenskemu planinskemu društvu za obogatitev inventarja v koči.

Na seji je bilo naročeno društvom, da se aktivno vključijo v izdelavo programov za leto 1976 in za perspektivni delovni plan planinske organizacije v obdobju 1976/80 leta. Ob tem pa ne gre zamenjati, da je program Planinske zveze Slovenije integralni del programa planinskih društev, ki ga ta opravlja za društvo, to pa istočasno pomeni, da bo v bodoče moralo biti financiranje dejavnosti planinske zveze izpeljano iz osnovnih celic organizacije in iz dohodkov, ki pripadajo temeljni telesno kulturni samoupravni skupnosti v občini.

Vskladitev društvenih pravil z zakonom o društvih, ki je bil objavljen v Uradnem listu SRS št. 37/74 od društev zahteva, da po sklepu redne skupščine Planinske zveze Slovenije, ki je bila letos 31. maja, da pravočasno vskladijo dosedanja pravila (statute) in jih predložijo pristojnim organom.

Marjan Oblak

PD MARIBOR MATICA V L. 1974

8. aprila 1975 je bila v predavalnici Visoke tehniške šole redna letna konferenca PD Maribor matica. Zanimivo uvodno točko je pripravil MO: ob izbranih diapozitivih in zvočnih zapisih so se predstavili mladi planinci, ki so v 55. letu društvenega obstoja posebno močno okrepili članstvo.

O dejavnosti v letu 1974 je poročal predsednik Vladimir Stojan. V začetku je spomnil navzoče, da je 19. 9. 1974 umrl dolgoletni društveni administrator Albert Koruza. Nato je poudaril porast članstva od 2344 konec 1973 na 2983 (odraslih 1397) konec 1974.

Upravni odbor je tudi v tem letu deloval v 2 pododborih: odboru za finančno-gospodarsko dejavnost (H. Budja) in odboru za planinsko dejavnost (F. Vogelnik). Tudi MO je imel svoj odbor in je deloval samostojno. Seje odborov so bile redno vsak mesec, po potrebi so odborniki reševali skupna vprašanja na plenarnih.

Mladinski odsek je konec 1973 štel 1155 mladih (604 mladince in 551 pionirjev), konec 1974 pa 1586 (658 mladincev in 928 pionirjev) ali 56% vsega članstva. Vodila sta ga načelnika Srečko Pungartnik in Gorazd Kranjc, poleg odbora je skrbel za dejavnost 16-članski svet mentorjev.

V letu 1974 je MO priredil skupno 55 izletov, 21 skupnih, 34 pa so jih priredile posamezne skupine. Poprečna udeležba je znašala 43. – Na šolah je priredil 19 planinskih predavanj. – Planinske skupine na šolah imajo omarice, v katerih objavljajo mladi planinci svoje vtise z izletov, popestrujejo pa jih fotografije. – V tekmovanje pionir-planinec je vključenih 300 pionirjev; 3 so prejeli srebrni, 1 pa zlati znak. – Med drugimi akcijami velja omeniti udeležbo na orientacijskem pohodu v Pernici, čiščenje transverzale od Radvanja do Bolfenka, taborjenje pri Partizanskem domu na Pohorju (27 udeležencev), zaključno proslavo v Zg. Ščavnici (304 udel.).

V l. 1974 je MO pridobil 2 mlad. vodnika, 2 mentorja in 2 instruktora.

Javna planinska šola, ki jo je od januarja do marca priredil meddruštveni odbor, je bila nadvse dobro obiskana (blizu 100 udel.). Predavanja so bila na VEKS, predavali so Lojze Kraiger, Franček Mali, Dragica Onič, Mirko Šošarič in F. Vogelnik, ki je bil tudi vodja šole. Preizkus znanja je opravilo 63 mladih planincev. Izletji. V l. 1974 se je od marca do oktobra zvrstilo 24 izletov za odrasle planince (15 enodnevnih, 4 dvodnevni in 5 večdnevni). Cilj je bil večinoma izletniški okoliš Maribora, daljši izleti pa so bili usmerjeni v visokogorski svet. – Posebej velja omeniti troje srečanj s planinci SPD Celovce: prvo je bilo 5. do 6. oktobra na Pohorju, drugo 26.–27. oktobra na Bleščeči planini, tretje pa 7. do 8. decembra na Kozjaku. – Posebej je planinska skupina Dravske elektrarne priredila 7 izletov.

Markacijski odsek, ki ga vodi Anton Vuk, je 1974 obnovil markacije na 16 planinskih poteh (5 na mariborskem Pohorju, 11 na Kozjaku).

Planinska predavanja v predavalnici Visoke tehniške šole so spet privabila mnogo planincev in ljubiteljev narave. V sezoni 1974/75 se je od novembra do marca zvrstilo 11 predavanj: F. Vogelnik: Mariborski motivi, inž. Milan Ciglar: Brentski Dolomiti, prof. Janez Gregori: Potovanje zoologa po Himalaji, prof. Ivan

Šumljak: Triglavski narodni park, Peter Skoberne: Slovenske Alpe v cvetju, Mirko Šošarič: Savinjske Alpe nekoč in danes, Stane Belak: Kangbačen – srečna gora, dr. Jožko Buch: Jambo Afrika, inž. Milan Ciglar: Dolomitska transverzala št. 1, prof. Ivan Šumljak: Po sončnem Kozjaku, Mirko Šošarič: Gozd in drevo.

Varstvo narave. Pod vodstvom in ob strokovni razlagi Mirka Šošariča je naravovarstveni odsek priredil poučno dvodnevno ekskurzijo na Pohorje (Lovrenc–Klopnovrška barja–Rogla–Lovrenška jezera–Lovrenc). – Sredi oktobra so se odborniki udeležili otvoritve poučne gozdne poti Svečina–Kopica. – Ob 50-letnici Triglavskega narodnega parka sta Mirko Šošarič in F. Vogelnik v Visokoškolski in študijski knjižnici v Mariboru priredila zanimivo razstavo naravovarstvene literature, popestreno s številnimi fotografijami, pod naslovom »Narava – lepota – zdravje. Varstvo okolja v literaturi« (27. 5. do 28. 6. 1974).

Propaganda. Vsi izleti, predavanja in druge prireditve, so bili pravočasno objavljeni v omarici ter v Večeru in radiu Maribor.

Gospodarska dejavnost. Društvo skrbi za razglednik nad Bolfenkom, Mariborsko kočjo z depandanso in kočjo na Žavcarjevem vrhu. Obe postojanki sta poslovali brez izgube. Vzdrževanje postaja zaradi dotrajanosti čedalje večji problem, ki terja velika sredstva. Brez razumevanja skupščine občine Maribor ne bi bilo moč misliti na najbolj neodložljiva popravila. Gospodar Mariborske kočje, Ivan Ambrož, sicer zgledno skrbi za postojanko, vendar množičnost planinstva narekuje čimprejšnjo rešitev v obliki gradnje nove kočje. Čeprav sredstev še ni nikjer videti, društvo na to nalogo ni pozabilo. Predstavniki društva so si ogledali teren okrog Mariborske kočje in se zedinili, da bi bil najprimernejši prostor za zgraditev nove postojanke okrog 10–15 m vzhodno od depandanse. Navzoči predstavnik zavoda za urbanizem se je z izbrano lokacijo strinjal. Inž. Herbert Drogenik, načrtovalec Ribniške kočje, je pripravljen izdelati idejno skico za novo Mariborsko kočjo. Idejni načrt bo upošteval naslednji sklep UO PD Maribor matica: postojanka naj bi imela 12 sob z 2–3 posteljami, jedilnico z okrog 60 sedeži in vse predpisane sanitarije (po turističnih normah). Po izdelavi idejnih skic bi sestavili pripravljalni odbor, v katerega bi pritegnili predstavnike vseh mariborskih in okoliških planinskih društev.

Priznanja. Predsednik PD Vladimir Stojan je ob koncu poudaril izredno aktivnost MO, za kar gre zasluga planinskim mentorjem na šolah. Priznanja so prejeli file mentorji: Leo Čepič, Stanko Dobrovnik, Miro Engelsberger, Anica Horvat, Slavica Pleteršek, Srečko Pungartnik,

Anica Sevčnikar, Zvonko Šabeder in Jože Topolnik. – Prvi zlati znak pionir-planinec je prejel Franček Kosi. Vodniške znake so prejeli tile mladinski vodniki: Vera Jerebič, Nataša Koblar, Emilija Kracina, Jakob Potočnik, Majda Roženčev in Zdenka Topolovec.

Zastopniki PZS Janez Kmet je po krajšem nagovoru izročil odlikovanja PZS. Zlati častni znak sta prejela prof. Franc Marič in prof. Smiljana Škerjanc; srebrni častni znak Ivan Ambrož, Tone Dobrajc, Ciril Hočvar in Martina Voh; bronasti častni znak so prejeli Nataša Koblar, Gorazd Kranjc, Nežika Martič, Vera Mihalenko, Elizabeta Senekovič in Leopold Vostner.

fv

PO TRIDESETIH LETIH NA POREZNU

Tišino na Poreznu (1622 m) nad Cerknem motijo v poletnih mesecih le številni planinci, pozimi pa močni vetrovi.

Tako pa ni bilo 24. marca 1945. Še pred jutrom je dolga kolona partizanov prispela po pobočju na vrh Porezna. Le s težavo so dosegli vrh, utrujeni, lačni in premraženi. Da bi se odpočili, se je večina namestila v nekdanjih italijanskih utrdbah.

Toda že v dopoldanskih urah so Nemci, ki so s pomočjo ovaduhov zasledovali partizanske premike, prispeli na Porezn. Partizanski odpor ni bil dovolj močan. V boju na vrhu Porezna je padlo 32 partizanov, 36 pa je bilo ranjenih. V rovih so Nemci ujeli 145 partizanov. Odpeljali so jih v vas Jesenice pri Cerknem in jih tam 97 ustrelili.

V nedeljo 17. avgusta so se pomikali proti vrhu nekdanji borci Kosovelove brigade Gorenjskega vojnega področja in drugih enot, ki so preživeli tragedijo na Poreznu. Med udeleženci so bili številni planinci in prebivalstvo iz vasi pod Poreznom.

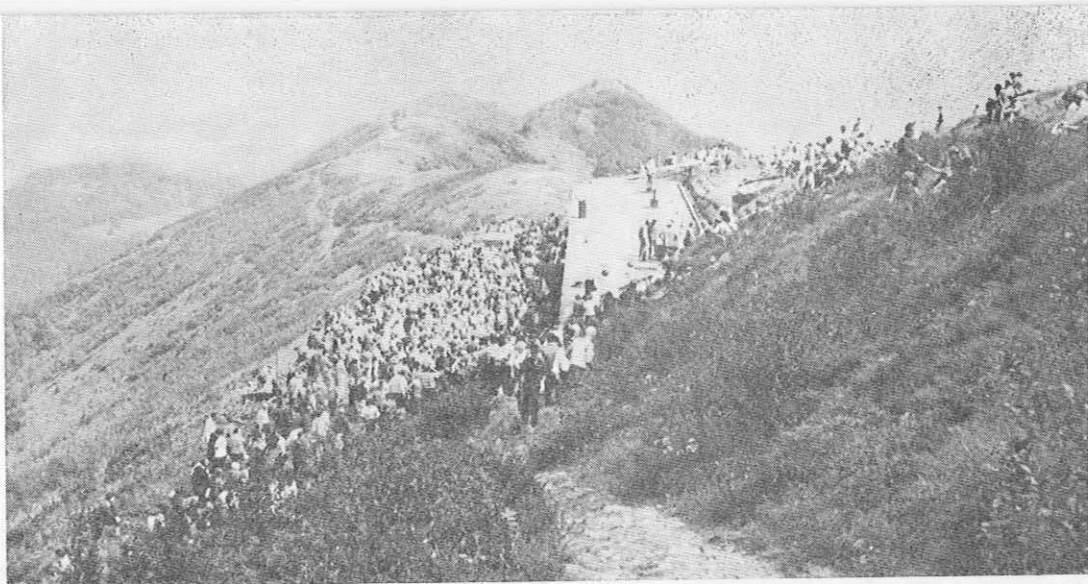
Na Poreznu so ta dan proslavili 30-letnico osvoboditve, se spomnili velike tragedije pred 30 leti in na planinski koči na Poreznu odkrili ploščo v spomin borbe 24. 3. 1945, padlih borcev 19. SNOUB Srečka Kosovela, Gorenjskega vojnega področja in narodnega heroja Andreja Žvana-Boisa, ki je tu padel.

Dva tisoč udeležencem je spregovoril Tone Bavec-Cene, nekdanji komandant 30. divizije. V kulturnem programu je sodelovala godba na pihala tovarne Eta Cerkno in člana igralske skupine 9. korpusa tov. Jože Zupan in Polde Dežman. Planinsko društvo Cerkno pa je ob tem spominu pomenovala kočjo na Poreznu

Spomenik na Poreznu, izdelal ga je pisatelj in kipar Tone Svetina

Foto J. Jeram

Proslava na Poreznu 17. 8. 1975

Foto J. Jeram

po narodnem heroju Andreju Žvanu-Boristu.

Na Poreznu je zopet zavladal mir. Motili ga bodo še naprej številni planinci in zimski vetrovi, nikdar več pa sovražno orožje. Na veliko tragedijo tik pred osvoboditvijo pa spominja tudi spomenik 32 padlim na vrh Porezna, ki so ga odkrili pred več leti. Prav tako tudi spomenik v Jesenici, ki so ga odkrili dan pred proslavo na Poreznu.

Janez Jeram

Zaradi dobrih priprav, primerne organizacije, discipline in izkušenega vodstva je izlet vsestransko uspel.

Skupina TOZD Hoja-tesarstvo se je odločila za težja pota na pristopu in sestopu: Skozi Vrata čez Prag na vrh, nazaj pa po dolini Sedmerih jezer. Kljub nekaterim novincem so lepo, a dolgo pot v poltretjem dnevu zlahka premagali.

Vsi udeleženci si polni lepih vtisov planinskih izletov še želijo.

sm

HOJA NA TRIGLAVU

Ali ne hoja na Triglav? Ne, to pot Hoja na Triglavu. Lesno podjetje »Hoja« iz Ljubljane se je pričelo organizirano ukvarjati s planinstvom.

V svojih vrstah imajo hojevci precej večših planincev, ki so do letos sami ali pa v manjših skupinah hodili v lepi slovenski gorski svet, nekateri pa so pogledali tudi Durmitor in prek meja v Grossglockner in Breithorn. Precej jih hodi po transverzalah, nekaj jih je slovensko (Maribor-Ankaran) že končalo, eden celo dvakrat.

V februarju so opravili zimski vzpon na Kamniško sedlo, spomladi so hodili na hribe v okolici Ljubljane, poleti pa je omembe vreden vzpon četverice na Špič. Vse navedene ture so bile priprava za vzpon na »očakov kranjskih siv'ga poglavarja« v začetku avgusta 1975.

Izleta se je v dveh skupinah udeležilo skupaj 30 hojevcev.

Skupina TOZD Stavbno mizarstvo, ki je bila številnejša in je imela med udeleženci več novih članov, se je odločila za »ženski« pristop čez Rudno polje in Velo polje na Planiko, naslednji dan pa na vrh. Po isti poti je tudi sestopila.

MLADINSKO-SINDIKALNA TRANSVERZALA ITC

Mladinska organizacija ITC (Industrija in trgovina Celje) je v svoj delovni program za leto 1974 vključila tudi mladinsko-sindikarno transverzalo ITC z namenom, da bi rekreativno in kulturno vplivala na člane kolektiva in istočasno negovala tradicije NOB.

Transverzala bo potekala v treh etapah. Prva se je začela 1. oktobra 1974 in se konča 30. septembra 1975, nakar se začne druga in tej sledi tretja. Delovna organizacija podeli svojim članom za prvo etapo bronasto značko na proslavi ob dnevu republike. Naslednja etapa, združena s prvo, da srebrno in vse tri skupaj v časovnem zaporedju zlato značko.

Prva etapa zajema 10 točk, ki so planinske ali turistične postojanke in sicer: Celjska koča, Svetina, lški Vintgar – partizanska bolnica »Krvavica«, Paški kozjak – XIV. divizija, rimske izkopanine v Šempetru in jama Pikel, Šmohor, Mrzlica, Rogla, Dragov dom na Homu in Logarska dolina – gostišče sester Logar. Opise posameznih točk sta pripravila prof. C. Grobelnik in prof. Z. Vudler. Izdali so jih v drobni knjižici: Mladinsko-sindikarno transverzala ITC, Celje 1974, skupno z

razpisom poti. Posebej je legitimacija transverzale ITC Celje za bronasto značko 1974/75. Poleg tega dobijo njihovi člani še Turistično karto Slovenije 1 : 170 000 – 1973 in prospekte Gornja Savinjska dolina, Celje in jama Pekel.

Poglejmo še, zakaj so se odločili za tak način svoje »transverzale«: »Naša želja je, da bi ob premišljevanju konec tedna – Kam bi odšli na izlet – vzeli v roke to knjižico in našli v njej primerno izletniško točko.« Mar ni to zgledna skrb za mladi rod?

B. J.

SOLČAVSKA PLANINSKA POT PO GORAH OKOLI SOLČAVE

Solčavska planinska pot ni krožna – transverzalna pot, čeprav je to tudi mogoče, ampak je to pot na vrhove gora, ki Solčavo in Solčavsko krog in okrog obdajajo, hkrati pa so to mejne gore solčavskega dela Savinjskih Alp. Poti na te vrhove niso posebej označene kot poti Solčavske planinske poti, saj so to redne poti in kot take že markirane in oprem-

ljene s kažipotmi. Izhodiščne točke so v vasi Solčava in v solčavskih dolinah: Robanovem kotu in Logarski dolini.

V niz gora, ki kot gorski venec obdajajo solčavsko gorato deželico, je vključenih deset gora. Med temi je tudi Mrzla gora, ki izjemoma ni obvezen cilj Solčavske planinske poti, dokler nima zavarovanih poti. Na poti k njihovim vrhovom je planincem iz oddaljenih krajev v pomoč 5 planinskih koč. Tudi te kočice so obvezen cilj Solčavske planinske poti.

Za planince, ki želijo Solčavsko planinsko pot opraviti vsaj deloma od gore do gore okrog Solčave, so razen 5 obveznih koč še 3 kočice, ki olajšajo opraviti dolgo krožno planinsko pot. Obisk teh koč ni obvezen za priznanje opravljene Solčavske planinske poti, četudi ga priporočamo.

Opisi poti so v planinskih priručnikih in zemljevidih. PD Solčava želi, da bi se vsi udeleženci te planinske poti ravnali po častnem kodeksu slovenskih planincev, zlasti in vsaj glede varstva narave in tovarštva v gorah. In da bi v sreči uživali lepoto gorskega sveta!

Solčavska planinska pot

Cilji so:

Olševa 1929 m, Raduha 2062 m, Strelovec 1754 m, Krofička 2084 m, Ojstrica 2349 m, Planjava 2399 m, Brana 2253 m, Turska gora 2233 m, Štajerska Rinka 2256 m, Mrzla gora 2202 m.

Planinske kočje:

Kočja v Podolševi 1250 m, Grohot 1695 m, Robanov kot 900 m, Koča pod Ojstrico na Klemenči jami 1206 m, Okrešelj 1378 m, (neobvezno): Loka pod Raduho 1520 m, Korošica 1808 m, Kamniško sedlo 1884 m.

SREČANJE »BRATSTVO IN ENOTNOST« V KAMNIŠKI BISTRICI

Organizator srečanja »Bratstvo in enotnost« za mlade planince iz Jugoslavije, ki je bilo od 28.–31. avgusta v Kamniški Bistrici, je bil to leto mladinski odsek PD Ljubljana-matica. Naše priprave so se pričele že mnogo dni prej, saj smo želeli, da bi se naši novi prijatelji, mladi planinci iz raznih krajev Jugoslavije, pri nas dobro počutili.

Utrujeni od dolge vožnje, a vendar nasmejani, so prišli najprej mladi s planinskega društva »Treskavica« iz Sarajeva in člani planinskega društva »Željezara« iz Zenice. Nato smo segli v roke zagrebškemu planincem iz društev »Železničar« in Zagreb-matica. Za njimi pa smo pozdravili predstavnike »Pobedex« iz Beograda in PD »Japetić« iz Samobora. Malce zaskrbljeni zaradi vremena, čeprav so bile napovedi ugodne, smo se ozirali proti planinam. Pred odhodom v Kamniško Bistrico smo se odpeljali na Urh, kjer smo mladim planincem prikazali borbo za svobodo v naših krajih in se skupaj z njimi spomnili vseh tistih, ki so se žrtvovali za naše boljše življenje.

Kmalu po prihodu v Bistrico se je zvečero. Dobra večerja pa ni mogla popraviti slabega vremena. Ob dolgočasni melodiji dežnih kapelj smo zaspali z upanjem, da nas bo zjutraj zbudilo sonce in da bomo neugnano hiteli v gore. Dež je najbolj motil nas organizatorje, saj smo spali v šotorih, kjer pa nismo hoteli imeti plavalnega bazena. Vendar nam je bilo to zadnje prizaneseno. Dež pa do jutra ni ponehal in misel na izlet na Kamniško sedlo in Brano je padla dobesedno v vodo. Šele popoldan smo lahko odšli na krajši izlet do Žagane peči, toda glej ga zlomka, že tu nas je namočil dež. K sreči sta nam tovarni Union in Slovina podarili nekaj zabojev piva in cockte, s katerimi smo si gasili jezo in žejo. Sedeli smo v kočji in se pogovarjali o naših planinah in o našem življenju, ki bi bilo brez gora tako prazno in dolgočasno. Venomer smo pogledovali skozi okno, če se oblaki morda le niso vzdignili. Drugo

jutro pa nas je le pozdravilo sonce in odšli smo na Kamniško sedlo. Od tu so se nekateri povzpeli na Planjavo, drugi pa na Brano. Zvečer sta nas obiskala predsednik planinskega društva Ljubljana-matica Marjan Oblak in urednik Planinskega Vestnika prof. Tine Orel. Pozdravila sta naše goste in obenem izrazila željo, da bi bilo še veliko takih srečanj in da bi se zares čutila povezanost med jugoslovanskimi planinci. Potem pa sta do pozne noči odmevala smeh in petje, naši glasovi so se strnili v tihih napevih našim goram.

Drugi dan so se nekateri že vračali proti domu, bolj zagrizeni pa so se odpravili še na Kokrsko sedlo. Nekateri imajo dnevnik »Slovenske planinske transverzale« in izkoristijo vsako priložnost, da prehodijo del poti. Preden smo se razšli, smo sklenili, da se moramo spet srečati, če ne prej, na naslednjem srečanju »Bratstva in enotnosti«.

Kejka Duhovnik

ZLATI ČASTNI ZNAK PZS ZA MIHAELA IN DANIELA ŠKORNIK

Na 12. redni skupščini Planinske zveze Slovenije v Ljubljani sta vzbudila mojo pozornost imeni Mihael in Daniel Škornik. Sta namreč oče in sin, oba sta bila na tej skupščini odlikovana z zlatim častnim znakom Planinske zveze Slovenije, kar je vsekakor redek, če že ne izjemen primer. Na skupščini je bil navzoč le Daniel Škornik, ker ostaja oče Mihael zaradi boleznih večinoma doma.

Daniela Škornika poznam že nekaj časa kot izredno agilnega dolgoletnega predsednika PD Rimske Toplice. Zaposlen je v celjski Kovinotehni, vendar je v prostem času s srcem in dušo planinski delavec, ki mu je Kopitnik nad Rimskimi Toplicami takorekoč drugi dom. Seveda pa Kopitnik ne bi bil to, kar je, če na njem ne bi bilo novega prikupnega planinskega doma, ki je delo požrtvovalnih planinskih delavcev iz Rimskih Toplic, pa tudi iz Laškega. Da pa je ravno v Rimskih Toplicah po vojni zaživelo tako prizadevno društvo, gre v

Danijel Škornik,
predsednik
PD Rimske Toplice

največji meri zasluga neutrudnemu Mihaelu Škorniku, ki je vse svoje sile posvetil planinski organizaciji in Kopitniku. Ker pa je oče Mihael nedavno slavil tudi svoj 70. življenjski jubilej, je prav, če mu posvetimo teh nekaj vrstic v zahvalo za njegovo nesebično družbeno udejstvovanje, katerega sad je nov planinski dom na Kopitniku in poleg tega še zelo aktivno planinsko društvo v Rimskih Toplicah. Rodil se je 21. 9. 1905. leta v Loki pri Žusmu kot sin malega hribovskega kmeta. Krojaške obrti se je izučil v Hrastniku, leta 1928 pa se je preselil v Zidani most,

Mihael Škornik

kjer je odprl svojo krojaško delavnico. Čeprav je zelo rad kolesaril, se je ob nedeljah z družino in sodelavci najraje odpravil na bližnje vrhove Veliko Kozje, Lovrenc, Lisco, Straški hrib, Mrzlico, Kal in seveda na priljubljeni Kopitnik. Takoj po okupaciji se je vključil v NOB in opravljal delo obveščevalca na področju Zasavja in Kozjanskega. Ker je bilo njegovo stanovanje v Zidanem mostu novembra leta 1944 zbombardirano, se je preselil v Rimske Toplice, kjer je nadaljeval svojo obrt in delo v NOB, po vojni pa se je takoj vključil v obnovo in sodelovanje na političnem področju Rimskih Toplic. Z organiziranim planinskim delom je pričel leta 1953, ko je bil pobudnik in soustanovitelj planinskega društva v Rimskih Toplicah. Vsa leta od ustanovitve pa do nenadne bolezni je nepretrgoma požrtovalno, veštno in marljivo deloval v društvu in pri izgradnji novega doma na Kopitniku. Ob sobotah in nedeljah pa je opravljal še delo dežurnega oskrbnika. Za nesebično in požrtovalno delo je že pred leti prejel srebrni častni znak PZS in Planinske zveze Jugoslavije, letos pa sta oba s sinom prejela zlati častni znak PZS. Obema odlikovancema iskreno čestitamo k zlatemu odličju.

V. Kojc

ALPINISTIČNE NOVICE

NEMSKI INSTITUT ZA RAZISKOVANJE V INOZEMSTVU NA NANGA PARBATU

Organizacija s tem naslovom (Deutsches Institut für Auslandsforschung) je organizirala v letu 1975 svojo petnajsto ekspedicijo, to pot na Nanga Parbat, nemško usodno goro, in to po neraziskanem jugozahodnem stebru, ki velja za zelo težkega. Drugi cilj te ekspedicije so sedemtisočaki grebena Mazeno, še vsi deviški. V ekspediciji so bili nemški, avstrijski in švicarski alpinisti, vodil pa jih je Karl M. Herrligkoffer, ki ima za seboj že tri uspešne ekspedicije na to lepo in težko goro.

Ekspedicija se je razdelila v zahodno in vzhodno skupino. Prvo je vodil Manfred Sturm (München) po jugozahodnem grebenu (Kinshoferjeva smer) na zahodno sedlo in Mazeno Peak (7120 m). Vzhodno skupino je vodil E. Scharrer iz Traunsteina. O uspehu ekspedicije »Nanga Parbat 1975« bomo še poročali.

T. O.

SOLIST V COUZYJEVEM STEBRU (les Droites)

Jean Afanasieff je 6. avgusta 1974 sam ponovil Couzyjev steber v les Droites. Afanasieff je v Mt. Blancu že marsikaj plezal sam, tudi Grandes Jorasses in Aiguille Verte. Couzyjev steber je najtežji od vseh Afanasieffovih solo-vzponov. Couzy ga je plezal leta 1952 in le malo navez je šlo za njim. Steber je med najlepšimi v Alpah zaradi svoje čiste stebрске oblikovitosti. Ima izredno strmino, v kateri se menjava kopnina z ledom, poleg tega pa ima izredno težka mesta v skali.

T. O.

YOSEMITSKA DOLINA V LETU 1974

Poročajo o številnih vzponih ekstremne narave. Jack Robert in Hugh Burtons, oba Kanadčana, sta kot druga naveza preplezala steno Zodiak od 1. do 6. aprila, 5 dni sta rabila za prvo ponovitev smeri

Shield. Obe smeri je prvi preplezal Charley Porter. Vse je v klinih. Zodiakova smer je med steno Severna Amerika in vzhodnim stebrom, smer Shield med Muirovo steno in Salathé. V Shieldovi smeri so partije, v katerih je 20 do 25 klinov, večji del samih »rurpov«, nekakšnih ostrih zatičev, ki gredo v skalo le nekaj milimetrov. Sloviti Nos v El Capitanu so Roy Jardine, Low Dawson in Chris Walker preplezali v 32 urah, doslej najkrajši čas. Poleg »stalnih« plezalcev (resident Climbers), ki se vso sezono mude v tej dolini, in nedeljskih – »vikend plezalcev«, Yosemite vsako leto primami tudi inozemce. Znani Anglež Ed Drummond je bil v Yosemite tudi leta 1974. Finec Rolf Kayanne in Nemec Bruno Friedrich sta bila štiri dni in pol v Nosu in sta morala dva dni v steni čakati na lepo vreme. Snežni metež jima ni škodoval, kajti imela sta s seboj vestone, spalne vreče in specialne obleke za viharno vreme. Tudi »prišleki« so plezali smeri z oceno 5.9 do 5.11, kar ustreza evropskim ocenam VI+.

Tudi poročilo za leto 1974 govori, da ple-

zalna tehnika yosemitskih plezalcev raste. Že nekaj let se opaža, da umetna tehnika ali plezalsko obrtništvo izgublja na ugledu, pridobiva pa prosto plezanje in plezanje z »nuti«, z »zagozdami«, ki se ne zabijajo, ampak se le vtikajo, v razpoki razkrcijo in drže. Tudi Nos je bil na ta način že preplezan, severozahodna stena Doma, celo solist je brez kladiiva in klina prišel čez to smer v El Capu – bil je to Ed Drummond. V to smer je yosemitsko plezanje naravnala plezalska etika, ki se prebujajo vselej, če se tehnika preveč razvije. Etični argumenti zoper njo so se kolikor toliko že uveljavili, medtem pa se je uprava narodnega parka Yosemite-Valley odločila, da bo plezanje omejila ali pa celo prepovedala. Camp 4, plezalski tabor, so že močno skrčili, ne da bi koga kaj vprašali. Govore o novem pravilniku parka, ki bo bivanje v dolini omejil na en teden, morda na dva. Če se to zgodi, pravi poročilo o sezoni v Yosemite, bo to konec plezanja »à la Valley« in konec, »ere ameriške plezalske tehnike«.

T. O.

VARSTVO NARAVE

EVROPSKI BILTEN ZVEZE NARAVNIH IN NARODNIH PARKOV

Bilten se je z letom 1975 osamosvojil, uredništvo je prevzel dr. H. Köpp, 34 Göttingen, Büsgenweg 5. Bilten ima v programu članke splošnega pomena za ustanavljanje in gojitve parkov, poleg tega pa predvsem informativni obzornik, ki bo zbiral novice v vseh evropskih deželah. Člani zveze naravnih in narodnih parkov se naprošajo, da novice sproti pošiljajo uredništvu ali generalnemu sekretarju zveze, Herbertu Offnerju, ki je bilten urejal pet let.

Bilten bo kakor doslej izhajal v nemščini, angleščini in francoščini.

T. O.

DIVJE VODE V SLOVENIJI

»Alpinismus« 1975/3 poroča o slovenskih vodah, ki so primerne za športno vožnjo s kanuji. Članek je vabilo, namenjeno ljubiteljem divjih voda, in se sklicuje tudi na Matzov vodič »Sloveniens Wildwasser«, ki ga je tiskal Gröpner OHG, 1070 Wien, Kirchengasse 34. V vodiču je opisanih 20 slovenskih divjih voda od Savinje do Soče. Omenjeni članek omenja poleg Soče, Save Bohinjke in Dolinke »ve-

ličastni gornji tek« Savinje, ki razpolaga na 15 km celo s težavami V. stopnje, dalje Kokro, Kamniško Bistrice, Bistrice v Vratih, Radovno (s težavami IV+), Vintgar (IV do VI »z vsemi šikanimi«), Koritnico, ki na 5 km pričaka kanuista »z več težavami kot marsikakšna druga 10-krat večja alpska bistrica«. Posebnost je Idrija, ki omogoča 40 km dolgo vožnjo s kanujem, polno pestrih ovir. Na kratko označa še Bačo, Nadižo, Tolminko, Selsčico, Mostnico in Poljanščico: transkripcija teh imen je seveda za »Alpinismus« velik problem.

T. O.

ODLIKOVANJA ZA VARSTVO NARAVE

Med drugimi je dobil visoko odlikovanje prof. dr. Dušan Ogrin, Ljubljana, in sicer Peter-Joseph-Lennejevo zlato medaljo. Odlikovanje mu je podelila ustanova J. W. v Goetheja v Baslu za njegove izredne zasluge pri varstvu narave v SFRJ. Med drugimi odlikovanci velja omeniti nizozemskega princa Bernharda, angleškega profesorja Briana Hacketta iz Newcastla upon Tyne in generalnega direktorja švedskega varstva narave V. Paulssona iz Solne.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

ANTONIO BERTI, VZHODNI DOLOMITI

Berti, znano ime italijanske vodniške literature, je še vedno svetovni pojem. Leta 1973 je v Milanu izšla četrta izdaja na 516 straneh v zbirki »Guide dei Monti d'Italia«, ki jo vodi že nekaj let sem Gino Buscaini, Slovencem dobro znani alpinist in avtor vodnika, ki je posegel tudi v svet naših Julijcev. Vodnik po Vzhodnih Dolomitih je izdal sin Antonia Bertija Camillo in je tako ustanovi Antonia Bertija tudi po tej strani zadoščeno. Posebnost vodnika so citati iz Victorija Hugoja, Schillerja, Goetheja in drugih. Tako je do neke mere pretrgana enoličnost tehničnih opisov, sicer pa je model vodnika strogo ohranjen. Gradivo seveda iz leta v leto raste, vedno več je smeri, vedno več vzponov, vodniki se »redé«. V Cadinih (Misurinskih) je bilo leta 1908 22 smeri, leta 1928 44 smeri, leta 1956 pa 144 smeri. Izbor smeri ni lahka stvar, je pa nujna. Zato je zdaj že kar preveč reminiscenc na prvo svetovno vojno, ki se za obe strani, Italijane in Avstrijce, pogreza v sivo preteklost.

Četrta izdaja Bertija stane za člane CAI 5500 lir, za nečlane pa kar 9500 lir.

T. O.

ITALIJANSKI GLAS O REINHOLDU MESSNERJU

Knjiga Sedma stopnja (Der siebente Grad) Reinholda Messnerja je posebnost in senzacija. Skuša utemeljiti sedmo težavnostno stopnjo predvsem s tem, da bi smeri skrajne težavnosti (šeste stopnje) plezali prosto, brez tehničnih pripomočkov. Najbrž je res, da se da tudi človekov razvoj obrniti iz dosedanje poti z regeneracijo nazaj k nekdanjim njegovim telesnim zmogljivostim, da bi plezal kot opica in tudi plaval kot delfin ipd. Vendar bi bili za to pot nazaj potrebni milijoni let, ne pa eno človeško življenje, kot bi to rad osebno tako simpatični »Reini«. To problematiko zajema Gian-Piero Motti, ko komentira italijanski prevod knjige svojega sodržavljana Nemca. Obravnava početje, kot ga po najgrozljivejših previsih igraje zmorejo številna druga, drugačna živa bitja, npr. pajki, muhe, gosenice, med vretenčarji pa tudi ptice (plezavček, kolibri) in sesalci, kot je na primer netopir. Ti pri tem prav nič ne »segajo za zvezdami«, temveč jim je najhujša človekova plezarija vsakdanja igrice, njihov način življenja.

Sportni šampion kakršne koli panoge je zavil v vzdušje mita, legende. Redkokdaj pristane na analizo, redkokdaj razkrije skrivnost svojega uspeha in svoje pri-

prave nanj, pravi Motti. Fenomen Messner je vzšel na alpinističnem nebu kot velika zvezda. Na svoji poti je žel brezmejno občudovanje, hvalo in slavo, pa tudi gajo in svajo. Za nekatere je največji plezalec vseh časov, drugi pa ga pitajo s histerikom, ki svojo živčnost skriva pod navidezno brezčutnostjo. Sredi vika in krika svojih občudovalcev in svojih zornikov pa je Messner tu, Messner s svojim značajem, s svojo neupogljivo voljo in odločnostjo, s svojimi uspehi, ki ne trpe ugovora, ki jih ni mogoče zanikati ali omalovaževati.

Messner je izredno bister človek. To je razvidno tudi iz njegovega pisanja.

Trdo disciplino si je bil naložil, neumiljeno delovno metodo brez počitka. Pokazal je, da je z znanstveno natančno pripravo mogoče premagati dosedanjo mejo v alpinistiki: gornjo šesto stopnjo. Vsa njegova knjiga je posvečena tej tezi. Če so se razvijali drugi športi in vse človekove dejavnosti, zakaj naj bi se v alpinizmu razvoj moral ustaviti?

Njegovi nasprotniki vedo: Messner ne goľlufa, njegovi dokazi so prepričljivi, njegovo prepričevanje ni robato. Preseneča nas njegova srčnost, hladna presoja nevarnosti, trdna oblast nad samim seboj, s katero zatre v sebi vsako šibkost, s katero ohranja nepremagljiv mir v vsakršnem položaju.

Ni dvoma, vsak bi se umaknil, če bi moral zdržati tolikšne udarce, trpeti take rane. Kaj mu daje moč, kaj ga žene v to, kar počne? Ne vemo. Morda bi mu prišli bliže s psihoanalizo. Čemu le? Messnerjev pojav bi ostal tak, kot je: celovit, nerazčlenjen. Knjiga je izbor spominov, vtisov in razmišljanj, ki so se mu z leti nabrala. Dobrih strani ne manjka in često se srečujemo s samoniklimi mislimi. Tudi Messner človek se pomalem kaže v bolj človeški luči. Pri sestopu s samotnega vzpona po severni steni Les Droites doživi ta plezalni stroj svoj šibki trenutek: »Vselej ta čep v grlu... Že leta se nisem jokal... V meni se nenadoma zbudi nekaj odpor, kot bi se znebil nekega pritiska. Na nič ne mislim več. In že mi prineso čisto in novo ravnovesje – solze.« Konec te knjige nam odkriva značaj tega izrednega alpinista, razpetega med oboževanje in zaničevanje: »Tri dolge dni nisem pil, pet dni nič jedel, tri noči sem brez zavetja prebil v ledu. V dolini sem se samo še plazil, na nogah nisem mogel stati; kaj šele premikati se.« Čudež je, da je to odisejado preživel, poreko plezalci po vsem svetu. »Jaz, jaz pa v čudeže ne verjamem, ne verujem,« sklepa svojo oceno Motti.

Prevedel Francè Avčín

RAZGLED PO SVETU

BUHLOV NANGA PARBAT 1953

V »Der Bergsteiger« 1974/7 je nekdo zapisal, da je Buhl svojevoljno opravil svoj znameniti vzpon na Nanga Parbat, ne pa po direktivi vodstva ekspedicije, ki je bilo v rokah dr. Herrligkofferja. Dr. Herrligkoffer je seveda takoj skočil pokonci in napadel, češ, to je vrgel v svet Hans Ertl, da bi pred javnostjo moralno preresetal pogodbo udeležencev na ekspediciji in v lastni žep pobasal njen uspeh. Po dr. Herrligkofferju so stvari 30. junija 1953 tekle takole:

Aschenbrenner je odšel v tabor 3 z namerom, da gre domov. Alpinistično vodstvo je ta dan poveril dr. Frauenbergerju. V bazi se je po teleportu pogovarjal z Ertlom, ali bo vreme za vzpon na vrh ali ne. V taboru 3 je bilo vreme obetavno, v bazi pa slabše. Popoldne je Aschenbrenner še enkrat dobil zvezo s taborom 3 in dejal: »Če mislite, da bo vreme držalo, bomo za vas držali figo in vas bomo pozorno opazovali.« Iz tega sledi, da ni bilo nasprotja med gornjimi navezami in spodnjo skupino. Dr. Herrligkoffer izjavlja, da je bil leta 1953 le organizacijski vodja. Frauenberger je v taboru 3 lahko samostojno ukrepal, saj je bil namestnik organizacijskega in alpinističnega vodstva. Čemu se vleče ta zgodba o samovoljnem vzponu na Nanga Parbat kot nekakšna »večna bolezen«? Enakega mnenja da so vsi dosegljivi člani ekspedicije: Aumann, Aschenbrenner, Kempter, Köllensperger in Rainer.

Uredništvo »Bergsteigerja« seveda ni klecnilo, češ recenzent knjige »Grosse Bergfahrten« se je zanesel na Buhlove izjave v zelo brani knjigi »8000 – drüber und drunter«. Tam Buhl izrecno pravi, da »bo tvegal še en poskus vzpona na vrh in sicer navzlic drugačnim navodilom vodstva« (str. 313–316). Vodstvo je zahtevalo umik 30. junija, 1. julija in še dopoldne 2. julija. Šele popoldne 2. julija je Frauenberg dosegel spremembo odločitve.

T. O.

DR. HERBERT TICHY O HIMALAJSKI EKSPEDICIJI

Dr. Herbert Tichy je prišel prvi na osemtisočak Čo-Oju in spada med zelo zanimive raziskovalce planeta, poleg tega pa med zelo brane avtorje. Ko so ga vprašali, kaj misli o ekspediciji, je dejal: »Tako ime zasluži samo odprava, ki se podaja v neznano področje planeta, v področje, na katerega človek še ni imel no-

benega vpliva, v področje, v katerem mu nobena potovalna agencija ne krči poti. Potemtakem,« je dejal, »moje potovanje v Tau-Tau in Sulu ni bilo ekspedicija.« Tichy s to definicijo soglaša z nazori, ki se uveljavljajo v planinskih organizacijah. Ekspedicija mora imeti raziskovalno nalogo z alpinističnim ali znanstvenim smotrom. Samo take ekspedicije so upravičene »odpirati pipo« družbenih sredstev. Svet se je v zadnjem desetletju še bolj zmanjšal. Letalski promet in ceste so posegle globoko v nedavno še prvobitna ekspedicijska področja. Tudi za organizacijo je boljše poskrbljeno. Vse je že stokrat »eksercirano«, postalo je rutina, »dril«. Treba je nanovo vrednotiti, kaj je ekspedicija, kakšni so kriteriji za njen status, kaj pa je izlet, turizem, dopust. »Himalaizem« je v pol stoletju neverjetno napredoval. Ali ni značilno, da sta med tem vrh Comolungme dosegli že dve ženski in niti nista »delali velikih oči«? V nekem smislu se to primerja z razvojem alpinizma. Kar pomislimo na čase »klasičnega« alpinizma, na razcvet tehničnih rekvizitov, na razvoj zgornje šeste meje z oznakami A₁ do A₄ in na sedanje razmišljanje o »športni fairnesi« v alpinizmu.

R. Messner pravi, da je himalaizem svoj vrh dosegel z osvajanjem Comolungme (1953), Nanga Parbata (1953) in K₂ (1954) vse do leta 1964, ko je »padlo« – vseh 14 osemtisočakov. Po »osvajalni dobi« je nastopila doba »iskanja težav« (v Alpah od 1925 do 1940). Leta 1933 in 1938 je slavil alpinizem severno steno Velike Cene in severno steno Eigerja, po letu 1965 pa so se zaganjali v jugozahodno steno Everesta Japonci, Angleži, Nemci, Avstrijci, mednarodna ekspedicija itd. Leta 1970 je »padla« južna stena Nanga Parbata in Annapurne in tako dalje. Ni »zadnjih« problemov! Če so, si jih človek izmišlja, si jih določa, ker misli, da se z njim svet konča.

T. O.

AUSTRIA – TICKET

Avstrijski vozni listek za vse železniške proge, za poštne in linijske avtobuse je propagandna poteza avstrijskega turizma s konca leta 1974. Kupi se pri Österreichisches Verkehrsbüro, Frankfurt a. M., Deutsches Reisebüro. Za 120 DM dobi listek za 5600 km (2. razred), za 164 DM (1. razred) in mora to porabiti v 8 dneh. Če potegne na 15 dni, plača skupaj 167 DM (2. razred) in 224 DM (1. razred).

T. O.

IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV

K pregledu severovzhodnega ostenja Jerebice, ki je bil objavljen v osmi letošnji številki, moramo dodati nekaj korektur:

1. Levo od Alijeve smeri smo izpustili smer Fon–Kragelj, ki poteka po izraziti poklini in se prvi priključi v zgornjem delu.

Smer Fon–Gselman

Alojz Fon, Silvo Kragelj, 13. 5. 1973.

Ocena: V, VI, A 1, višina 400 m, čas plezanja prve naveze 6 ur.

Dostop: kot pri 2.

Opis: Smer ne potrebuje podrobnega opisa, ker je potrebno le slediti izraziti poklini. Začetni raztežaj (V) po poklini in do velike zajede (VI, možic), desno iz nje na »orlovo stojišče« (k) in dalje do velike zajede (VI). Dalje v tegu vrvi in proti desni dva raztežaja (V, VI, možic) do združitve s smerjo št. 2 in po njej na vrh.

Sestop: kot pri 2.

Opomba: Za manjše plezalce bo izredno težaven prehod čez ploščo, ki sta jo prva plezalca preplezala z živo lestvico. Fon je namreč visok kar 188 cm! Potrebni bi bili morda svedrovci, pripočata pa tudi zagozde in različne specialne kline.

2. Drugi stavek v opisu »Alijeve smeri« je potrebno korigirati – smer sodi med najnaravnejše v Julijskih Alpah.

3. Napačno je vrisana smer št. 3 »Jadviga«. Vstop je (na sliki) kakih tri milimetre bolj desno in nekoliko foliko višje tudi poteka smer v spodnjem delu, dokler ne preide v navpičen del. Sicer pa je potrebno ves poševni del vrisati črtkastol! Pri vstopu je pod kaminom velik možic.

Franci Savenc

KOGEL (2094 m)

Južna stena:

Dostop za vse smeri:

a) Iz Kamniške Bistrice:

Po cesti, ki drži pod Kokrsko sedlo do njenega konca. Namesto markirani poti na levo sledimo lovski stezi naravnost v gozd, desno čez grapo na prodišče in spet levo nazaj v gozd. V ključih navzgor in desno čez Mali Hudi graben na strmo travnato vesino Trata (konec lovske steze). Navzgor v smeri grape in levo pod steno (3 ure).

b) Iz bivaka na Velikih podih:

Po poti proti Slemenu. Pod Struco s poti naravnost navzdol po desnem bregu grape, ki se spušča med Velikim grebenom in Koglom. Preden se pobočje nagne v zadnji skok, desno po ozki polički (stežica) v južno pobočje Kogla in po strmi rampi pod steno (1 ura).

c) Iz bivaka na Malih podih:

Naravnost proti zahodu in pred Slemenom levo navzdol po melišču in čez grapo, ki se spušča v Gamsov skret. Dalje kot pri b) (1 ura).

Sestopi s KOGLA:

a) za smeri 1, 2, 3 in 4:

Z roba stene na vrh Kogla in od tod proti severu $\frac{1}{4}$ ure do poti Kokrsko sedlo–Slème–Kamniško sedlo ali pa s Šedelca za Koglom desno navzdol na prehod skozi Gamsov skret (glej dostop b) v Trato in po lovski stezi (dostop a) v Kamniško Bistrico (2 uri).

b) za smeri 5, 6, 7, 8 in X:

Kot pri a); ali pa stran od roba proti severu v pobočje, ki pada proti Gamsovemu skretu. Navzgor $\frac{1}{2}$ ure na pot Kokrsko sedlo–Slème–Kamniško sedlo; ali pa navzdol skozi Gamsov skret in Trato (dostop b in a) v Kamniško Bistrico, 2 uri.

c) Z gredine: ves čas levo po gredini do roba stene, nato navzgor na vrh Kogla $\frac{1}{2}$ ure (sestop

a); ali pa poševno navzdol v ovalno kotlino in iz nje po dvigajoči se dolnici proti severozahodu na Legarje $\frac{1}{4}$ ure, bivak, stičišče poti na Kokrsko sedlo, Milnarsko sedlo in Kamniško sedlo).

1 – ZELENA ZAJEDA

Prvi vzpon: Franc Jeromen in Janez Rupar, 20. 10. 1973.

Ocena: III

Višina: 240 m

Čas plezanja: 3 ure.

Opis:

Pod steno Kogla proti levi, dokler nadaljevanja ne zapre zarez Malega Hudega grabna. Navzgor na travnato polico in po njej levo na stojišče pod previsi. Levo okrog roba in po travnati zajedi levo navzgor do velikega kotla (razcep police). njega v veliko luknjo. Desno za prislomljenimi stoldino. Prek nje, desno navzgor do raza in okrog njega v veliko luknjo. Desno ven do votline in v isti smeri dalje na gredino, preko nje desno navzgor do raza in okrog njega v veliko luknjo. Desno za prislomljenimi stolpci navzgor na stojišče in po lahki zajedi na rob stene.

2 – SMER ČESNOVAR–SRAKAR

Prvi vzpon: Andrej Češnovar in France Srakar, 29. 9. 1955.

Ocena: V+, več raztežajev IV

Višina: 250 m

Čas plezanja: 4–5 ur.

Opis:

Vstop v značilno zajedo, ki prereže spodnji del stene poševno proti levi in se konča na gredini. Smer poteka ves čas po njej (mestoma IV). Po gredini poldrugi raztežaj desno do začetka velikih votlin (stik s 3). 10 m poševno desno navzgor (skupaj s 3), nato levo okrog roba in v smeri razčlemb do poč (stik z 2). En raztežaj po S-asti ozki poč (V+), ki se pod desnim vogalom ogromne tritokne strehe razširi. Po zajedi (V) desno od strehe naravnost navzgor na rob stene in po skrolju še kak raztežaj na vrh.

2 – KRANJSKA VARIANTA

Prvi vzpon: Franci Šter in Nejc Zaplotnik, 18. maja 1971.

Ocena: V+

Višina variante: 40 m

Opis:

Z gredine – kakih 20 m desno od izstopa poševne zajede (smer 2) – na desni strani votline po poševni rampi strmo desno navzgor v poč (stik s smerjo 2).

3 – KAMNIŠKA SMER

Prvi vzpon: Pavle Šimenc in Tone Škarja, 13. in 14. 9. 1962 (zgornji del 7. 7. 1957).

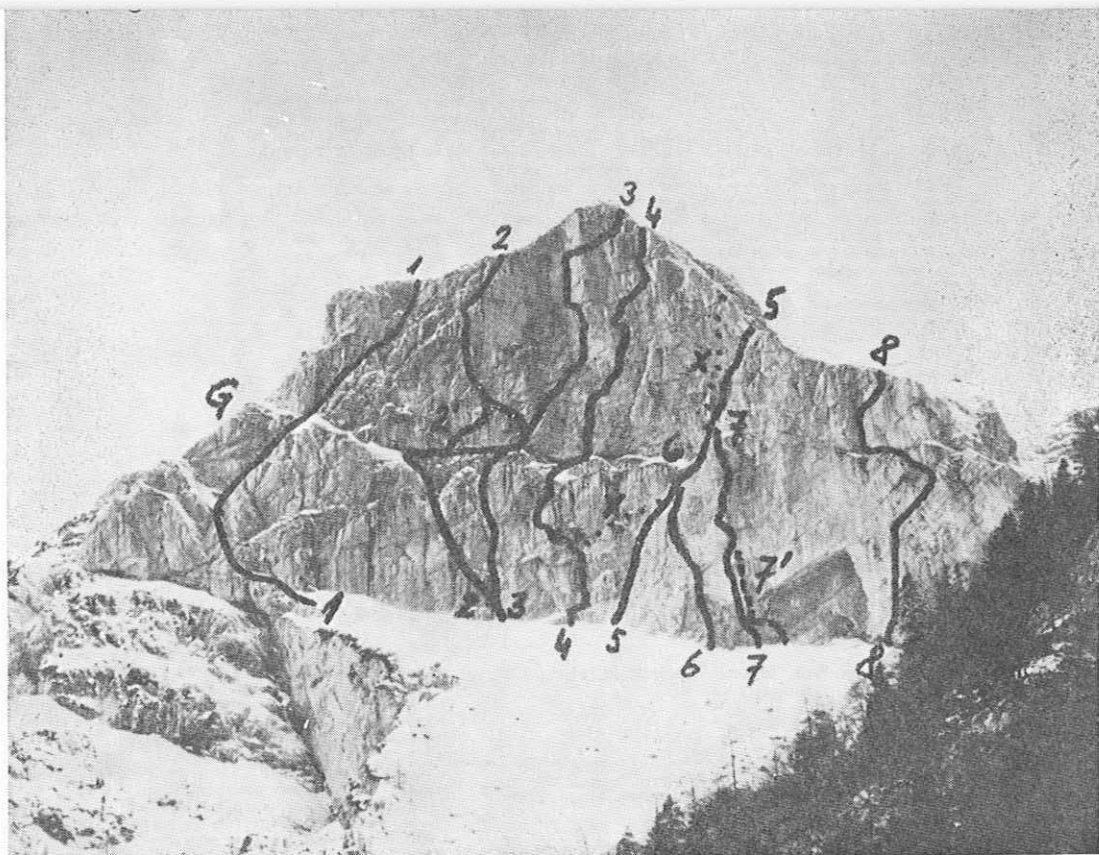
Ocena: VI

Višina: 260 m

Čas plezanja: 9–11 ur.

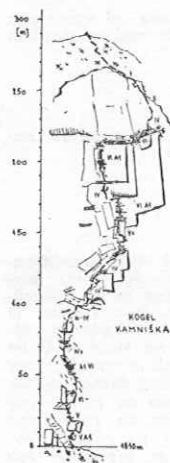
Opis:

Vstop kot pri št. 2. Po 10 metrih desno ven iz zajede v poč in po njej raztežaj na vodoravno polico (V). Po zajedi do previsa, desno čez ploščo (VI–, k) na raz in navzgor na majhno varovališče. Poševno proti levi v poč (A₁, kk) in čez previs (VI) v razčlejen svet. Po njem (IV+) naravnost navzgor do gredine. Prestop desno okrog raza, pred začetkom velikih votlin navzgor ter sledeč razčlembam 40 m poševno rahlo proti desni (IV, k). Pod previsi 20 m proti desni (IV) v rumen kot. Naravnost navzgor po navpični zajedi (V+, 20 m) na majhno varovališče. Čez velik rumen previs (A₁, kk) do velike strehe, pod njo 10 m levo (VI) in okrog roba v veliko zajedo. Po odpočenih blokkih navzgor (IV) na polico. Po previsni poti (VI, A₁, kk) do strehe in desno na majhno višje poličko (k). Z njenega konca vodoravno desno pod strehami v kot (k) in po plazni polički (VI–, k) na

Kogel z vrisanimi smeri

veliko, z rušjem poraslo ploščad. Po kratki steni desno navzgor (IV) na rob, nekoliko desno od vrha Kogla.

4 - CENTRALNA ALI ZUPANOVA SMER

Prvi vzpon: Ksavo Šemrov in France Zupan, 9. avgusta 1950.
 Ocena: V+
 Višina: 260 m
 Čas plezanja: 5-6 ur.

Opis:

Z leve ali desne na kratko in široko travnato polico v vpadnici vrha, na sredi med vstopoma

v smeri 2 in 5. Desno okrog roba (IV) do zajede, po njej nekaj metrov in levo čez plošče na stojišče pod naslednjo poklino. Po njej cel raztežaj (V+, k) na polico. Levo čez plati v kot pod previsno zaporo, malo navzgor in levo ob značilnih luskah še 20 m do varovališča na desni strani raza. Navzgor (V+, kk) in posebno proti desni do previsa. Levo ob njem (V+) navzgor na veliko gredino (votlina, možic). Nekaj metrov desno in z gredine čez kratek previs v navpično, s travo poraslo steno. Po njej dober raztežaj naravnost navzgor (IV, krušljivo), nato še en raztežaj po navpičnih pragovih posebno proti desni do prislonjenega stebrička. Po levi zajedi na njegov vrh in po odprti navpični steni (V) na desni rob strehastega bolvana, ki gleda iz stene. Pod njim vesna prečnica nekaj metrov (V+) do plitve votline na njegovi levi strani, iz nje čez kratek previs na udobno varovališče. - Ponavljalci se vesne prečnice izognejo po kratki zajedi, ki poteka na desni strani bolvana (A₁, kk). - Nad širokim varovališčem naprej v levo poč, po nekaj metrih prestop v desno (V+, kk), iz nje desno ven čez navpično ploščo in po polički do varovališča pod vraščeno veliko lusko. Ob njej navzgor in čez kratek previs (V, A₁, kk) levo v koritasto stojišče pod zajedo, ki prereže vršni del stene. Po njej pol raztežaja, nato desno ven v plošče V, A₁, kk), po njih desno navzgor, desno okrog roba (V+, kk) in čez krušljiv prag (IV+) na rob stene.

X - DIREKTNA SMER

Prvi vzpon: Janez Gregorin in Karel Tarter, 20. 10. 1937.
 Ocena: V
 Višina: 250 m
 Čas plezanja: 5-6 ur.

Opis:

Vstop v vpadnici vrha, 20 m levo od 5. Po težavni žlebasti skali do kratke navpične pokline. Iz nje prestop levo na stojišče ter po kaminasti

poči, ki zgoraj postane previsna, raztežaj do previsne zapore (greda). Desno navzgor okrog 35 m na gredino. Od od desno navzgor čez rdeče odlome v desno zajedo stolpica. S kombiniranjem po desni in levi gozdni poklini med stolpicem in steno na vrh. Nad stolpicem po podaljšku pokline in deloma po prosti steni (sistem poči) pod previsno bastijo vršne stene (krušljivo) na majhno krmaljo. Z nje levo v poč, po njej 25–30 m pod previsno glavo, desno in čez 3-metrski previs. Nad njim desno po izpostavljeni steni na poševno polico. S stojišča v poč pod previsno glavo, desno ob njej čez gladko previsno ploščo na majhno stojišče in z njega po težki skali na rob stene.

Opomba:

Po drugi svetovni vojni je vrsta plezalcev zamašila ločen dejanski potek te smeri. Najbolj verjetno potekata prva dva raztežaja skupaj s poznejšo centralno smerjo, nakar sledi smer ozki polički, ki drži desno navzgor na gredino. Iznad gredine smer najbrž teče levo od širokega stebra (glej smer 5) po strmi steni (poči, zajede in stebrički) in v rahli težnji proti desni doseže rob stene med izstopoma centralne in Virensove smeri (4 in 5).

5 – VIRENSOVA SMER

Prvi vzpon: Vili Virens in Adolf Šmid, okrog 1937.
Ocena: IV, več raztežajev III
Višina: 220 m
Čas plezanja: 2 uri.

Opis:

Smer poteka po značilni žlebasti zajedi, ki razmejuje desni del stene od levega, ki se zaključuje v vrhu Kogla.

Vstop nekoliko desno od vpadnice vrha Kogla v strm žleb. Skozi ozek kamin ali po njegovem desnem razu v kotanjasto dno globokega žleba. Vanj in po sledečem kaminu, čez belo ploščo med dvema kaminoma (k) in po lažjem skrotastem svetu desno navzgor na gredino (stik s 6 in 7). Čez njo naravnost navzgor na desno stran širokega stebra. Po zajedi (plošče, poči) do izrazitega previsa. Čezenj v lažji svet, po njem nekoliko desno in čez kratko steno na rob.

Opomba:

Ta smer je od gredine navzdol zelo primerna za spust.

Drugi možni zasilni izhod iz stene pa je gredina, ki v smeri proti levi križa vse smeri med 1 in 7 in omogoča lahek izstop na Legarje pod Velikimi podi (bivak).

6 – SPOMINSKA SMER SOLAR-ZAJC

Prvi vzpon: Janez Rupar in Lojze Šteblaj, 15. oktobra 1961.

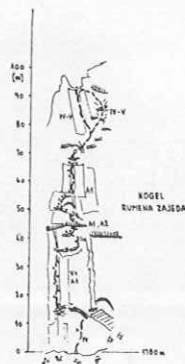
Ocena: IV+, A₂
Višina: 90 m (stik s 5), v celoti 220 m.
Čas plezanja: 3 ure.

Opis:

Vstop 20 m levo od vpadnice Rumene zajede v značilen podstavek. Na desni strani raza stebrička navzgor do plošče pod lusko (40 m). Za lusko do pokline med črnim in rumenim delom stene. Po njej (A₂, kk) do strehe in levo navzgor do travnate police. Po njej do kota in prek previsa (IV, A₁, kk) in stopničk na stojišče pod streho (IV+, možic). Levo ob strehi in nad njo po neizraziti zajedi (II, III) na vrh stebra (gredina, stik s 5 in 7).

7 – RUMENA ZAJEDA

Prvi vzpon: Igor Levstek in Milan Šara, 4. 7. 1954.
Ocena: V+, A₁
Višina: do gredine 95 m (stik s 5), v celoti 220 m.
Čas plezanja: 3–4 ure.

Opis:

Vstop 10 m desno od vpadnice zajede. Po drobno razčlenjeni steni in kratki zajedi 10 m navzgor, nekaj metrov levo do plitve zajede in naravnost navzgor na udobno stojišče (grmiček). – Do sem je možno priti po ozki polički, ki pripelje izpod velikega odloma desno od zajede. – Po lepi, gladki zajedi slab raztežaj navzgor (20 m, V+, A₁, kk). Desno delikatna prečnica po nagnjeni plošči (6 m, IV, k, podprijeml), za rob in navzgor do velike prislone lusk (k). Na vrh lusk in čez strehaste previse (A₁, A₂, kk) v votlino. Levo okrog roba in v loku proti desni čez rumeno ploščo (A₁, kk) nazaj v zajedo (kk), po njej in skozi ozko poč (V+, zagozda) – »propelere – na dobro stojišče. Čez ploščo na desni strani (A₁, kk), skozi okno, in v smeri razčlemb desno navzgor pod zajedo. Po njej 15 m (IV+, krušljivo) v majhno škrbino (pričetek gredine, stik s 5).

7 – TRŽIŠKA VARIANTA

Poteka po poklinasti zajedi desno od spodnjega dela smeri 7 in se ji priključi pod prislone lusk. Višina 30 m, VI-.

8 – TRŽISKA SMER

Prvi vzpon: Tibor Anderle, Filip Bence, Janez Lončar, Ludvik Rožič, 8. 5. 1971.

Ocena: IV–V,
Višina: 200 m,
Čas plezanja: 4 ure.

Opis:

Smer poteka po stebriču desno od velikega odloma. Vstop čez preveso, nato na navzdol visečo ploščo. Na njeni desni strani za rob in po nakazanem žlebu navzgor ter na vrhu levo v lopo. Iz nje po nakazani polici desno in navzgor do previsa, čezenj in desno navzgor na stojišče. Dalje levo v žleb, po njem na stebriček in navzgor prek manjše lusk do previsa. Pod njimi desno navzgor (30 m) na travnato polico in levo po zaraščenem žlebu na gredino. Po njej levo do strehastega previsa, čezenj in v kamin ter po njegovih levi strani do stojišča. Desno in čez previs na rob stene.

HOJA – ŠPORT NAŠ VSAKDANJI

V članku prof. Draga Ulage z naslovom »Hoja – šport naš vsakdanji«, ki smo ga objavili v septembrski št. Planinskega vestnika, se je zgodila neljuba pomota. Besedilo k zgornji skici na str. 518 bi se moralo pravilno glasiti: »Štiri ure hoje so vredne ... kot če bi 10 km prekoiesarili v 20 minutah, 20 km v 50 minutah.« Bralcem, ki so verjetno napako v besedi »pretekli« (namesto prekoiesarili) sami opazili, se s tem opravičujemo.

OB 80-LETNICI PLANINSKEGA VESTNIKA

Planinski Vestnik, najstarejši slovenski mesečnik

Planinski Vestnik je od začetka (1895) do l. 1944 izhajal z imenom Planinski Vestnik, leta 1945 je v enem zvezku izšel pod naslovom »Planinski zbornik«, leta 1946 in 1947 z imenom »Gore in ljudje«, od leta 1948 do danes izhaja s tradicionalnim imenom. Za lažjo orientacijo med tisoči člankov in zapisov, med stotinami avtorjev in sotrudnikov je izšlo »Splošno kazalo« v štirih zvezkih: Za prvih štirideset letnikov (1895–1940) ga je sestavil Josip Wester, za zadnja tri desetletja (1941–1970) pa po istem sistemu Vilko Mazi. Med prvo svetovno vojno je PV presahnil, v hudi stiski je bil tudi v drugi svetovni vojni.

Iz kronističnega zapisa l. 1954 o našem planinstvu povzemamo nekatere ugotovitve, iz katerih je razvidno, zakaj je bilo obnavljanje planinskega glasila po letu 1945 manj zagnano in manj odločno.

Druga svetovna vojna je za skoraj šest let pretrgala delo slovenske planinske organizacije. Zadnja skupščina slovenskih planincev pred vojno se je vršila pomladi l. 1940, naslednja šele 24. februarja 1946.

Ob osvoboditvi maja l. 1945 je bila planinska organizacija na tleh v vsakem pogledu: Od 69 koč, ki jih je pred vojno imelo Slovensko planinsko društvo, je bilo 49 uničenih in požganih, 20 pa, ki so ostale, so bile izropane in neuporabne, potrebne popravila in opreme. Po tedanji cenitvi je SPD utrpelo samo na kočah 37 milij. din. Odbori podružnic so se po večini razšli, mnogo nekdanjih delavnih odborov je požela vojna.

Planinska literatura je kljub nekaterim publikacijam med vojno izgubila značaj dnevne potrebe. Potrgale so se mednarodne zveze z velikimi planinskimi združenji v Avstriji, Švici, Franciji, Italiji, Angliji, a prav tako zveze s slovanskimi državami.

Predsednik predvojnega SPD dr. Jože Pretnar in tajnik dr. Arnošt Brilej sta konec julija 1945 že zbrala zastopnike slovenskega planinstva iz vse Slovenije. To je bil nekak ustanovni sestanek povojne planinske organizacije, na katerem se je izrazila splošna volja, da naj tudi planinstvo vsebinsko in organizacijsko krene revolucionarno pot v smislu pridobitev narodnoosvobodilne borbe. Planinstvo se je vključilo v vsedržavno fizikulturno organizacijo, vendar se je planinstvu zaradi njegove posebne narave sklenilo dati v okviru te organizacije določeno samostojnost.

Od vseh predvojnih podružnic je lahko takoj začela delovati ljubljanska podružnica, nekdanje Osrednje društvo SPD. Odbor je imel med vojno komisarja, znanega italijanskega alpinista advokata dr. Chersija, vendar je kljub temu vzdrževal stike z OF, oddal narodni vojski svoje šotore, sanitetni material, zemljevide in v svojih kočah v lški, na Polževem, v Samotorici in na Padežu dajal zavetišča našim obveščevalcem in borcem. Nekaj časa se je v pisarni O. o. SPD tiskal del Poročevalca.

Prva redna planinska skupščina 24. 2. 1946 je otvorila novo prehodno dobo slovenskega planinstva. Predsednik dr. ing. Avčin je svoje delo naslonil na pozitivno izročilo predvojnega SPD, ki se je lahko merilo z vsemi planinskimi organizacijami v svetu, usmerjal poglede iz Alp na Kavkaz, Pamir in Himalajo, podčrtal sodelovanje s telesno vzgojnimi društvi, predvsem pa etično-kulturni moment, ki naj v planinstvu združi množice predvsem pa mladino. Slovensko planinstvo naj prevzame svojo vlogo v pospeševanju prave kulture. Izrazil je upanje, da bo organizacijske formalnosti rešil razvoj, da pa same po sebi niso tako važne.

Zapis o delu organiziranega planinstva od l. 1945 do leta 1954 obsega 19 strani. Planinsko glasilo je v tem zapisu omenjeno le mimogrede, na zadnji strani pa mu je posvečeno 20 vrstic:

»Med stalne probleme spada tudi društveno glasilo, ki je začelo izhajati leta 1895. Po osvoboditvi ni takoj oživelo. PD Ljubljana-matica je izdalo svoj Planinski zbornik l. 1945, ki ga je uredil dr. A. Brilej in je izšel kot 46. letnik PV za leto 1945. Nato je bil imenovan uredniški odbor, vendar ni bilo prave delitve dela in prišlo je do nespo- razumov glede imena in glede redakcijskih načel. Predlagalo se je ime »Triglav« čes da je PV kršil kulturni molk med okupacijo, vendar se ta naziv ni uveljavil. Leta 1946 izide glasilo po daljšem času pod naslovom »Gore in ljudje«, vendar se že sredi l. 1946 spet uveljavlja klic po utrjenem glasilu »Planinski Vestnik«, ker se je med tem zadeva glede kulturnega molka razčistila. Vendar se je stari naslov uvedel šele leta 1948 na predlog jeseniških planincev, čes da je O. o. SPD med vojno z narodno-osvobodilnim delom popravil škodo, ki jo je naredil s kršenjem kulturnega molka, poleg tega pa je treba upoštevati pozitivno izročilo PV in bibliofilska načela. Junija 1950 se je spričo velikega razmaha društev pokazala potreba po posebnem drušve-

nem novičarju, ki je že nekaj časa izhajal pod naslovom »Planinsko delo«, vendar se ni obneslo. Leta 1951 je PV iz Fizikalne založbe prešel v upravo PZS in odtlej vsebinsko in po obsegu zelo napredoval. V zadnjih dveh letih je dosegel prek 700 strani in ima širok krog dopisnikov in sodelavcev.« Tako dokument PZS iz leta 1954.

Historiat planinskega glasila po osvoboditvi je odraz družbene preobrazbe, iskanja novih organizacijskih oblik za novo vsebino, vendar je po treh letih obveljalo staro ime, rekel bi, v soglasju z besedo predsednika dr. ing. Franceta Avčina, iz l. 1946, da oblike – kaj šele naslovi – same po sebi niso važne, in z jeseniško utemeljitvijo vloge SPD in PV med narodnoosvobodilnim bojem.

Sem in tja se je kdo spotaknil nad atributom »planinski«, češ da je treba »presloveniti« Planinski Vestnik v Gorniški Vestnik.

Seveda stoji ta misel na napačni predpostavki, da smo si Slovenci »planine« izposodili in to s slabim prevodom nemških »die Alpen«. Slomšek je že leta 1861 pel o Zolčpaških planinah, pred njimi so že bile v ljudskih poskočnicah. Gregorčič je pel o »planinskem svetu« in »raju«, o »planini, ki dviguje se v nebo«, Župančič v slavospevu Z vlakom – z menoj, ve zvezde, z menoj, ve planine, itd. Da je »planina« samo »višinski pašnik«, je kvečjemu pobožna želja, če imamo v mislih vso Slovenijo. Že Pleteršnik ve to, čeprav je v tem gestu pomanjkljiv, še bolj pa ve za to živi ljudski jezik. Na Pohorju je »planina« gozd v višjih legah (gozd v dolini je »dobra«), gozd v nižjem hribovju je »breg«.) Vodovnik pravi o pohorskem kmetu, da ima velike planine tj. gozdove, tudi Glazer misli v pesmi o pohorskem »Domu v planini« na planino = gozd, ki ga je moral oče posekati, da je fantu omogočil šolanje. Tako pohorska planina (gozd) in gorenjska planina (pašnik) sta v goratem svetu in z metaforo lahko dobila tudi širši pomen. In kaj bi jezik brez metafor? Čemu naj bi besedo planina, planinski preganjali? Ker jo imajo tudi Hrvatje in Srbi? Če zato, bi bili malenkostni, nestrpni, ozkosrčni. Z jezikovnim šovinizmom se ne uveljavljajo pravice in ne popravljajo krivice. Poleg tega se jezikovni šovinizem hitro lahko znajde v zagati. »Gornik« je ljudska beseda, vendar je kaj malo v zvezi z gorami, ampak bolj z gorcami, gurcami, vinogradi. Aškerc ima gornika v Vinski bajki v pomenu vinogradnik, medtem ko ima mnogo »planin« v Zlatorogu in še v dokumentih iz mozirskih let. Gorniški Vestnik – vinogradniški vestnik? S popravkom namišljenih napak bi verjetno po nepotrebnem ustvarjali zmedo. Ne glede na vse to pa je treba ponoviti osnovno jezikovno pravilo, da je obča raba v jeziku trmast gospodar, ta pa je od leta 1893 uveljavila naziv Planinski Vestnik.

O vlogi, namenu in vsebini PV

Letos zbiramo 81. letnik Planinskega Vestnika, glasila slovenskega planinstva, ki je začelo izhajati l. 1895, dve leti potem, ko se je v Ljubljani ustanovilo Slovensko planinsko društvo v vrsti evropskih planinskih organizacij ne eno izmed prvih, a tudi ne eno izmed zadnjih. Castitljivi jubilej glasila že sam na sebi izpričuje svojo družbeno upravičenost skozi vso življenjsko dobo, v kateri je slovenstvo iz komaj zavedajočega se »ljudstveca« zraslo v državni narod, ki hoče, more in mora živeti z vsemi atributi in z vso substanco svobodnega individua. Jubilej sam res mnogo pove, toda značilnost in upravičenost slehernega glasila ni v rednem izhajanju, ki utegne izvirati iz trmastega dotiranja, iz prestižnih in drugih razlogov, marveč v tem, kako glasilo ustreza duhu časa, kako uresničuje svoj program s tem, da spremlja in usmerja delo svoje organizacije, in kako zadošča potrebam generacij.

Slovensko planinstvo je nastalo iz narodno-prebudnih in narodno-obrambnih razlogov in se je proti koncu prejšnjega stoletja dokaj dinamično vključilo v slovensko narodno gibanje, mu krepilo narodno in kulturno zavest. Imelo je toliko moči, da je skoro istočasno z ustanovitvijo SPD začelo izdajati skromno glasilce z istim naslovom, ki ga nosi še danes. Glasilo je raslo, kakor je rasla organizacija, vsaj po kvantiteti, glede na obseg in število naročnikov. Že samo to dejstvo potrjuje, da je glasilo potrebno in da je potrebam tudi v vseh desetletjih in letih zadostilo. Če se zdaj giblje število naročnikov od 5000 do 6000, in to brez kakih akviziterskih prijemov, brez trdne poverjeniške mreže, brez organizirane naslonitve na šolsko mrežo, je to za kulturnega zgodovinarja vsaj materialen dokaz o upravičenosti in življenjski odzivnosti glasila. Kdor pozna materialne pogoje slovenske kulture in posebej usodo knjig in periodik malega naroda, bo vedel, kaj pomeni brez vsake komercialne tehnike dvigniti število naročnikov vsaj za štirikrat v primeri z onim med obema vojnama.

Osnovna družbena naloga glasila je služba naši družbeni skupnosti, utrjevanje njenih načel in prakse njenih naporov za novo socialno in moralno ureditev našega življenja. Z drugo besedo glasilo mora upoštevati vsa pozitivna izročila našega planinstva, to je njegov domoljubni in narodnoobrambni značaj iz prve dobe, njegovo pove-

zanost z delavskim gibanjem med obema vojnama in v NOB in njegove današnje družbene in idejne temelje na perspektivah socialistične in samoupravne družbe. Ta izročila in te perspektive morajo vplivati na program in idejnost našega glasila. Večkrat smo že ugotovili in ponovno potrdili nekaj temeljnih načel, po katerih je naše glasilo prebrudilo osem desetletij in se z nemajhnim ponosom navaja kot najstarejši slovenski mesečnik z nič manjšo radoživostjo kakor tiste, ki so zrasle v ognju ljudske revolucije pred dobrim desetletjem in kasneje. Če hoče glasilo delati za ta visoki družbeni cilj, mora v svojih načelih in osnovah biti povezano z našim političnim, gospodarskim in kulturnim življenjem. Z drugo besedo: Glasilo našega planinstva mora prikazovati in usmerjati razvoj naše planinske dejavnosti, ki je eno izmed sredstev, s katerimi se naš narod krepi na znotraj in predstavlja na zunaj, eno izmed športnih in kulturnih tvorbo modernega časa. Če je tako in tako je – potem mora glasilo črpati svojo duhovno in kulturno moč iz pozitivnih izročil evropskega planinstva, iz domoljubnega in narodno obrambnega značaja slovenskega planinstva in iz perspektive, ki se razodeva v razvoju sodobnih potreb in nujnosti.

Razume se, da je to obsežna naloga mnogostranska dolžnost. Vendar živimo v takih razmerah, da si slovenska planinska organizacija ne more privoščiti več glasil, s katerimi bi izražala in usmerjala svojo pestro dejavnost. Zavedati se namreč moramo, da se planinstvo imenuje najiminennejši šport 20. stoletja ne samo zato, ker je zrasel iz znanstvenega prodiranja v dotlej neodkriti gorski svet, ne samo zato, ker je postal bolj kakor vsak drug šport potreba najširših ljudskih množic, marveč tudi zato, ker nosi v sebi izredne potencialne, lastno, ne samo športno, ampak tudi kulturno ustvarnost, ustvarjalnost, ki je v pičlih 100 letih zbrala neuničljiv literarni, publicistični in umetniški zaklad, ki ga ni zbral in ga nikoli ne bo zbral noben drug šport, čeprav tudi skrbi za telesno in duhovno rekreacijo človeka.

Potemtakem se vsaj zadržati moramo še vedno zadovoljiti s tem, da bodi naše glasilo nekaj publicistični in kronistični integral našega planinskega delovanja, skupni imenovalec vsega, kar se organizacijsko razvršča in deluje v okviru PZS, odraz polivalence, tako značilne za planinstvo.

Nekateri naročniki in člani PD so proti temu, češ, alpinistov je malo, v PD skoraj nič ne pomenijo, na papirju jih je tisoč, v stenah kvečjemu 100. Recimo, da drži. Toda brez alpinistične dejavnosti bi naša PZS ne pomenila tega, kar pomeni. Vse planinske organizacije na svetu se trudijo, da bi vzgojile in razvijale plezalski naraščaj, z njim se reprezentirajo po svetu, z njim izkazujejo svojo moč. Ali naj, ker planinskih množic plezalsko ubadanje ne mika, ustanovimo posebno alpinistično glasilo? Ne. Na poti je najprej finančni previs, gospodarski bolvan, po drugi strani pa je alpinistično delovanje v organski zvezi z bolj ali manj ambicioznim planinstvom, saj bi, na priliko, marsikatero današnje zavarovane poti ne bilo, če je ne bi preplezal prvohodec pastir ali divji lovec. Ni nobene potrebe, da bi alpiniste izrinili iz planinske skupnosti. Treba se je le planincem zavedati, da jih planinska organizacija rabi, alpinisti pa se morajo prav tako zavedati, da bi brez planinskega zaledja zelo malo pomenili, saj bi izgubili množično podstavo za svoje delovanje. Povedati je treba, da je samostojnih plezalskih glasil na svetu malo, pravzaprav skoraj nič in to tudi pri velikih narodih. Celo francoski Alpinisme se je združil z glasilom CAF La Montagne, tako da GHM (Groupe de la Haute Montagne) pravzaprav nima več samostojnega glasila oz. obstaja samo še skromen bilten. Vsa znana inozemska glasila pa si štejejo za glavno dolžnost, da prinašajo tudi prominentne alpinistične storitve. Izjemo tvori poljski »Taternik«, ki je ultraekstremističen po vsebini. Podobno grško glasilo je premislilo že v prvem letu življenja, enako špansko.

Razume se, da je kulturna dokumentacija alpinistične storitve še vedno klasična, to je tiskovna, čeprav se močno uveljavlja film, foto.

V zadnjih 20 letnikih je precej člankov o ekspedicijah. Glede ekspedicij je PV povsem na stališču UO PZS, oz. KOTG in načelnika ing. Šegula. Vse od leta 1950 smo nanje opozarjali in v »Razgledu po svetu« poskrbeli skoraj za popolno kroniko in izčrpen komentar k ekspedicijam vseh narodov po vsem svetu. Ekspedicije so za vse planinske organizacije po svetu izraz njihove kulturne in športne moči, stoje torej tudi pred nami kot naloga in kriterij. Ne glede na to, kako smo v tej ali oni ekspediciji uspeli, smo o njih dolžni izčrpno poročati, morda še izčrpejše kot drugod po svetu, saj tudi tu plačujemo davek na svojo majhnost in na vse kar iz nje sledi. Nekateri so redakciji očitali, da hodi preveč po svetu, da se premalo posveča domačim goram. Taka graja je dobrodošla, ker se ob njej moramo preriniti iz domače zatohlosti in ozkosti v svetovne horizonte, se preizkušati in uveljaviti v mednarodnem svetu po mednarodnih kriterijih. Dokumentacija o tem mora iziti v našem glasilu, brez ozira na kvaliteto dosežka in njegovega literarnega izraza. Ponavljam: na vrhovih Kavkaza, Himalaje in Andov so stali z našimi navezami tudi piparji in drenovci, vsi znani in neznani naši ljudje, ki so ljubezen do gora vsadili v srce našim množicam. Prav zato si moramo tudi prizadevati, da bi dokumentacija o naših ekspedicijah vsebovala vselej tudi kritično oceno, kajti napredek je mogoč samo s pozicij objektivne resnice.

Približno tako je tudi z literarno kvaliteto alpinističnih opisov. Ker je Vestnik glasilo delovanja, ni treba, da je alpinist, ki opiše velik vzpon, s katerim dviga kvaliteto in nivo našega alpinizma, enako spreten v pisanju kakor v plezanju. Gre za dokumentacijo in pobudo, ki jo vsebuje opis plezalne ture, za njeno kolportažo, njeno športno in kulturno vrednost. Tako je z opisom plezalnih tur prav povsod po svetu in dosti drugače ne more biti pri nas. Seveda je potem vsak literarni talent, ki najde pot v steno in v glasilo, toliko bolj dobrodošel in dragocen, saj s svojim pisanjem bolj mami in mika, obenem pa veča literarno ceno glasila. Napak bi bilo pričakovati, da bi s samo literarno kvaliteto planinskega ali alpinističnega potopisa in opisa že tudi rasla kvantiteta in kvaliteta planinstva in alpinizma. Biti moramo veseli, če planine in ves kompleks snovi okoli njih postanejo gradivo za umetniško oblikovanje, ne more pa to biti kriterij za večino sodelavcev organizacijskega glasila. Vsaka periodika je odvisna od nekega kulturnega kroga, organizacijsko glasilo pa še posebej od poudarka, ki ga organizacija svojemu kulturnemu delu daje. Tu gre za neko vzajemnost. Če bi preveč odbijali pisce, bi s tem jemali veselje in smisel do javnega nastopa, na drugi strani pa smo odvisni od ljudi, ki se za to tematiko glasila zanimajo, so ji kos in imajo nekaj povedati. Življenje ne čaka, glasilo mora iti vstric z organizacijo, to je z ljudmi, z vsemi generacijami, ki so zanjo pomembne. Tudi ta kriterij je neizogiben in nedvoumno vpliva in tudi mora vplivati na krog sodelavcev. To pomeni, da literarni okus, ki se mu današnja planinska literatura hočeš nočeš prilagaja, že davno ni več navdušen za napol romantično napol avanturistično slikanje »napol pesnikov napol gangsterjev«, kakor je plezalce po Alainu Gerbaultu označil pokojni Janez Gregorin, za nacejanje po kočah in za druge obrobne dogodivščine iz Maduschkinih časov, čeprav se te stvari še sem in tja pišejo in tudi za spremembo morda rade bero. Nima smisla klicati za časi, ki jih ni več med nami. Hribovska romantika je sicer še tu, če pa jo bomo še opisovali, ni smemo ob njej pozabiti na velike korake, ki jih je naša družba in ves svet naredil v zadnjih 30 letih.

Ali naj prenehamo z objavljanjem znanstvenih in poljudno-znanstvenih člankov? Nikakor ne. Ne samo zato, ker jih objavljajo vsa planinska glasila na svetu, marveč zato, ker spada v program naše organizacije od l. 1893 tudi znanstveno odkrivanje našega in tujega gorskega sveta. Seveda so zaželeni poljudno pisani članki, nič pa ne de, če sem in tja zaide med zobe trši oreh, da se tem bolj zavemo pomembnosti in mnogostranosti gorništvu in planinstvu. Zato spadajo v vsak letnik članki, zdaj ta zdaj oni, iz področja orografije, meteorologije, glaciologije, nivologije in topografije. Ne preveč, a tudi ne premalo, če hočemo z glasilom odpirati oči planince, ljubitelja narave. Zato je prav, če objavljamo članke iz zgodovine planinstva, stalne teme planinskih glasil, ki zastopajo najstarejše planinske organizacije na svetu. Zato je prav, da od časa do časa izide kak članek o favni in flori naših in tujih gora in o zaščiti gorske prirode. K goram spada človek, ki prebiva na njihovih pobočjih. Planinec, ki se ne zanima za specialne pogoje hribovskih kmetij, za imena samin in pustot, za hribovska zaselja, opušča bistveno kulturno sestavino planinstva. Imenoslovje gora je v rokah hribovcev, dragocena naplavina časa, prekrita in zasuta ostalina človeškega rodu v boku gora, ki so stale tu desetisočletja, ne da bi človek v njih gledal tisto vrednoto, katero gleda danes. Zato planinska revija ne bi izpolnila svoje kulturne naloge, če ne bi od časa do časa prinesla tudi kak članek o folklori, o planinskem gospodarstvu in planšarstvu.

Seve, za estete, uživatelje veličastne lepote gorskega sveta bi bilo najužjitneje, če bi naše glasilo v prijetni, pestri sosledici prinašalo planinsko leposlovje v vezani in nevezani besedi, planinsko humoresko, planinski feljton in za zabelo sem in tja še kako planinsko polemiko, nekako tako, kakor je pred leti to delal dr. Grassler s svojim Bergkameradom ki pa ni bil glasilo DAV, marveč kupčijske hiše v Münchnu. Vendar bi bilo napak, če bi naštetje stvari od časa do časa ne našle prostora na straneh našega lista.

Skratka: PV mora biti glasilo komisij, ki jih je osnovala PZS za to, da bi njeno delo čim smotrneje potekalo, biti mora tudi glasilo literarno-znanstvene komisije, ki ji je naš list tvorna osnova in organizacijsko središče ali to vsaj hoče biti.

List hoče biti društveni glasnik. Po rubriko Društvene novice se objavljajo najvažnejše novice o delu PZS in posameznih društev, MK; GRS idr. Z rubriko Iz planinske literature spremlja list planinsko literaturo po svetu, vsaj kolikor je pride v zamenjavo na PZS, z Razgledom po svetu pa opozarja na najpomembnejše dogodke v planinskem dogajanju po svetu in to z vseh področij. Hkrati hoče ta razgled glosirati najrazličnejše duhovne in materialne probleme, ki se v planinstvu pojavljajo, in zavzemati do njih svoje oziroma naše stališče.

Uredniški odbor skuša najti tudi pri posameznih številkah praktično ravnovesje med vsem mnogovrstnim gradivom, ki priteka iz teh planinskih virov. Tu seveda nastopajo težave, kajti kljub stereotipni želji uredništva, da bi se pisali kratki članki, ki bolj omogočajo ravnovesje in pestrost, avtorji le redko ustrezajo tej želji. Zelo je težko ustrezati najširšemu krogu planinskega članstva, ki se med seboj močno razlikuje po svojem zanimanju, poklicu, izobrazbi, po okusu, čustvovanju in miselnosti. Prav tako

skuša uredniški odbor uresničiti v glasilu integracijo slovenskega ozemlja, ne zaradi lokalno-patriotičnih čustev nekaterih društev, marveč zaradi iskrenega prizadevanja, da dobi v listu svoj odraz tudi planinska kal bodisi v Primorju, bodisi v ravni Panoniji ali Beli Krajini.

Razmeroma malo še vedno prinaša glasilo načelnih programatičnih, ideoloških član- kov. Ne zato, ker bi uredniški odbor kapituliral pred poprečnim okusom, ki se ne razveseljuje s takimi članki, marveč zato, ker v naših društvih še ni prišlo do široke, življenjske obravnave o teh vprašanih. Vendar se kaže na obzorju tudi odgovornejša obravnava teh problemov, ki drugod, kjer je planinstvo starejše in po svoji vsebini morda bogatejše, zavzema dokaj važno mesto v planinski pisarni. To so vprašanja o ekstremizmu in superekstremizmu, o smiselnosti šeste in sedme stopnje, o tehničnem plezanju, o športizaciji alpinizma, o etiki alpinizma, o tveganju, o samohodstvu, o vzgoji planinskih množic, o smiselnosti vzpenjač in žičnic, o odnosu med planinstvom in turizmom, o literarni vrednosti planinskega slovstva, o tematiki in idejnosti planin- ske pesmi, o generacijskih prepirih, skratka o protislovljih in soglasjih, ki z njimi živi in ustvarja svoje vrednote tako vitalen življenjski pojav, kot je planinstvo. Vendar smo tudi o vseh teh stvareh pisali in včasih tudi obširneje opozorili nanje v rednih rubrik- kah glasila Alpinistične novice, Varstvo narave, Iz planinske literature in Razgled po svetu, zadnja leta tudi po črto.

Pridobitev novih sodelavcev kaže, da glasilo ima svojo pritegujočo moč in do vztrajno vrši svoje revijalne dolžnosti tudi s tem, da skrbi za pestrost ne samo po vsebini, temveč tudi po številu, kvaliteti, naravi in ambiciji avtorjev.

Pesmi priobčujemo od časa do časa zato, ker ne bi bilo prav, če ne bi pobudno vplivali na ustvarjanje planinskega leposlovja, planinske poezije, ker je to tematika, ki je pesniškega opisa vredna, doživetje pa za pesniški navdih dovolj močno in dovolj človeško pomembno. Če to ni oblikovna bogatitev slovenskega leposlovja, je pa nedvomno vsaj snovna. Res je, da so nekatere teh pesmi tematično le v rahli zvezi z običajno, šablonsko planinsko snovjo, večina pa ima svoj inspiracijski, snovni in idejni vir v doživetju in podoživetju gorskega sveta. Priobčevati smo začeli te pesmi, ker smo videli tudi drugod, da pospešujejo planinsko liriko in da so pri tem posebno pri presoji tematike dokaj liberalni, saj gre za občutljivo in kočljivo pesni-ško oblikovanje. Izdaja planinske pesmarice in planinske pesniške antologije, ki jo bomo, upam, nekoč doživeli, bo v teh redko sejanih pesmih na straneh PV utrgala vendarle kak cvet, ki je pognal iz korenine – trajnice, to je slovenske lirike.

Številke dokazujejo, da je skušal biti Vestnik pravičen in objektivni glasnik društve- nega dela, ne pa izčrpen. Biltenski del glasila je na prvi pogled manj pomembna šara, v resnici pa pomeni javno dokumentacijo o delu, spodbudo tistim, ki pišejo, in drugim, ki berejo o prvih. Ta del zajema predvsem organizacijsko dejavnost, seje, plenuma, skupščine, reševalne akcije, seminarje, občne zборе, sestanke in posvete, tabore in tedne, predavanja, razstave, jubileje in proslave, alpinistične novice, novice iz MO, pota in stavbe, spominske plošče, novice iz PSJ in drugih republik, UIAA, osebne beležke, pohvale, odlikovanja, osmrtnice itd., planinske nesreče, beležke o delu PZS, PSJ, GRS, IKAR, PD in posebej alpinistične novice in AO.

Društveni novičar bi morebiti bolj uspeval, če bi izhajal kot poseben bilten. Tako so l. 1956 naredili Švicarji, ki 8-krat na leto izdajo bilten na 16 straneh, 4-krat na leto pa revijalni del s po 80 stranmi. Vendar je to čisto formalno tehnična stran redakcije pri glasilu, ki mora združevati organizacijsko propagandne naloge z idejno- vsebinskimi literarnimi potrebami. Taka delitev ni nujna, čeprav je z estetskega vidika solidnejša. Ze nekaj let sem opravlja večino tega obveščanja dnevnik »Delo« v rubriki »Planine in ljudje«, obenem z »Alpinističnimi novicami« (F. Savenc), zadnja leta tudi pokrajinski časniki.

Vsako planinsko glasilo na svetu prinaša tudi slovstvene prikaze in ocene. Tudi naše glasilo se zdaj bolj zdaj manj ozira po planinskih domačih in tujih publikacijah, po domačih in tujih zbornikih in letopisih in posebej po periodični publicistiki vseh zgoraj naštetih narodov.

Skoraj vsa planinska glasila, ki jih redno prebiramo vsa leta, prinašajo tudi razgle- dovanje po svetu. Naš Razgled po svetu ni samo pasivno nabiranje in odbiranje planinskih novic iz vsega sveta (Evrope, Azije, Afrike, obeh Amerik, Avstralije in Antarktike, to je 50 do 60 dežel vsako leto), ampak tudi komentar s posebnim namenom, da bi opozorili na domačo problematiko ali pomagali pri vzpodbujanju k novim domačim dosežkom. Posebno pozornost posveča ta obzornik alpinizmu, etnografiji, geologiji, glaciologiji, gorskemu reševalstvu, planinski kulturi, filmu in fotografiji, imenoslovju in literaturi, meteorologiji, planinski opremi, orientaciji v gorah, plaz- ovom, prehrani in fiziologiji, smučarstvu, tehniki, varstvu narave, planinski zgodovini, žičnicam, favni in flori. To gradivo, ki je z leti naraslo v obširno kroniko svetovnega planinstva, vsebuje tudi domače ideološke in sociološke probleme. Naj omenim samo problem gorske kmetije, ki jo je prvi pri nas prav v tej rubriki začel obravnavati PV in je o tej stvari poročal v glavnem o vsem, kar so o tem dognali geografi in ekonomisti-akademiki v Avstriji, Švici in Franciji.

Posebno pozornost posveča glasilo mladini, bodisi s samostojno rubriko (Mladi pišejo, Steze z gora, Novice iz MO) bodisi s tem, da posebej vabi vse pisce mlajše in najmlajše generacije k sodelovanju v glasilu in jih pri tem obzirno obravnava. Iz istega razloga se redakcija posebej ozira na transverzalo in na vse, kar je v zvezi z NOB in z oživljanjem njenih tradicij.

Uredniški odbor je iskal potrditev taki integralni usmerjenosti glasila v treh anketah. V dveh se je obrnil na člane, v eni pa na PD. Vse tri ankete so v glavnem ta revialni omnibus potrdile, večinoma celo pohvalile.

V imenu uredniškega odbora ponovno zagovarjamo dosedanjo usmerjenost glasila, ne da bi pri tem imeli namen dušiti razgovor o morebitni preusmeritvi redakcije, kaj šele o izboljšanju dosedanje. Prvo, kar je treba pri tem reči, je to, da je ni stvari, ki bi ne mogla biti boljša, in da je ni stvari, ki bi šla izpod človeških rok brez pomanjkljivosti.

Sotrudniki

Iz »Splošnih kazal« PV od l. 1895–1970 je razvidna dolga vrsta sotrudnikov planinskega glasila, ki so se v osmih desetletjih zvrstili ob organizacijskem središču slovenske planirane publicistike. Njihovo število je rastle vzporedno z naraščanjem števila organiziranih planincev, s širjenjem planinskih društev in njihovih dejavnosti. Tako nam je prvo »Kazalo« od leta 1895–1940 zabeležilo ca. 450 avtorjev v 40 letnikih, ki so po obsegu dosegli od 212 do 350 strani. V desetletju od 1941 do 1950 je število sodelavcev padlo na 42, kar ni treba posebej pojasnjevati.

V naslednjem desetletju (1951–1960), desetletju, v katerem se je planinska organizacija v primeri s predvojnim stanjem izredno okrepila, PV pa je letno obsegal od 600 do 750 strani, je sodelovalo nad 300 sodelavcev, v desetletju 1963–1970 pa nad 450. Vredno je vzeti v roke te preglede: med sotrudniki je nekaj takih, ki so glasilu zvesti že skoraj pol stoletja, prof. Pavel Kunaver pa sodeluje v PV od leta 1911, torej 64 let. V vsakem desetletju najdemo med stalnimi sodelavci vidne in pomembne javne delavce najrazličnejših poklicev in strok, mnogi med njimi stoje glasilu ob strani tri ali vsaj dve desetletji, vsako leto pa se oglase tudi glasniki mladih planinskih rodov. Planinsko glasilo se je skozi vsa desetletja bogatilo tudi s prispevki priznanih slovenskih književnikov, pesnikov in pripovednikov.

Uredniki

1. Anton Mikuš (1895–1908)

Prvi urednik PV je bil profesor Anton Mikuš (1858–1933), po rodu Ljubljčan, po stroki slavist, ki je le nekaj let supliral na ljubljanski nižji gimnaziji, sicer pa je bil uradnik pri kranjskem deželnem zboru, oficial pri deželnem knjigovodstvu (1894), računski revident (1901), računski svetnik (1916), po koncu prve svetovne vojne pa je dosegel stopnjo računskega višjega svetnika, leta 1920 postal državni uradnik v poverjeništvu za uk in bogočastje, od koder je leta 1922 prišel v ministrstvo financ, v odsek za vojne mirovine. Upokojen je bil leta 1924.

Kot profesorski kandidat je v letih 1885 do 1888 samostojno obdelal mnogo gradiiva za Pleteršnikov slovar in sodeloval pri redakciji in tisku tega znamenitega slovarja. Pri deželnem odboru je delal kot translator in korektor njegovih publikacij. Bil je leta 1893 med petimi ustanovniki Slovenskega planinskega društva, nato njegov tajnik, od 8. sept. 1895 do sept. 1908 urednik PV, istočasno (1897–1911) pa tudi korektor pri Ljubljanskem Zvonu (letnik 1899 je tudi uredil) in lektor pri Kmetovalcu, Slov. Sokolu, Slov. čebelarju in pri učiteljski tiskarni. Sodeloval je pri ustvarjanju obrtno, trgovinske, tvorniške, železniške terminologije in seveda planinsko-turistične terminologije.

O njem so pisali Fr. Govekar v Jutru 1927 št. 15, Fr. Kocbek v PV 1927, str. 43, dr. Josip Tomišek v PV 1933, str. 415. Slednji je o njegovem delu za PV obzirno zapisal: »Tak je pač bil. Nепrestano je mislil na točnost, čistost in pravilnost izrazoslovja, sloga in oblikoslovja; ker se je krog njegovega zanimanja skozi leta in desetletja vrtel vedno v tej formalni smeri, si je ustvaril nekako trdno, v teku času tudi trdo, pretrdo ogrodje, iz kojega oklepa ga je bilo sila težko izvabiti. Novotarije so se mu zdele sumljive, revolucionarne; boril se je proti njim skoraj strastno – sicer tako mirni jezikoslovec je postal v tej obrambi zares hud – in jih je zametaval v praksi, dokler je opravljal posle urednika, oz. korektorja pri raznih publikacijah, pozneje, prav do zadnjega pa jih je skušal zavrčati v javnih glasilih. V tej enostranosti pa je opravljal važen posel nekakega svarilca v jezikovni ohlapnosti in pretirani svobodnosti; to njegovo oprezno delo je bilo potrebno ravno v prvih letih delovanja planinskega društva, ko so se ustvarjali jezikovni temelji v domačem planinstvu; v celoti pa so njegove jezikovne zasluge, kakor na drugih poljih, tako pri planinstvu v prvem desetletju nedvomno velike.

Ta njegova izključna usmerjenost na formalno stran jezikovne produkcije pa mu je odvzela zanimanje za vsebinsko spisov; to je bila ovira, da se kot urednik ni mogel duševno vezati s sodružniki.

Zaradi svojega posebnega daru in nagona je postal v svojih najboljših letih renomiran jezikovni in tiskovni korektor. Opravil je v svojem življenju ogromno podrobnega, nevidnega in nehvaležnega dela.

Nad povprečnost pa ga dviga njegova brezkompromisna narodna zavest, ki jo je na svoj tih način zastopal povsod in pri vsaki podrobnosti; a največje simpatije zanj je vzbujalo njegovo neizmerno dobro srce, skrito pod navidezno trdo zunanjostjo.«

2. Dr. Josip Tomiňšek (1908–1941)

Za Mikušem je uredništvo prevzel dr. Josip Tomiňšek (1872–1954), po rodu iz Slatine nad Bočno in Gornjem Gradu, po stroki slavist in klasični filolog.

Na celjski gimnaziji je učil že leta 1895, leta 1896 pa je kot suplent nastopil službo v Kranju. Tu je ostal do leta 1904, ko je odšel na študijski dopust v Berlin. Od jeseni l. 1904–1910 je učil v Ljubljani na l. drž. gimnaziji, nekaj ur pa tudi na nemški in na višji dekliški (poznejšem liceju). Leta 1910 je odšel v Gorico za ravnatelja na največji zavod v Avstriji z nalogo, da pripravi slovenske in laške paralelke. Nalogo je spretno in natančno izvršil, leta 1911 pa je odšel v Maribor in prevzel ravnateljske posle na tamkajšnji gimnaziji. Že l. 1912 je bil imenovan za člana deželnega šolskega sveta kot zastopnik srednješolskih profesorjev in za nadzornika telovadbe za slovenski in italijanski jug (Kranjska, Primorska, Istra, Dalmacija in Južna Tirolska). Ob zlomu Avstrije je od »sobote na ponedeljek« vzpostavil iz popolne nemške gimnazije popolno slovensko in pomagal odpreti slovensko realko. V Mariboru je delal kot pedagog, šolnik, urednik in organizator javnega življenja. Ostal je tu do leta 1943, ko je bilo njegovo stanovanje zbombardirano. Uničena mu je bila vsa knjižnica in korespondenca. Od leta 1943 je živel dr. Tomiňšek v Celju, še vedno delaven, še vedno sodružnik PV. Umril je 22. 1954 v Ljubljani. Pokopan je v Celju.

Kot šolnik in vzgojitelj je napisal latinsko slovnico, prvo slovensko grško slovnico s pripadajočo vadnico in Ksenofontov slovar. Vrsta razprav o latinščini in grščini je izšla v Pedagoškem Letopisu, ki mu je bil v dobi osmih letnikov sodružnik. Nepregledna je serija člankov in razprav o najrazličnejših šolskih, učnih in vzgojnih problemih. Kot slavist se je bavil s prešernoslovjem in priobčeval članke in ocene najrazličnejših del v Ljubljanskem Zvonu, Slovanu, Popotniku in drugod. Bil je prvi slavist, ki se je uprl Žigonovi in Puntarjevi teoriji o matematični arhitektoniki v Prešernu. Izdal je v petih zvezkih Zbrane spise dr. J. Mencingerja z literarno zgodovinskim uvodom in opombami, Bleiweisov zbornik, Nemško slovenski slovar itd. Napisal je več jezikoslovnih razprav, med njimi o rodnem »Narečju v Bočni in njegovi sklanjatvi«. Leta 1905 je po bistrogledni oceni Aškercve pesnitve o Primožu Trubarju polemiziral z Aškercem v spisu »Anton Aškerc v boju za herojstvo«. V tedanjem kulturnem boju se je držal nad njim z objektivno presojo, stoječ na stališču, da žolčni strankarski prepiri narodu več škodujejo, kakor koristijo. V tej in drugih ocenah je uveljavil svojo duhovitost, ironijo, razgledanost in izredno prožnost. Bil je odbornik Slovenske Maticе in je v tem svojstvu odločilno sodeloval pri kulturnem življenju pred prvo svetovno vojno (Stritarjeva proslava, Gajeva proslava, Vilharjeva spomenica, bil je cenzor rokopisov, med njimi mnogih Cankarjevih). Bil je tajnik odbora za nabiranje slovenskih narodnih pesmi in napevov in je sam nabral nad deset tisoč napevov.

Kot strokovnjak za telovadbo je delal od zgodnje mladosti do pozne starosti kot organizator in pisatelj. Aktivno je gojil vrsto športov, v Ljubljani je bil vodja mladinskih iger in je uvedel v klub Hermes nogomet.

Planinstvu je bil zapisan od otroških pastirskih let, saj je Portova domačija krog in krog obdana z visokim hribovjem, s planinami in snežniki, kakor tod pravijo najvišjim goram na obzorju.

Sodeloval je pri ustanovitvi podružnice SPD v Kranju. Od leta 1908 do leta 1941 je bil urednik Planinskega Vestnika. Velikansko delo je opravil s tem kot korespondent, recenzent in pisatelj najrazličnejših spisov, razprav, člankov in notic. Že njegove razprave o pomenu planinstva so pomenile tedaj pomembno novost, ki je utirala nova pota slovenskemu planinstvu in dvigala kulturno vrednost revije. Ves čas se je trudil, da postavi revijo na evropsko višino po obliki in vsebini in je v tem tudi uspel. Njegova pomirjujoča, spravljiva in ljubezniva osebnost je v reviji združila vse generacije slovenskih planincev. S svojim širokim obzorjem in obzirnostjo je poravnaval nasprotja in se prilagajal najrazličnejšim sodružnikom.

Delal je kot javni delavec pri Glasbeni Matici (bil je 12 let predsednik), v Aeroklubu (prvi je pri nas začel z jadralnim letalstvom), v Sabljaškem klubu, Protituberkulozni ligi, Proforskem društvu, Zgodovinskem društvu, Putniku, Protialkoholnem društvu, Proforski samopomoči, Češkosl. in Bolgarski ligi itd.

Ko prelistavam bibliografijo njegovih spisov, raztresenih v preko dvajsetih revijah in listih, s preko 800 naslovi, se mi zdi, da velja zanj tisti orientalski rek: »Človek mora delovati, kakor bi mu bilo ležeče na vsem.«

Dr. Josipu Tomišku je slovenska javnost ob smrti izkazala veliko pozornost. PV 1954 je na str. 279 o tem zapisal naslednje:

Pok. dr. Josipu Tomišku je slovenska javnost izkazala poslednje časti 23. marca ob 16. uri na ljubljanskih Žalah, kjer je spregovoril o njegovem delu in njegovi osebnosti njegov dolgoletni sodelavec in prijatelj prof. Josip Wester, v imenu PZS pa se je od njegovih posmrtnih ostankov poslovil predsednik Fedor Košir, javni pravobranilec LRS. Pevski zbor sodnih nameščencev je zapel dve pesmi, nakar so krsto prepeljali v Celje in jo položili na katafalk v temno zagrnjeni gledališki veži. 24. marca se je gledališka veža polnila s Celjani, ki so se hoteli posloviti od svojega častnega meščana, in z venci, ki jih je bilo čez 50. Ob 11. uri so se začele pogrebne slovesnosti. Komorni moški zbor pod vodstvom ravnatelja Glasbene šole prof. Egon Kuneja je zapel Gallusov koral, nakar je spregovoril predsednik Sveta za prosveto in kulturo prof. Anton Aškerc – v imenu MLO Celje-mesto, v imenu PZS in uredništva Planinskega Vestnika pa ravnatelj I. gimnazije prof. Tine Orel. Častno stražo ob krsti so imeli prosvetni delavci in zastopniki mesta in organizacij. Pogrebni sprevod, ki se ga je udeležilo ca. 5000 ljudi, posebno mladine, je krenil po Ljubljanski cesti na Stanetovo ulico, po Cankarjevi ulici na Teharsko in na pokopališče. Ob grobu je zapel mladinski pevski zbor II. gimnazije pod vodstvom tov. Vrežeta, v imenu kluba kulturnih delavcev mesta Celja pa se je od pokojnika poslovil Fran Roš, v imenu Olepševalnega društva njegov predsednik Rado Jenko, v imenu učencev iz Maribora pa ravnatelj mariborskega muzeja prof. Bogo Teply. Mesto Celje je s pogrebom nadvse dostojno počastilo spomin častnega celjskega meščana dr. Josipa Tomiška.

V PV sta med drugimi o dr. J. Tomišku pisala Josep Wester v Zborniku 1945, (str. 71–78 in v PV 1934, 1–4) in Tine Orel v PV 1952, 132–133 (brez podpisa) in v PV 1954, str. 276–278.

3. Dr. Arnošt Brilej (1941–1949)

Leta 1941 je prevzel uredništvo PV dr. Arnošt Brilej (1891–1953), po rodu Vrhničan, po stroki pravnik, po prvi svetovni vojni ugleden uradnik ljubljanske občine, nekaj let pred drugo svetovno vojno načelnik gospodarskih zadev in mestnega turizma. V delovanje SPD je posegel leta 1931 in s svojimi somišljeniki dosegel preusmeritev društva in jugoslovanskega planinstva. Leta 1931 je postal član osrednjega odbora SPD in delal v literarno znanstvenem odseku, ki ga je vodil dr. H. Tuma, in v fotoodseku. L. 1932 je postal tajnik osrednjega in glavnega odbora SPD in opravljal to funkcijo do leta 1945. Obenem je prevzel mesto odgovornega urednika in pomagal dr. Josipu Tomišku prenoviti in modernizirati glasilo, po razsulu 1941 pa je prevzel delo glavnega urednika in vodil Planinski Vestnik do konca leta 1949.

V zadnjih treh letih življenja je ostal, čeprav zelo bolan, med vidnimi, zvestimi njegovimi sotrudniki. V PV je začel pisati leta 1933 in v njem zgovorno, spretno in mikavno poročal o svojih planinskih poteh doma in po svetu, napisal leta 1939 Priročnik za planince in njegovo prenovljeno, prenarejeno in razširjeno izdajo leta 1950 ter izdal tudi Jugoslovanski planinski koledar. V PV je redno poročal o planinski publicistiki in o dogajanju po svetu.

Svoj pogled je obrnil s posebnim zanimanjem na vzhod na alpinistično dogajanje pri slovanskih narodih. Še leta 1953 je objavil daljšo razpravo »Angleži in naše gore« in daljšo besedo o delu planinskega pisatelja Ivana Bučerja, ki se je ponesrečil v triglavski steni. Prirčno se je od dr. Brileja poslovil dr. Jože Pretnar v PV 1954, str. 29–31.

Finančna stran Planinskega Vestnika

Pravzaprav je bilo planinsko glasilo v nepretrgani finančni stiski. Ob tej značilnosti je treba navesti še drugo: iz vsake stiske se je doslej rešilo, oziroma ga je sproti rešila slovenska planinska organizacija. Vsi poskusi, da bi se finansiranje glasila zanesljiveje uredilo, so doslej propadli, čeprav bi organizacija, ki bo kmalu dosegla 100 000 članov, utegnila, najti trdnejši način finansiranja.

Prva številka PV je izšla 8. februarja 1895, ko je leta 1893 ustanovljeno planinsko društvo v Ljubljani že dve leti delovalo. Skromna predhodnika PV sta »Poročili SPD« v Ljubljani o društvenem letu 1893 in 1894. Poročili sta danes veliki knjižni redkosti, zlasti prvo za l. 1893.

Vse do prve svetovne vojne so prejeli člani glasilo brezplačno. Naročnina se je vračunala v članarino. Vendar je tudi v tej dobi PV močno pritiskal na blagajno SPD. 8. XII. 1906 je sklicalo izredni občni zbor v Narodnem domu v Ljubljani samo zaradi PV. Prišlo je 40 članov, na dnevnem redu je bil obstanek glasila, kajti podružnice niso plačevale obveznega prispevka, deželni odbor pa ni nakazal obljubljenih podpore

4000 K. Društveni odbor je predlagal, da se Vestnik opusti ali pa izhaja samo štirikrat na leto. Razprava je bila zelo živahna, Kranjčan Sajovic pa jo je vodil tako, da se je izredni občni zbor soglasno izrekel za mesečnik. Prva svetovna vojna je glasilo spravila v breizhodno stisko. Odbor SPD je v PV 1914 str. 212 sporočil:

»Prenehali smo izdajati svoje glasilo, ko se je zanetil svetovni požar. Bili smo sredi najlepših načrtov za razvoj slovenskega planinstva. Osrednji odbor je obnavljal in urejal hotel Zlatorog, da napravi iz njega prvovrstno turistovsko gostišče; udeležiti se je imela zasnovana postavitve koč na Križu, vladajoče postojanke v skupini Rozora-Skrlatice, katere zgradbo je bila nam v pripomoč sklenila Češka podružnica; vse je bilo pripravljeno, da zgradi Tržaška podružnica novo moderno koč na vrhu Črne prsti; ob notranjskem Snežniku v Črnem dolu je Ilirska podružnica pridobila svet za novo planinsko koč, ki bi se z njo tudi pogorje otvorilo slovenskemu planinstvu; v sporazumu z Vipavsko podružnico je Osrednji odbor imel v teku priprave za koč na Nanosu. Vsi ti načrti so bili pokopani... Dne 18. aprila 1915 je bil zbor delegatov, ki je odobril in sklenil, da se začasno ustavi izdaja Planinskega Vestnika. Dne 29. septembra 1917 se je vršil zbor delegatov; razpravljalo se je o notranjem delovanju, izražala se je občja želja radi zopetne izdaje Planinskega Vestnika.« Vsakih nekaj let so razmišljali in razpravljali o tej stvari, ki se vleče vse od leta 1919. Za obvezno naročilo se niso mogli zediniti, pač pa so se, kadar je bil deficit v proračunu le prevelik, odločili za obzirno povečanje naročnine. Le v l. 1974 je bilo nujno naročnino dvigniti od 60,00 na 100,00 din. Subvencija iz republiškega sklada za pospeševanje založništva je zadnjih 10 let znašala 5 do 6 milijonov starih dinarjev. Število naročnikov od leta 1953 dalje niha od 4800 do 6000. To je dvakrat več kot leta 1940, ko je naročnina znašala 90 predvojnih dinarjev, toda povprečno dvakrat večji je tudi obseg PV. Zadnja leta ga draži še umetniški papir za priloge in barvni ovitek. Kljub skoraj 100 % povečanju naročnine v letu 1975 pa se število naročnikov ni zmanjšalo, nasprotno povečalo se je v enem samem mesecu za več stotin novih naročnikov.

Večkrat se je že zastavilo vprašanje, zakaj se PV ne spremeni v reportažno-magazinsko revijo, ki bi morda ustrezala valovom potrošniškega okusa in miselnosti, vendar ni prišlo do zadevnega sklepa zaradi vrednosti planinskega izročila in družbene naloge planinstva v potrošniško-stehznirani družbi. Zdi se nam, da ni pogojev in ne potreb za posnemanje nekaterih zgledov pri velikih narodih.

ZAKON

o določitvi zavarovanega območja za reko Sočo s pritoki

1. člen

S tem zakonom se določa zavarovano območje za reko Sočo s pritoki z namenom, da se zavarujejo voda in poglavitne značilnosti vodnega režima ter tako ohranijo biološke lastnosti voda in naravno okolje na tem območju.

2. člen

Zavarovano območje iz prejšnjega člena zajema strugo ter vodna in priobalna zemljišča reke Soče in njenih pritokov na odseku od izvira Soče oziroma njenih pritokov do vtoka reke Idrije pri Mostu na Soči.

Meje priobalnih zemljišč iz prejšnjega odstavka predpiše občinska skupščina z odlokom (46. člen zakona o vodah, Uradni list SRS, št. 16/74).

3. člen

Na zavarovanem območju je prepovedana gradnja in rekonstrukcija vodnogospodarskih objektov ali naprav ter gradnja in rekonstrukcija drugih objektov ali naprav, ki lahko vplivajo na spremembo vodnega režima ali kakovost vode.

Prav tako je na zavarovanem območju prepovedano tudi vsako drugo dejanje ali opustitev dejanja, ki utegne spremeniti vodni režim ali kakovost vode, zlasti pa:

- rudarska, minerska in druga podobna dela ter drugi podobni prostorski posegi;
- golosečnja na zavarovanem območju in sečnja posameznih dreves na bregovih reke oziroma njenih pritokov;
- dela, zaradi katerih se lahko pojavi ali poveča erozija oziroma plazenje tal;

- izpuščanje, spravljanje in pretakanje vodi nevarnih in škodljivih snovi, kot so strupene snovi, nafta in njeni derivati ter druge podobne snovi;
- odlaganje in izpuščanje odkopnih in odpadnih materialov, smeti ter drugih podobnih snovi;
- izpuščanje vode s takšno temperaturo, ki bi lahko škodila vodnemu rastlinstvu in živalstvu;
- pranje motornih vozil v strugi in na bregovih;
- odzemanje mivke, peska, proda in kamna;
- odzemanje posameznih vrst rastlinstva in živalstva iz struge reke oziroma njenih pritokov, razen listih, katerih pridobivanje urejajo posebni predpisi.

4. člen

Ne glede na prepovedi iz prejšnjega člena lahko pristojni republiški upravni organ izjemoma izda ob pogojih, s katerimi se zavaruje vodni režim po predpisih o vodah, lokacijsko dovoljenje, vodnogospodarsko soglasje oziroma gradbeno dovoljenje za gradnjo posameznih objektov in naprav širšega regionalnega pomena na zavarovanem območju, če se s tem strinjata tudi republiški komite za varstvo okolja in republiški upravni organ, pod čigar pristojnost spada objekt ali naprava.

Če je potrebna sanacijska sečnja ali če je za vodni režim koristen odvzem mivke, peska, proda ali kamna ali odlaganje odkopnih, vodi neškodljivih materialov na določenih mestih, lahko pristojni upravni organ skupščine občine dovoli tak poseg v zavarovano območje.

Na zavarovanem območju nizvodno Trnovega je dovoljena gradnja umetnih jezer za energetsko izrabo, če tako določa urbanistični program občine Tolmin in če je v skladu s tem zakonom po predpisanim postopku določen in zajamčen režim obratovanja in vplivov na vodni tok.

Prepoved iz prejšnjega člena se ne nanaša na gradnjo in rekonstrukcijo vodnogospodarskih objektov in naprav ter drugih objektov, katerih namen je zavarovanje brežin in struge pred hudourniki, erozijo in plazanjem hribin, ter na vzdrževanje takih že obstoječih objektov in naprav.

5. člen

Skupščina občine Tolmin, območna vodna skupnost Soče in Zveza vodnih skupnosti Slovenije pripravi do 31. decembra 1976 sanacijski program za celotno zavarovano območje, določijo rok za izvršitev potrebnih sanacijskih del in način financiranja teh del.

6. člen

Kršitve tega zakona se obravnavajo po določbah 64. do 67. člena zakona o vodah (Uradni list SRS, št. 16/74).

Kdor na zavarovanem območju poškoduje vodni vir ali kakovost vode ali spremeni naravni izgled struge z rudarskimi, minerskimi in drugimi podobnimi deli ali z drugimi prostorskimi posegi se ne glede na določbe prejšnjega odstavka kaznuje za kaznivno dejanje z denarno kaznijo do 20 000 din ali zaporom do treh let.

Za dejanje iz prejšnjega odstavka se kaznuje za gospodarski prestopke organizacija združenega dela ali druga pravna oseba z denarno kaznijo do 1 000 000 din.

7. člen

Z denarno kaznijo do 50 000 din se kaznuje za prekršek organizacija združenega dela ali druga pravna oseba:

1. če na zavarovanem območju brez dovoljenja pristojnega organa ali v nasprotju z dovoljenjem po drugem odstavku 4. člena tega zakona odvzema mivko, pesek, prod ali kamen;
2. če odlaga ali izpušča odkopne in odpadne materiale, smeti ter druge podobne snovi ali če odlaga odkopne vodi neškodljive materiale brez dovoljenja pristojnega organa ali v nasprotju z dovoljenjem po drugem odstavku 4. člena tega zakona;
3. če opravlja dela, zaradi katerih se pojavi ali poveča erozija oziroma plazenje tal;
4. če pere motorna vozila v strugi ali na bregovih reke ali njenih pritokov;
5. če odvzema posamezne vrste rastlinstva ali živalstva iz struge reke ali njenih pritokov v nasprotju z določbami zadnje alineje 3. člena tega zakona.

8. člen

Z denarno kaznijo do 10 000 din se kaznuje za prekršek posameznik za dejanje iz prejšnjega člena.

9. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS.

OBRAZLOŽITEV

S predloženim osnutkom zakona se določa zavarovano območje in varstveni režim na delu reke Soče z namenom, da se zavarujejo voda in značilnosti vodnega režima voda reke Soče, biološke lastnosti voda tega območja ter naravno okolje. Potrebo po takem zakonskem varstvu narekuje nagla urbanizacija in graditev pomembnih gospodarskih objektov, katerih prostorski posegi utegnejo škodljivo vplivati tudi na to slovensko reko, ki je med redkimi vodotoki ohranila svoje naravne lastnosti in ki tudi zaradi naravnega okolja dosega pomembne prostorske kvalitete. Kvalitete tega vodotoka in njenih pritokov so opisane v predlogu za izdajo zakona.

Kvaliteto reke Soče s pritoki in njeno naravno okolje so potrdile tudi nekatere študije o valorizaciji prostora, opravljene v zvezi s pripravami za zakon o Triglavskem narodnem parku ter nalogami v zvezi z izdelavo prostorskega plana SR Slovenije. S predloženim osnutkom zakona, ki sloni na republiškem zakonu o vodah, se ne želi zavarovati celotna krajina v območju Soče, ker bo to vpra-

šanje obravnavano in urejeno s prostorskim planom SR Slovenije, deloma pa tudi že z zakonom o Triglavskem narodnem parku, ki v enem delu posega – po predlogu – v gornji del Posočja. Zato predloženi osnutek prinaša samo zavarovanje vodotoka Soče in njenih pritokov ne pa širše zavarovanje okolja.

V skladu s sodobnimi dognanji o varstvu voda in naravnega okolja je v osnutku zakona zastopano načelo tkim. aktivnega varstva obravnavanega območja, kar pomeni, da se z varstvenimi ukrepi ne zapira razvoj varstvenega območja v okvir popolne konservacije, marveč, da se omogoča tudi gospodarsko, turistično in rekreacijsko izkoriščanje takega območja, kolikor in kakor to dopuščajo naravno ravnovesje in druge okoliščine v konkretnem primeru.

Izhajajoč iz take koncepcije določa osnutek zakona za zavarovano območje reke Soče in njenih pritokov, strugo reke Soče ter vodna in priobalna zemljišča na odseku od izvira reke oziroma njenih pritokov do vtoka reke Idrijce pri Mostu na Soči. Priobalna zemljišča določa v skladu z zakonom o vodah (Uradni list SRS, št. 16/74) občinska skupščina s svojim odlokom. Izven tega območja in nizvodno vtoka Idrijce v Sočo je izenačen varstveni režim Soče oziroma obravnavanega območja splošnemu varstvu, kot je to predpisano z zakonom o vodah in z zakonom o varstvu narave (Uradni list SRS, št. 7/70) ter s splošnimi urbanističnimi dokumenti.

Iz zavarovanega območja za reko Sočo s pritoki se po osnutku zakona izloča območje, ki zajema strugo Soče nizvodno Trnovega Na tem območju je dovoljeno graditi umetna jezera za energetske potrebe, če tako določijo urbanistični program občine. Takšno gradnjo bi bilo mogoče dopustiti samo ob pogojih, ki zagotavljajo poglobitvene zahteve varstva okolja.

Gradnjo umetnega jezera pri Trnovem je skupščina SR Slovenije dne 30. VI. 1966 zavrnila. Razprava o možnosti gradnje nizvodno Trnovega je še v teku. S tem zakonom, ki opredeljuje le varstvo vode in vodnega režima ter kvalitete vode, ne odločamo o možnosti takšne eventualne zaježitve. Z vidika vodnega režima je gradnja umetnega jezera sprejemljiv poseg, drugo vprašanje pa je, ali je sprejemljiva takšna gradnja iz širših vidikov varstva okolja. Ta zakon tega širšega vprašanja ne rešuje.

Glede na dejstvo, da so vode reke Soče izpostavljene povečanemu vplivu urbanizacije in gospodarskega razvoja in da se zaradi tega vpliva lahko kvaliteta vode nepopravljivo pokvari oziroma poslabša, je na predlog strokovne službe Zveze vodnih skupnosti Slovenije treba vodotok zavarovati, da se izognemo trajnejšim posledicam. Osnutek zakona je pri tem zajel – kot je že navedeno – strugo, vodna in priobalna zemljišča ter vodo kot tako.

Kar zadeva varstveni režim, ki ga uvaja osnutek zakona za zavarovano območje Soče, omenjamo prepoved gradnje in izvajanje drugih posegov, ki lahko škodljivo vplivajo na vodni režim in kvaliteto vode reke Soče; te prepovedi imajo v prvi vrsti preventivni namen. Iz prepovedi gradnje so izzeta dela, ki so potrebna za izgradnjo varstvenih objektov, objektov širšega regionalnega pomena in podobno (4. člen). Druga vrst je sanacija sedanjega stanja na tem območju. Ta naj bi se izvajala v skladu s sanacijskim programom, ki naj bi ga skupaj pripravili občinska skupščina Tolmin, Območna vodna skupnost Soče ter Zveza vodnih skupnosti Slovenije. Ker je območje še relativno čisto, niso predvidena večja sredstva za sanacijo, ki bi presejala okvir zmogljivosti vodnega in lokalnega gospodarstva. Potrebna pa bodo večja vlaganja v borbi proti eroziji, ki ji je izpostavljeno celotno zavarovano območje.

Končno predvideva osnutek zakona kazensko pravno varstvo voda v zavarovanem območju z namenom, da se zagotovijo ohranitev vodnega režima tako kot to določa zakon.

Osnutek zakona je hkrati prvi v vrsti zakonov, ki jih pripravlja republiški sekretariat za urbanizem in s katerimi bi zavarovali kvaliteto voda ter zaloge talne vode in nekatere druge naravne znamenitosti in vrednote.

**Svet barv in harmonije —
odslej tudi vaš svet**

ZDRUŽENE PAPIRNICE LJUBLJANA

USTANOVljena 1842 — ESTABLISHED 1842

TEKOČI RAČUN SDK LJUBLJANA 50101-601-15939 — ☒ 61260

LJ.-POLJE — ☎ 48-141 — 📠 PAPIR VEVČE — TELEX 31116

KONJ

SLOVENSKE KONJICE

ima v svojem širokem proizvodnem programu proizvodnjo vseh vrst usnja, usnjene in krznene konfekcije, talne obloge KOSON, Extremultus R jermena, CELTEX, KONIT, opetnice, filtre itd.

Vse, ki ste radi toplo in športno oblečeni, vabimo v naše prodajalne usnjene konfekcije v Ljubljani, Mariboru, Celju, Novi Gorici in Slovenskih Konjicah .

Planinci!

Ko boste na svojih poteh hodili po gorah Primorske,
se priporočamo za obisk v naših prodajalnah
Solidno vas bomo postregli!

Mlinotest

TOZD trgovina »HUBELJ« Ajdovščina

Pletenina

tovarna trikotažnih izdelkov
LJUBLJANA, Zaloška cesta 14

proizvaja kvalitetne izdelke moškega, ženskega in otroškega
bombažnega perila. Posebno vam priporočamo nakup naših
kopalnih oblek, izdelanih iz najsodobnejših surovin in najnovejših krojev
Kupujte naše izdelke in zadovoljni boste!

Projektiramo, proizvajamo, montiramo:

- hladilne vitrine za samopostrežne in klasične trgovine
- hladilne omare HO-650, HO-1450, HO-2250 litrov
- montažne komore za zmrzovanje in hlajenje od 4,1 do 36,6 m³
- hladilne naprave za stabilne zmrzovalne in hladilne komore
- specialne hladilne in klima naprave
- hladilne pulte za gostinstvo
- zmrzovalne skrinje ZS-200, ZS-300, ZS-380, ZS-530 litrov primerne za planinske domove z električno napeljavo

loške tovarne hladilnikov
lth n. sol. o.
64220 škofja loka
jugoslavija

lth

Vse informacije dobite pri prodajni službi v podjetju

Telefon: 60-091, telex: 34-519 YU lth,
Telegram: ELTEHA Škofja Loka

INDUSTRIJA
OTROŠKE KONFEKCIJE

Industrija
otroške konfekcije
»JUTRANJKA« SEVNICA,
vam nudi široko izbiro oblačil
za otroke od 0 do 16 let

JUTRANJKA
68290 SEVNICA
SLOVENIJA

KOTEKS TOBUS

KOTEKS TOBUS, zunanja trgovina, notranja trgovina, proizvodnja
n. sol. o.
61000 LJUBLJANA, Miklošičeva 5, h. c. 323-241, 325-761

Vam priporoča nakup v svojih trgovinah

BOUTIQUE, Ljubljana, Miklošičeva 5
BOUTIQUE, Ljubljana, Pasaža Ljubljanske banke
PRODAJALNA, Ljubljana, Trgovina na Mesarski 4
BOUTIQUE, Koper, Hotel Triglav

**osvežite se s
skodelico kave**

tiskarna
jože moškrič

Ljubljana, nazorjeva 6, telefon 21-296

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje

snap
out

Izdeluje kopirne oblike SNAP-OUT,
ki zagotavljajo boljšo organizacijo
poslovanja v uradih, bankah,
zavarovalnicah, uslužnostnih
podjetjih, industriji, trgovini,
bolnišnicah, prevozništvu in drugo

tiskarna

tisk vseh vrst tiskovin: katalogov,
časopisov, revij in knjig

klišarna

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih
klišejev

knjigovoznica

vezava preprostih in luksuzno
opremljenih del

štampljarna

izdelava vseh vrst žigov, pečatov
in knjigoveških črk

KEMIČNA INDUSTRIJA MEDVODE

DONIT

TELEFON: 71 106   TELEX: 31 365

tehnični laminati • elektroin
stalacijski vozli in razdelilne
omarice • tesnit • tesnila •
filtri • lepila • smole • ma
se za stiskanje • odpreski
• žične in plastične mreže

ZAKAJ PRIPOROČAMO TOMOS AUTOMATIC 3

Zato, ker avtomatsko opravlja to, kar pri drugih mopedih opravljate vi. Odlikuje ga dvostopenjski avtomatski menjalnik, ki omogoča brezhibno samodejno menjanje prestav.

... ker z njim ne boste pešačili, če ostanete brez goriva. Menjalnik ima namreč gonilno gred, s katero pri obračanju gonilk naprej poganjate vozilo kot dvokolo, s pomikom nazaj pa zaganjate motor.

... ker je uspešno preстал številne zahtevne preizkuse in položil zrelostni izpit doma ter v mnogih zahodnoevropskih državah.

... ker je med najgibkejšimi vozili v gostem mestnem prometu.

... ker je vožnja z njim poceni, saj porabi le 2 litra mešanice na 100 km.

... ker je vožnja zaradi mehkega teleskopskega vzmetenja zelo udobna.

... ker je konstrukcija vozila najsodobnejše oblikovana.

... ker sme TOMOS AUTOMATIC 3 voziti brez voznškega izpita vsakdo, ki je dopolnil 14 let starosti.

NE ODLAŠAJTE, ČAKA VAS!

automatic 3

TOMOS

DELO

**BERITE
OSREDNJI
SLOVENSKI
DNEVNIK
»DELO«!**

Tovarna sanitetnega materiala

TOSAMA

Domžale

Priporočamo izdelke za prvo pomoč:

- Elastične ovoje
- Aluplast za opekline
- Sanitetne torbice in omarice
- Priročne apoteke za civilno zaščito
- Avtomobilske in motorske apoteke
- Obliže

